הדבר כן אין מוסמין לקול וסומכין על אמתת העין אבל מן הסתם אין מבטלין את הקול אלא בקול שאין שם אמתלא עכ"ל ז"ל: י לא יגרש וכו'. ביד שם פרק עשירי סי' כ"ח וכסור אבן העזר סי' קי"ט: ובה"א אפילו הקדיחה וכו'. ברייתא בגמרא אמרו לבן ב"ה לב"ש אילו נאמר ערוה ולא נאמר דבר שייתי אומר משום ערוה תלא משום דבר לא תלא לבך נאמר דבר ואילו נאמר דבר ולא נאמר ערוה הייתי אומר משום דבר תוכל לאחר משום ערוה לא תוכל לאחר לבך נאמר ערוה לעולמו שאפילו יצאה משום ערוה מותרת להנשא לאחר וב"ש מיבעי להו דבר לב"ש דמה להלן שני עדים וב"ה מדלא כתיב ערוה בדבר ולא כתיב גמי אי ערוה אי דבר ש"מ תרתי: כי מצא בה ערות דבר. רש"ק מפרש לתלי כי כמו אי כדפי' רשי"ל וב"ה דרשי ליה בלשון הא ופירשו תוס' ז"ל בשם ה"ר אלחנן ז"ל דר' עקיבא אתי שפיר כניה הלל דלי נאו דאייתר לי' דבר להקדיחה תבשילו לא הוה דרים כי מצא בה בלשון אי גמי ע"כ. וכתוב בחדושי הרשב"א ז"ל ירושלמי א"ר שילא אים כפר המרחת קרייא מקשי על דב"ש לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה מה אין קיימין אם נאוסרה עליו כבר היא אסורה לו אלא כיון קיימין ליתן עליו בלא תעשה ולפום מאי דאסיקנא בגמרין דלא מצא בה לא ערוה ולא דבר וגרשה מאי דעבד עבד גרשה דלא נריכין לאוקומה בלאו ועשה אלא דאם עבר וגרשה תהא אסורה להחזר לו ומיהו לא מחוור דבאי לא מסתעי קרא. ירושלמי והלוה בגדתה והזב את זונו זקנים הראשונים היו אומרים תהא בגדתה לא תכחול ולא תפקום עד שתבא במים אמר להם ר' עקיבא משם ראיה אף אומר אם היא מביאה את עצמה לידי כערות והוא נותן עיניו בה לגרשה ואתיא זקנים כב"ש ודר' עקיבא כב"ה. ותימה הוא למה הולרך לומר ודר' עקיבא כב"ה אלא כדברי עצמו היה לו לומר דהא אית ליה לר' עקיבא דמשום ריי דאמר לגרשה ולדברי ב"ה עד שימצא בה דבר כגון שהקדיחה תבשילו אבל משום כיעור ומיי לא ו"ש עכ"ל ז"ל: וכתב הרמב"ם ז"ל ומה שאמר ר' עקיבא אינה הלכה אלא אם אשה יצאה ולא יגרש את זאת מאחר שלא עברה עבירה כלל וגם שהיא מסכמת למדותיו עד כאן לשונו ז"ל:

סליק פירקא, וסליקא לה מסכת גיטין. בעה"י המחדש לבקרים חדשים. ונותן חכמה ומדע והשכל לאדם לחדש חדושין. נתחיל מסכת קדושין:

מסכת קדושין

פרק א האשה נקנית וכו'. ביד בהלכות אישות פ"א סי' ב' ורס"ג. ובטור א"ה סי' כ"ו כ"ז כ"ח: האשה נקנית בה"א משום דאקרא קאי אאשה המבוררת ובעבד ואמה ועבד כנעני אין מופל בהו לשון ה"א שאין מבוררים כל כך שלריך לפרש בהי מיניהו אי בעברי אי בכנעני אי בעברים להא גבי יבמה קתני היבמה ואין לחוש כל כך שבכל מקום שונה התנא לשון הרחוק לו בפה דכן מצינו שיש מקומות שאונה המעשה קודם המנין כי הא דהכא וכן בחולה בשאת ליום רביעי מתרגם שוה לאילן בשלשה דרכים התורה נקנית בגמ"ח [דברים] ויש מקומות ששונה המנין קודם כמו בעשרה מאמרות אור ג"ל שבעת ימים קודם יום"כ בשבעה דרכי בודקים את הזב בשלש דרכים ושוו גימי כשיש לשחרורי עבדים תוס' ז"ל: בשלש דרכים בגמ' בעי מ"ש תני שלש ומשני משום דדרך לשון נקבה לכתיב את הדרך אשר ילכו בה וסריך והתנן בפ' בתרא דמיר ובפרק שני דזבים בשבעה דרכים בודקים את הזב ולפי סברתך ליתי שבע משום דרך ומשני אשכחן גמי דרך דאיקרי לשון זכר בדרך אחד יצאו אלף ובשבעה דרכים וכו' ולא קשו קראי אהדדי דהכא דבתורה קאי ותורה לשון נקבה דכתיב תורת ה' תמימה משיבת נפש כתב לה לדרך בלשון נקבה והתם דבמלחמה קאי דדרכו של איש בעשות מלחמה ואין דרכה של אשה בעשות מלחמה כתב לה לדרך בלשון זכר ומתנייתא גמי לא קשו אהדדי הכא לגבי אשה קאי קתני לה בלשון נקבה התם לגבי זכר קאי ודרכו של איש ליבדק ואין דרכה של אשה ליבדק הא אשה בחוכם גמי מיטמאה תני בלשון זכר. וה"ל כתבו תוס' ז"ל בפ"ק דגיטין דף ח' גבי ברייתא דקתני בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל דנקט בלשה לשון זכר אע"ג דסוריא לשון נקבה משום דעבד וגם דאיירי בה בברייתא הוי לשון זכר ע"כ. ופרכי' תו בגמ' מ"ש תני שלש משום דרכים ויתני דברים ויתני שלשה כי אורחא דתלמודא דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה ומשני משום דיאה דאיקרי דרך לכתיב דרך נבר בעלמה וכן דרך אשה מנאפת וכסף ומסר גמי אורך ביאה ניהו ואיבעית אימ' מתני' דנקט לשון דרך בקדושי אשה ר"ש היא דאמר אורחא דארעא שייך בהו דמפני מה כתיב כי יקח ולא כתיב כי תלקח אשה מפני שדרכו של איש לחזר על אשה וכו' דבעל אבדה מחזר על אבדתו ופרכינן והא דתנן בז' דרכים בודקים את הזב וכן אתרוג שוה לאילן בשלש דרכים וכן כוי יש בו דרכים וכן גמי זו אחד מן הדרכים ששו גימי נשים לשחרורי עבדים ליתי דברים ומסקי' אלא כל היכא דאיכא הלוק דרכים שבדרך זו דומה לכאן ובדרך זו אינו דומה כגון מתני' בשלש דרכים למעשרי חוסה דלא קניא דזב גמי הני הא דהוי אוסם ליבה ולא אוכם אחר ודיניין באילו שוה ולא באומר תנו גם זה נאמתי ומטר שתרור זה לעבדי לחזר בגם ואינו חוזר בשתרור דזכין לו לאדם שלא בפניו וכל ה כא דאיכא פלוגתא תני דברים דייקא גמי דקתני סיפא ר' אליעזר אומר שוה לאילן בכל דבר ולא קאמר בכל דרך כדקאמר ת"ק ש"מ שהטעם דשיבא ר' אליעזר דנקט דבר ות"ק נקט דרך הוא משום דר' אליעזר כיון שמשוה אותן לגמרי שלא יש חילוק כלל ביניהם שייך למיתני דבר ש"מ: בשלש דרכים. למעשרי חוסה דלא קניא כדכתיבנא. וגרב הוא דאמר חיסה קונה מק"ו ומה כסף שאינו מאכיל בתרומה קונה חוסה שמאכלת בתרומה אינו דין שתקנה ומייתי לה במה הנאל דכסף ושטר ובאה לדיליה מגיעא דמתני' למעשרי חליפין דלא. משום דחליפין אינהו בפחות מש"פ ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה ואע"פ שקדשה בכלי שיש בו ש"פ אי יהיב לה בתורת חליפין לא מקניא עד דיהיב לה הכלי לשם כסף ועיין בהר"ן ז"ל דאיכא מאן דלא גרים בגמרא מלת נפשה: וקונה את עצמה בשתי דרכים. למעשרי חליפין דסל"מ שתי בק"ו מיבמה ומה יבמה שאינה יוצאה בגט יוצאה בחליצה זו שיוצאה בגט אינו דין שיוצאה בחליצה קמ"ל דאמר קרא ספר כריתות ספר כריתה ואין דבר אחר כורתה אליבא דר' יוסי הגלילי ולרבנן גמי דכתיב וכתב לה בכתיבה מתגרשת ולא בדבר אחר ואיכא למימר בכתיבה מתגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה לסיון דקאי בגירושין מסתברא דממעט גירושין. וכתבו רש"י והר"ן ז"ל וקונה את עצמה בשתי דרכים גרסי' קונה את עצמה להיות ברשותה להנשא לאחר ע"כ. ולא ידענא מה היא הגרסא שבאו לשון נקבה דוחק לומר שבאו להשמיענו דגם בסיפא גרסי' בשתי דרכים בתי"ו לשון נקבה: בכסף. דגמרי' קיחה קיחה א"נ מוציאה חנם אין כסף אין כסף לאחזן זה אבל יש כסף לאחזן אחר דהיינו אב שמעת מינה דמתקדשת בכסף ואינטריך למיכתב ויצאה חנם ואינטריך למיכתב כי יקח אים דאי כתב רחמי' כי יקח ה"א קדושין דיהיב לה בעל דידה הוו כתב רחמי' ויצאה חנם ואי כתב רחמי' ויצאה חנם ה"א היכא דיהבא ליה אינו לדידיה וקדשתו הוו קדושי גריכא. ופירשו התוס' ז"ל דיהבא ליה לדידיה שאומרת הרי אני מקודשת לך שאי אפשר לפ' כדפירש רש"י ז"ל שאמרה היא לו התקדש לי שהרי אינו נופל בשום לשון קדושין שאינו נאסר בכך לאחר כשיש ע"כ: ובשטר בתך מאורסת לי בתך לי נאנה ואתנו לה בפני עדים עכ"ל רש"ל. נראה שה"ל ואתנו לו כיון שהתחיל לפ' שהוא מדבר עם אבי הנערה ולוקח בפני עדים אבל בהולאת שיחה לא סני אמ"נ דבעלמא הולאת בעל דין כמאה עדים דמי כדילפי' ליה מכי הוא זה באבי הבתה דלא קמהייב לאחריני בהולאתו אלא שאין נפסד אלא הוא אבל הכא קא מחייב לאחריני בהולאתו שקרובותיה נאסרו בו וקרובו נאסרו בה ע"כ. ובשטר. הא דהקדים כסף לשטר לפי שרוב הקניינים הן בכסף. ונקט בחריה שטר משום דדמי ליה שאף קנינו מרובה ובסיפא גמי גבי וקומה את עצמה הקדים גט למיתת הבעל משום דגט כתיב בהדיא דשרי לה ובמיתת הבעל שקילין ושרינן בגמ' מגלן ועוד דליכא דחיי עדיף ליה הר"ן ז"ל: נקנית בבסף. דגרי קיחה קיחה וכו' ומהאי טעמא גמי נקט ליאנא דקנין ולא תנא האשה מתקדשת כדתני בתיקון פירקין האיש מקדש משום דקיחה לשון קנין הוא דהא כתב דכתיב נתתי כסף השדה קח ממני כתיב השדה אשר קנה אברהם. ולשון הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות אישות דקנין ביאה לו שטר הוא מן התורה וקנין כסף הוא מד"ס אלא שבנו ה"ר אברהם ז"ל הביאו וכן נ"כ בתשובת הרמ"ך ז"ל שרבינו עצמו ז"ל הניח בספרו דשלשתם דבר תורה. ועיין על זה במגיד משנה ובכסף משנה. וכתבו תוס' ז"ל ומשום דלא שייך למיתני סיפא ונוקחת את עצמה בשתי דרכים לא תנא ברישא האשה נקחת ע"כ. ועוד פריך בגמ' ויתני גמי התם בדים פירקי' דלקנין האיש קונה כליאנא דקרא ומשני מעיקרא תני הכא ליאנא דאורייתא ולבסוף הנא התם ליאנא דרבנן דאסר לה אב"ש בהקדש ותו הדר פריך ויתני הכא האיש קונה בשלש דרכים וכו' ומשני משום דקא בעי למיתני סיפא וקונה את עצמה בדידה תנא גמי ריבא בדידה ותו הדר פריך ויתני האיש קונה ומקנה אותה לעצמה בשני דרכים ומשני משום דאיכא מיתת הבעל שהיא אחת מהשני דרכים דלאו בעל קא מקנה אלא מן שמיא הוא דקא מקני לה ואב"א אי תנא קונה ה"א אינו בעל כרחה תנא האשה נקנית דמדעתה אין בעל כרחה לא. וכתבו תוס' ז"ל ואע"ג דתנא האיש מקדש דמשמע בעל כרחה היינו משום דכבר אשמעי' הכא דבעל כרחה לא והא דקתני היבמה נקנית ולא קתני היבם קונה בעל כרחה איידי דקתני האשה נקנית תנא גמי סיפא היבמה נקנית דיקנית משמע מדעתה ומשמע בעל כרחה וכל חד וחד כדיניה ע"כ. וכתב עוד בר"ן ז"ל ע"ל משום דבקדושין ה"ל למיתני היא היבם ותנא האשה נקנית משמע לן דמדעתה הוא מה שא"כ היבמה דלא מיתני ליה היבם קונה דאפילו דעתיה דיבם לא בעינן אלא ממילא נקנית בביאה שלא מדעת שייבם ע"כ: בכסף בש"א ברינר. בפ"ק בש"א ברינר. בפ"ק דיבמות ד' י"ד וכפ' יש בכור ד' ל'. וגמ' יהיב טעמי טובא לב"ש ורבא מסיק דסיון טעמא דרבנן אסקשה לקדושין דפחות' מדינר שלא יהו בנות ישראל כספקר. וכתבו תוס' ז"ל בעדויות תני לה גבי קולי ב"ש והומרי ב"ה ואע"ג דאי קבלה קדושין מאחר הוו ב"ש לאומרא מיהו לא לאסי מיהבא ע"כ: ובה"א בפרוטה. תימה דלא ה"ל למיתני אלא בש"פ כדתנן בהתבא חמש פרוטות הן האשה מתקדשת בש"ו וי"ל משום דתנא כאן בכסף מפ' באיזה כסף דינר לב"ש ופרוטה לב"ה ולפי שלא נטעה לומר כסף דוקא ולא שום כסף כשדה עפרון לכסף מפורש כתיב ביה ושום כסף ככסף בני קדושין וערכין יליפי' לה מעבד עברי דיליפי' לה בגמרא מלפיהן יש בגאולתו מכסף לרבות שום כסף ככסף תוס' ז"ל. וז"ל הר"ן ז"ל וכי תימא מעבד עברי יליפין דבכל מילי שום כסף ככסף ליתא דהא נבי מזיקין גמי אינטריכין רבויא דתניא כסף יש בגנבין לרבות שום כסף ככסף ואפילו סוכין אומן כל היכא דכתיב כסף אי לאו רבוי בעינן כסף דוקא והכא דלא כתיב רבויא שום כסף מגלן וי"ל דהכי דגבי עבד ומזיקין אינטריכינן קרא לרבויי שום כסף הכא לא צריך דהתם כל חד וחד למילתיה אינטריך דגבי עבד סד"א כיון שמגרע פדיונו ויוצא בעל כרחו אל רבו דלימא ליה רבו זיל ברח וזבון ואייתי ליה להכי אינטריך קרא לרבויי דמסברא ליה לן אבל לגבי קדושין כיון שהיא מתרלית בדבר ומיהא לה בשום כסף לא צריך קרא לרבויי דמסברא ליה לן דכל כה"ג שום כסף וגבי מזיקין גמי משום דכתיב משבר שדהו יבלם סד"א כיון דאי פרע ליה בקרקע צריך לפורעו ממיטב [כי פרע ל' במטלטלין גמי שיהא צריך לפורעו ממיטב] מטלטלין דהיינו כסף להכי אינטריך רבויא דיהיב אבל לענין מקום שמניחה מתרלין מסברא פשיטא לן דשום כסף ככסף ע"כ. והעלה הוא ז"ל אפי' קדשה בקרקע או במחובר לקרקע בתורת כסף מקודשת אע"ג דלא מהני מחובר לקרקע בתורת קדושי שטר משום דמקש' הויה לגיאתה ע"כ. וכתוב בספר קונן שרש פ"ד אחר שהביא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שם דברי הרמב"ם ז"ל כתב וז"ל ואין נתמה לדברי הרמב"ם ז"ל מאי פריך בגמרא אלשמואל והא אין תנן בפרוסה ושיר פרוסה גימא להא דבעי ר"ם היינו היכא דקדשם בירק או בתבשיל וכו' דאיכא למימר דמשמע ליה דוחקא לאוקומי מתני' דוקא בקדשם בירק או בתבשיל דס"ם כל ס"ם במשמע ועוד נלע"ד דמתני' קשיהיה והכא דייק מדקתני בפרוסה ובס"ם דלא היה בעי למיתני אלא בס"ם וממילא משמע פרוסה כדאשכחן בכל דוכתא דקתני ס"ם ולא קתני מי האי ליכא בפרוסה ובשום פרוסה נגי סולתא במקלת וכן נגי חולתא ופדיון מעשר שני וגזל ואיבוד נגי אשה אשכחן דקתני תנא דמתני' בס"ם ולא קתני בפרוסה דפשיטא הוא דבגלל ס"ם היא כמו שסניגו בע"ם פ' האבר ה' פרוסות הן ההולתא ס"ם והאשה מתקדשת בס"ם והמשנה בס"ם מן הקדש מעל המועלת ס"ם חייב להכריע הגחל את חברו ס"ם יוליכנו לאחריו אפילו למדי הרי לך שבכל הפיטורים אינו משער אלא בס"ם ואפילו לענין קדושי אשה וכן כל המצוות בעיקר מקומן כגון נגי גזל בס' הגזל קמא ונגי הולתא בפ' שבועות הליוים ונגי מעילה בפ' הנה"ה לא נמצא לי מסם ביטנה רק ס"ם ומ"ם הכא דקתני ס"פ. ובפרוסה אלא ולהי ל"ל לאמטעינן אחת דבעי' ס"ם דומיא דפרוסה כשם שהפרוסה ס"ם במקום שהיא יוצאה הליוים באמרן ישראל שם ומנו המצוות ופשיטא שם היו יוצאות הפרוסות שהרי הרבה פיטורים בה חכמים כלכי' ה"ב ס"ם בעי' שיהיה ס"ם באותו מקום והיינו דפריך והתנן בפרוסה ובשום פרוסה ולמה הזכיר בקושייתו בפרוסה הל"ל והא תנן בס"ם ותו לא אלא ולהי מיתורא דפרוסה קא דייק כדפרישית עד כאן לשונו ז"ל: **ובמה היא פרוסה אחד משמונה באיסר** דשם מעה כסף דינר ומעה שני פונדיונים ופונדיון שני חיסרין ואיסר שני מסמס"ן ומסמס שני קונטרקין וקונטרקין שתי פרוסות אבל רבב"ג אומר שלשה חרסין למעה שני הנאין להחרס שני שמנין לחצי שתי פרוסות לשמנין כשהדקדק המגא לפי זה פרוסה אחד משמה באיסר הליפלוקי כשהאיסר מהיזל. ואיתא ר"ם הזהב בגרייתא. ירושלמי חלפלי אמר מיתבוני על גיף נהרא דלא אפיקית מתניתא דר' חייא רבא ממתניתין ארקוני לנהרא אמרין ליה והא תני ר' חייא סלעא ל' דינרין אמר לון אוף אנן תניתה כפ' הזהב כמה תהא הסלע הסרה ולא יהא בה אומלה ר"מ אומר ל' חיסרות מלאיסר לדינר אמרין ליה והא תני ר' חייא שם מעה כסף דינר אמר לון אוף אנן תניתה התם האומלה ל' כסף מכ"ל כסף לסלע שתות למקח אמרין ליה והא תני ר' חייא שני פונדיונים מעה אמר לון אוף אנן תניתה בפרק ז' דערכין מהן כלע ופונדיון לשנה אמרין ליה והא תני ר' חייא שני חיסרין פונדיון אמר לון אוף אנן תניתה בפ"ד דמעשר שני המנין איסר ואכל עליו תליון והלך לו למקום אחר והרי הוא בפונדיון משקיף עליו עוד איסר אמרין ליה והא תני ר' חייא שני מסמסין איסר שני קרטילים מסמס שתי פרוטות קרטילים אמר לון אוף אנן נמי תניתה וכמה היא פרוסה אחד משמונה באיסר האיטלקי ע"כ: **איטלקי** מפרס ר"ת על שם איטליא של יון ואין לתמוה על הקוף כדאשכחן בעזרא סופרא על שם שושן חוס' ז"ל: **היבמה נקנית** וכו' וז"ל הר"ן ז"ל וקשיא ליה להראב"ד ז"ל אמאי לא תנא דרכים ביאמה ומגיעה דרישא למעוטי כסף ושטר ומגיעה דסיפא דוקמה את עצמה למעוטי גם הירק הרמב"ן ז"ל דגני יבמה אמגיעה דרישא סמוך הא"ק ביאמה נקנית באחד מאלו דרכים שאמרנו דהיינו ביאה וממילא אמעטינו להו ככסף ושטר וכי היינא תינה רישא אבל סיפא דוקמה את עצמה ליתני מגיעה למעוטי גם דליכא למימר דאמגיעה דרישא קאי דהא תלשה ליתא בדרכים דלעיל וי"ל דאה"ל אלא כיון דלא אמעטריך דרכים ביאמה דרישא לא תנגהו נמי בסיפא והיינו טעמא נמי דלא תנא נגי עבד עברי במתני' דלקמן דרכים משום דכי קתני עבד עברי נקנה בכסף ושטר אדרכים דרישא סמוך דהא הנהו לעיל וסיפא דוקמה את עצמה בשטר וביובל ובגירעון כסף משמע לי דלא מאי למתני מגיעה לפי שאף הוא קונה את עצמו קא בעיתא האדון שהרי אינו עובד את האדון כדאיתא לקמן בגמרא ומה"ם לא תנא ביה דרכים אע"ג דליכא למימר דאמגיעה דרישא סמוך שהרי לא שנה דרכים הללו עד עשינו כלל. מ"ב דכיון דלא מאי למתני מגיעה נגי עבד עברי נקנה לא הנא ליה נגי קונה לבל במתני' דלקמן דנגי עבד כנעני ליכא למימר הכי דהא תני ברישא חזקה דלא תנא לעיל ומה"ם משמע לן בגמרא דנגי עבד כנעני נגי נקנה בהליכתו אע"ג דתנא לא תני להו משום דלא אשכחן בקניות עבד כנעני מגיעה למעוטי והבינו טעמא בגמרא למה לא שנה התנא בהדיא חליפין ע"ל ז"ל. ואיתה לאמי בבא בתוס' ביבמות פ' רבן גמליאל דף נ"ב: **בביאה** דכתיב ובאה ביאה ואין כסף ושטר נומרים בה: **ב עבד עברי נקנה בכסף** דכתיב מכסף מקנתו והאי קרא משתעי בעבד המוכר גנוב ולא מאי למילף עבד המוכר ליסראל מנין דמה לגוי שכן כל קנייתו דעבד עברי בכסף ולא בשטר [הגה"ם. פירשו תוס' ז"ל דהא דישראל שקנה בשטר מאחרת נפקא לן ומכרי שאינו בתורת גיטין וקדושין לא בעיי הא מעמא ע"כ], אלא יליפי דהמוכר לישראל נקנה בכסף מהיקש לאמה העברית דכתיב כי ימכר לך אחיך העברי או העברית ואמה העברית כתיב והפדה ומדלא כתיב נפדית משמע בכסף והפדה שלא הבעל מכייב בכדיוטה אלמא בכסף נקנית דאי לא קנאה בדמים מאי מגרעת והדר כריך עלה אשכחן מכרהו ב"ד כי ימכר ע"י אחרים משמע והדין נותן ביאה נקנה בכסף בלא חזקה הוא"ל ויש בו לד קל שנמכר בעל כרחו מכר עצמו מנ"ל יליף שכיר שכיר מוכר עצמו ממכרהו ב"ד דמכרהו ג"ד כתיב כי משנה שכר שכיר ומוכר עצמו כתיב כשכיר כתושב יהיה עמך והדר פריך הניחא למאן דיליף שכיר שכיר אלא למאן דלא יליף שכיר שכיר מאי איכא למימר ומסקי אלא אמר קרא במוכר עצמו לגויים וכי תפיג ו"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון דהיינו מוכר עצמו לישראל מתחתון דהיינו מוכר עצמו לגוי ובמוכר לגוי כתיב מכסף מקנתו. וביד ר"פ שני דהלכות עבדים וסי' ח' י"ב ובפ"ג כומן ו' ז' ובפ"ד כי' ג' ל' ה' וכתב שם דאמה העברית אינה נקנית בפרוסה מפני שריך לקנותה בדמים שראויין לגרעון כדי שתגרע פדיונה ותצא ע"כ. ושם נכתפק מהרי"ק ז"ל אם גם ע"ע לא יקנה בפרוסה אלא דינו כדין אמה העברית מהקשא דהעברי או העברית: **ובשטר** גם שם כתב הרמב"ם ז"ל כיצד בשטר כותב על הנייר או על החרס בתי מכורה לך בתי קנויה לך ונותן ביד האדון ע"כ. וגם בר"ם שני נגי עבד עברי כתב כיצד בשטר כותב לו על הנייר או על החרס הריני מכור לך הריני קני לך ונותן לו בשטר ע"כ: **וביובל** בגרייתא דגמרא קתני דקונה עצמו בכסף ובשטר כסף בכסף דכתיב מכסף מקנתו ובשטר כסף דכתיב יביב גם לתו לרבות שטר כסף. וכתב הר"ן ז"ל לעיל ברים כיתקין אבל מסברא לא נפקא לן כמו בקדושין דהכא סד"א כיון שנגרע סדיונו ויוצא בע"כ של רבו דלימא ליה רבים זל ברח וחזיי ואייתי לי לחכי אלעזריך קרא לרבוי דמסברא ליה לן דבל כה"ג שטר כסף ככסף ע"כ. וכתוב בתוספות יום טוב ומראה לי דגני נקנה אה"ל דנפקא לן מבברא כמו בקדושין כמו שמתרלין גם שניהם ומיהו אפילו לי לאו סברא הוא"ל וקנין כסף מוהפדה נפקא לן ולהי דמייתינן נמי שטר כסף [לגל קנין] ע"כ. וגם בשטר שחרור תנן בגרייתא דהא קונה עצמו אבל מחילה בדברים על פה לא מהני משום דעבד עברי נופו קנוי לרבו לענין שמוסר לו בעל כרחו שפחה כנעניה והולדות לאדון הלכך אין זה שעבוד בעלמא אלא קנין הגוף ממש ומשו"ה לא מהני בה מחילה אפילו לענין מעבד ידיו והרב שמחל על גרעונו אין מחול עד שיגיעו ימי חפשו ולפיכך לריך שטר שחרור וכתבו תוספות והר"ן ז"ל ותנא דמתני' דלא חשיב שטר משום דהנא דמתניתין לא חשיב אלא שיאמר שהן בעל כרחו של אדון אבל שטר מדעתו של אדון הוא ע"כ: **וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון** דאיתי כתוב בשם ר"ת דהא דלא תנא וקונה את עצמו בגרעון כסף משום דאין שייך בו כיון שלא נקנה בכסף וכתוב עליו ואינו גרעה לי וכו' אלא גרעה הטעם מפני שקנסתו תורה לגרעע ולעבוד עד היובל ולפיכך אינו יוצא בגרעון כסף שלא זיכתו תורה לכך כי אם ביובל ובמיתת האדון ע"כ: **ג עבד** כנעני כל התוחות בכלל כנעני משמכר לעבד שכל עבדים נקראים ע"ש כנען דכתיב ביה עבד עבדים יהיה רש"י והר"ן ז"ל וכבי כתיב בקרא מאת הגוים אשר סביבותיכם ונם מבני התושבים וגו' מהם תקנו עבד ואמה פי' בין קנאו מנוי בין קנאו מישראל בין קנאו בעודו גוי בין קנאו אחר שהשביעו רבו ראשון לשם עבדות נקנה בכסף ובשטר ובחזקה. בתשובות הרשב"א ז"ל סי' ע"מ כתוב עבד כנעני הוא שמל ושבל והוא גר וחייב במצות כנשים ואינו יוצא לחירות אלא בנס שהרוג מרבו ואין עסק לנ"ל בדבר זה אלא קנין פירות לפי שאין הגוים קונין זה מזה קנין הגוף לכתיב ונם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו ולרש' אחם תקנו מהם אבל הם אין קונין מכם ולא הם קונין זה מזה כלומר אין קונין זה מזה קנין הגוף אלא קנין פירות וגוי מלי דאית ליה ביה מזבין ליסראל ולפיכך אם קדם העבד שלא מדעת רבו ושבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין אלא שחייב ליתן דמיו לרבו וכשרבו מסגילו לשם עבד אז קנה אדון קנין הגוף ונעשה עבד כנעני והיינו דאמרי' בפ' המולק וכו' ע"כ: **בכסף ובשטר ובחזקה** דילפינן לה מהיקש דקרקעות ואי אמרת נילף מינה נמי דחזר בנעלים ביובל דומיא דקרקעות ת"ל לעולם בהם תעבודו ובתוספתא תנא אף בחליפין ותנא דיהן מלתא דליתא במטלטלין קתני אבל חליפין דליתנהו נמי במטלטלין לא קתני: **וחכמים אומרים בכסף על ידי עצמו** בגמ' דייק ע"י עצמו אין ע"י אחרים לא אמאי הכי נמי דשלא מדעתו מכדי אמענא להו לרבנן במתני' דכסף"ק דנשיין דאמרי זכות הוא לעבד שלא מדעת ידי רבו לחירות והנן זכין לאדם שלא בפניו ואין חכין לו אלא בפניו וכי הימא מאי ע"י עצמו לף ע"י עצמו וקמ"ל דיש קנין לעבד שלא רבו אי הכי אימא סיפא ובשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ואמאי והא קי"ל פי' מעבדים בכל יום שהעבד מקבל ניטו ואי רבנן פליגי עלה דמילתא מי שבקינן רבנן ועבדינן כר' מאיר וכי הימא מאי ע"י אחרים לף ע"י אחרים והא קמ"ל דזכות הוא לעבד ביאה מתחת רבו לחירות אי הכי נערביהו ותתיהו בכסף ובשטר בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ומשנינן משום דסיפא דשטר ר"ש בן אלעזר היא דלית ליה ניטו וידו בלין כאחת משום הכי לא ערביהו ושלם מחלוקות בדבר ר"מ אית ליה בכסף ע"י אחרים ואמי' שלא מדעתו ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רבו ובשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים שלא מדעתו דחוב הוא לו וכסף אע"ג דהיב הוא לו בקבלת רבו גרמה לו ור"ש בן אלעזר אית ליה בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים דקשטר זכות הוא לו ולא ע"י עצמו דנגי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רבו ונגי שטר לית ליה ניטו וידו בלין כאחת כדקתני בברייתא רשב"א אומר אף בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו וכ"ש בכסף אלמא בתרוייהו אית ליה ע"י עצמו לא ורבנן דמתני' אית ליה בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ע"י עצמו דיש קנין ע"י אחרים דזכות הוא לו וכן בשטר בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו ודקיימא לן מקבל העבד ניטו דניטו וידו בלין כאחת כדרבנן עבדינן לה וה"ק ליה רבנן לר"מ ברישא דסיפא אף בכסף ע"י עצמו דיש קנין וכמו שנפרש בסמוך וכ"ש ע"י אחרים דזכות הוא לו וכ"ש בשטר דזכות הוא לו אבל סיפא דקתני ובשטר ע"י אחרים דוקא רשב"א היא וכדלהבינן ופעמיה דגמר לה לה מאשה מה אשה עד שיוצא נא לרשות שאינה שלו דהא כל אשה לא אקניא לנעל לנופה אף עבד כמי עד שיוצא נא לרשות שאינה של רבו ורבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת ניפה אף עבד מקבל ניטו. ועיין בספר המלחמות להרמב"ן ז"ל שהכריח לפרש דכולה מתני' רשב"א היא אבל רבנן לא תנו לה מתני' כלל: **שיהא הכסף משל אחרים** בגמ' מוקי רב ששת פלוגתא דר"מ ורבנן כגון דאקני ליה אחר מנה ואמ"ל ע"מ שאין לרבך רשות בו ר"מ סבר כי אמר ליה קני קני עבד ונקי רבנה וכי אמ"ל ע"מ לאו כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דאמר ליה ע"מ אהני ליה תנאיה אבל אי לא אמר ליה הכי דכ"ע אין קנין לעבד בלא רבו. וד' אלעזר מוקי פלוגתא דר"מ ורבנן כגון דאקני ליה אחד מנה ואמר ליה ע"מ שתלא בו לחירות ר"מ סבר כי אמ"ל קני קנה עבד ונקנה רבו וכי אמ"ל על מנת לאו כלום הא ע"מ שתלא בו לחירות אבל בגוונא דאוקימתא דרב ששת דאוקי דהיינו שהקנהו לו אחר ע"מ שאין לרבו רשות בו ס"ל לר' אלעזר דכ"ע לא פליגי דקנה עבד ונקנה רבו דהוי כאילו נתנו לו בשתה דקיי"ל דאין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה וגמ' רמינן דר"מ אדר"מ ורבנן אדרבנן ומשני לה רבא. והרמב"ם ז"ל נקט לפרושי כאוקימתא דר' אלעזר ורבינו עובדיה ז"ל נראה דנקט כדעת רב ששת. והקשו התוס' לרב ששת דס"ל דלא אמר ר' מאיר דקנה רבו כו' [עיין בתוי"ט] ועיין נ"כ בהר"ן ז"ל שהקשה דרבנן אדרבנן ודר"מ אדר"מ ממתני' דנפרק בתרא דנדרים דהמודר הנאה מחתנו ושני ליה לפי דעת כל הפיסות אשר כתב שם. וכתב הרי"ף ז"ל ונכנס ע"י אחרים כגון שנתן אחד מנה לרבו ע"מ שיצא בו לחירות

ואע"פ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אע"פ שמתנו לרבו שלא מדעתו של עבד לקיימה לן זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות וכו' וכתב עליו הר"ן ז"ל וז"ל מדברי הריא"ף ז"ל נראה שהוא סובר דלוקח שלא מדעתו אבל בעל כרחו לא דהא דאמרינן זכין לאדם שלא בפניו היינו דכי שמע נתרצה או שתק אבל בעומד ואווח כשמע יצא כלומר בהדיא בפ' שני דחולין וכך נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות עבדים דכדברי הריא"ף ז"ל אבל אחרים אומרים שקונה עצמו בכסף ע"י אחרים אפילו בעומד ואווח כדאמרינן בגמ' אליבא דר"מ דזכין לקטן ליה רביה בכסף בעל כרחו מקני ליה ומי בעל כרחו וכתבו שכתבתי במשנתינו ואע"ג דהאי טעמא לר"מ אתמר כיון דלא אשכחן דרבנן פליגי עליה בהא מסתמא ודאי הכי דינו אפילו לרבנן ומיהו בשפר ע"י אחרים דוקא שלא מדעתו אבל בעל כרחו לא משום דשפר קבלת אחרים גרמה לו עכ"ל ז"ל. עוד כתב הרי"ף ז"ל בשפר ע"י עצמו כיצד כגון דכתב ליה הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך ומסר לו השפר לקיימ' לן גיטו וידו באין כאחת ובשפר ע"י אחרים כיצד כגון שכתב לו רבו גם חירות וזיכה לו ע"י אחר כיון דזכות הוא לו זכין לו לאדם שלא בפניו וכן הלכתא ע"כ. ועבד כנעני היוצא ברשתי אחרים פלונתא דהאלי טובא בגמ' אי צריך גם שחרור ומאן דמצריך גם שחרור ילפינן ליה מעות שלוח מאשה דהכא נמי עבד כתיב לאפקי ישראל. ובירושלמי פריך ולמה לא תיגן דיוצא בשן ועין וברשתי אחרים שאינם חוזרין ומשני מפני המחלוקת לאית תנאי תני צריך גם שחרור ואית תנאי תני דאין צריך גם שחרור כלומר דלמ"ד שצריך גם שחרור ומצא שאינו קונה עצמו ברשתי אחרים אלא בשפר הר"ן ז"ל. וכתב הוא ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דבזמן הזה לדיבא הסוכין צריך גם שחרור לדברי הכל ע"כ. וז"ל הריטב"א ז"ל וקונה את עצמו בכסף הקשו בתוס' אמאי לא קתני נמי שקונה את עצמו ברשתי אחרים ותרצו ומסו' דס"ל קבלה ובקבלה לא קמיירי דאי בני מולה ומפטר ואחרים תרצו דלא קתני אלא מה שיש לאדם בו בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים כגון בכסף ושפר אבל בירושלמי תרצו בענין יפה שאמרו שם ולמה לא תיגן שקונה את עצמו ברשתי אחרים שאינם חוזרין מ"ר יוחנן מפני המחלוקת אית תנא תני צריך גם שחרור ואית תנא תני אין צריך גם שחרור ע"כ כלומר כיון דאיכא מאן דסבר דמעוכב גם שחרור לא תני ליה הכא דלא קתני אלא דברים שקונה בהן את עצמו לגמרי ואינו צריך גם שחרור וזה פעם נכון ע"כ. ובכרתא דנם מה טעם עבד יצא בשן ועין משום דכתיב וירא הם אחי כנען ויגד ונו'. ובזיל ר"פ בני הלכות מכירה ובפ"ה להלכות עבדים ובר"פ שני. ובטור י"ד סימן רס"ז ובח"מ סימן קי"ז ד' במכירה אבל במשיכה לא שאין דרכה בכך לעולם לאכול ר"פ. ובבריתא תניא וחכמים אומרים זו וזו במשיכה רש"א ע"ז וזו בהנאה ורב דרש כחכמים דברייתא ומגיעא פ"ק דף ס' שמעי' לר' אלעזר דאמר מהניא בהמה דהיינו משיכה קנה ומש"ה פירשו הוס' ז"ל דבמכירה דקתני הכא פי' אף במכירה וכ"ש במשיכה דעדיפא טפי וכן פי' הר"ן ז"ל ועוד הא דריבו ברשות דמשיכה עדיפא ממכירה וכן דעת הרמב"ם ורוב הפוסקים ז"ל. עוד פי' רש"י ז"ל הכא בגמ' במכירה בעלים מוסרין אותה לוקח באפסר או בטערה ע"כ. וכתבו תוס' והר"ן ז"ל ולאו דוקא שאין צריך שימסרנה מיד ליד אלא כל שאחזה במלותו סני והיינו לחיא לעיל אחזה בטלפה וכו' ועוד אמרינן בעלמא לך חזק וקנה ומדלא קאמר תא חזק וקנה ש"מ דלא בעינן מיד ליד ואף רש"י ז"ל שפירש כאן שהבעלים מוסרים אותה לוקח באפסר פירש למעלה אחזה בטלפה במלות המוכר ע"כ. ועוד כתב ז"ל והנהה בדברים הצריכין הגבהה נראה מדברי רש"י ז"ל שצריכין בלשה טפחים ור"ת ז"ל הסיב עליו מדאמרי' בני עירוב ומזכה להן ע"י אחר ומגביהו מן הקרקע כל שהוא ומפרשי' בגמ' כמה כל שהוא טפח אלמא דין הגבהה טפח ויש לדחין דשאני התופי מצוות דרבנן כדאמרינן וכו' ובירושלמי בפ"ק דמסכת דמאי אמרינן המעלטלין נקנין בהפיכה אלמא לא בעינן שלשה טפחים אבל טפח מיהא בעי' כדאמרינן בני עירוב עד כאן לשונו ז"ל. ופשוט הוא דר' אלעזר גרסינן בלי י"ד והוא ר' אלעזר בן שמוע. ואיתא לאתמי' בפ"ק דבבא קמא דף י"ח ותוספת פ"ק דב"מ דף ח' ובפ' הספינה ד' פ"ו. וכיצד פ' שני דהלכות מכירה סי' ה' ובפ"ד סי' ג' וכתב שם הרב המגיד בשם הרשב"א ז"ל דמכירה דקונה בחצר שאינה של שניהם דוקא בשהכניסה שם מוכר שלא מדעת בעלים דכיון שלא היה לו רשות לאכניסה שם הרי היא להם כר"ה דאילו מדעת בעלים הוי כחצר שלו או כחצר של שניהם ע"כ בקיצור. ובטור ח"מ סי' קל"ח. בפי' רש"ל ומשיכה קונה בסמוך ובח"ר של שניהם ומכירה קונה בר"ה ובחצר שאינה של שניהם כ"כ ג"כ הרמב"ם ז"ל. וכתבו התוס' והר"ן ז"ל טעמא דמילתא מהום דמשיכה היינו במושך הדבר ברשותו ואילו ר"ה לאו רשותו הוא בהרי אין לו רשות להביא שם כלום וכי היכא דיאך אפשר דהא משיכה עדיפא ממכירה כדלהבינו ועוד דבכלל משיכה מכירה שהרי א"ל מיד ליד אלא שיתפשה בטלות המוכר וכן דין המשיכה שתהא בטלות המוכר ואי נמי בפניו שלא כטלותו וכן דין המכירה כמו כן וכיון שבמכירה קונה בר"ה איכא אפשר שבהמשיכה לא הקנה. לאו קושיא היא דכיון שמשך בלי דעתיה דלא מיחה ליה דליקני במכירה אלא במשיכה וכיון דבכיומא ובחצר שאינה של שניהם אפשר למעבד בה מכירה אין המשיכה קונה א"נ היינו טעמא דמכירה לא קניא בסמוך משום שכיון שיש רשות לכל אחד להניח שם כלום והניח שם כלום קודם שבא שלוקח וכה באותו המקום וה"ל מכירה ברשות מוכר דולאו לא מהניא שהרי רשותו של מוכר מבטלת הפיכתו ע"כ. שוב בפי' רש"ל וכל דבר שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה פי' מין מבהמה דקה כדפי' רש"ל ברש מילתיה ואכתוב עוד בס"ד לדברי אלפסי ז"ל בתחלי' דבסמוך וז"ל הרמב"ם ז"ל שם פ' שני הבהמה בין דקה בין גסה נקנית במשיכה הע"פ שאפשר להגביה אותה לא הריבוהו להגביה מפני שמתחבטת בארץ ואם הגביה קנה ע"כ. וכאן בכ' המשנה מבואר יותר. בכוף פי' רש"ל ודבר הנקנה במכירה אינו נקנה במשיכה וכן דבר הנקנה במשיכה אינו נקנה במכירה נראה שר"ל המקום המועיל למכירה דהיינו בשות הרבים ואחר שאינה של שניהם אינו מועיל למשיכה ומקום המועיל למשיכה דהיינו סימטא ואחר של שניהם אינו מועיל לקנין המכירה והכי מוכח הרמב"ם ז"ל ובא לחודיעו שאפילו בדיעבד אם שינה לא קנה: **ד' נכסים שיש להם וכו'.** פ' חזקת דף כ"א ובפ' הספינה דף ע"ו ודף פ"ו ובפ' מי שמת דף ק"ל ובפרקין דף ז'. אמר רב לא שנו דקני בנכסא לחודיה אלא במקום שאין רגילין לכתוב שטר מכירה אבל בי עקום שכור ניר לא השטר לא קנה דכיון דרגילין בשכי לא ממכא דעתיה דלוקח פד דנקיים שטרא ושיקר דעתו לקנות על השטר הוא ואי פריש אם רציתי יקנה לי שטרי ואם רציתי יקנה לי בספי פרש: **ובחזקה.** רבי חזקיה מייתי לה מקרא דכתיב ושנו בעריכם אשר הפשתם במה תפשתם ביטיבה. ואי קשיא אמאי לא תנא נמי תליסין שבקרקע נקנה ג"כ בהן. תשובה בסף ושטר וחזקה דאיתנהו בקרקעות ואיתנהו במטלטלין קתני שגם החזקה היא מועלת במטלטלין אם מסר לו כלי ונשתמש בו שנים שם פירותיו לו מיפסו ועדיין לא מסרו לא קנאו אבל תליסין דאיתנהו נמי במטלטלין לא קתני הוס' רי"ד: **ושאין להם אחריות.** לישנא נקיט אלא במשיכה לרבי יוחנן דאמר דבר תורה משות קונות הלא תקנתא דרבנן קתני: **נכסים שאין וכו'.** פ' שני דגיטין דף כ"ב ובפירקין דף ז' ובפ"ק דב"ק דף י"ב ובפ' הזהב דף מ"ז ובפ' הסולל דף ק' ובפ' המוכר את הספינה דף ע"ז ובפ' מי שמת דף ק"ל ודף קנ"א. וז"ל הרי"ף ז"ל שם בפ' הספינה דף ר"ג תנן הם נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה אמר רבה לא שנו אלא בדברים שאין דרכן להגביה אבל בדברים שדרכן להגביה בהגבהה אין במשיכה לא וכן הלכתא ואי קשיא לך הא דתניא בהמה גסה נקנית במשיכה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור' אלעזר וחכמים אומרים זו וזו נקנית במשיכה הא בהמה דקה דבת הגבהה היא וקני לה במשיכה אתי בהמה המסרבת עכ"ל ז"ל. וכן הוא מבואר שם בגמ' הקושיא והתירוץ: **ניקנין עם נכסים** וכו' בגמ' מסיק והל' צטרין על הקרקע לא בעינן אבל אגב וקנה בעינן כדפי' רש"ל. בפי' רש"ל ולמדנו גלגול שבועה מסופה וכו' בגמ' פריך אשכחן סופה לאיסורא ממונא מגלן ומשני הנא דבי ר' שמעאל ק"ו ומה סופה שלא היתה שבועה דיבה להתבע בעד אחד מגלגלין. ממון שמיתן לכתבע בעד אחד אינו דין במגלגלין אשכחן בולאי ספק מגלן תניא רשב"י אומר גאמרה שבועה בחון ונאמרה שבועה בפנים הייני דסופה שמשביעין אותה בעזרה מה שבועה האמורה בפנים עשה בה ספק כולאי אף שבועה האמורה בחוץ עשה בה ספק כולאי: **ווקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהם.** כך נראה שהיא גרסת רש"י והר"ן ז"ל שפירשו ווקקים נכסים הללו דקא מייבי בהו הנא את הנכסים וכו' הלי ווקקין הנכסים שאין להם אחריות קאי ולאו אב"ד ע"כ. ולא גרסי בהדיא ווקקין נכסים שאין להם אחריות את וכו' וכן הוא ברב האלפסי ובהרא"ש ז"ל. אבל אינו כן לא בבבלי ולא בירושל'. ועיין בהר"ן ז"ל שהכריח דכולהו שבועות מגלגלין בדי על בדי ובדי על שמא ושמא על בדי ואפי' שמא על שמא ע"ש. ואיתא לאתי בבא בתוס' ר"פ מרובה ובגמ' פ"ק דב"מ דף ד' וביל פ"א דסנ' מכירה ובפ"ג סי' מ' ס"ז. ובטור ח"מ סי' ק"ל ר"ב. ובאבן בית יוסף ר"ס ק"ל בשם הפוסקים דקרקע דנקנה בכסף היינו בש"פ דבפחות מש"פ לא מקרי כסף ע"כ. וכתב הכתם ס"ר שלמה שיריליו ז"ל בפ"ג דפאה הא דקרי מטלטלין אין להם אחריות ולקרקעות יש להם אחריות ר"ל הטעם משום דהן בני מורין מכל חק לאין גרקב ואין בארם ואין מגגב ואין נאבד כדכתיב והארץ לעולם עומדת והמטלטלין מזומנין לכל אלו המקרים ע"כ ולשון הרמב"ם ז"ל נכסים שיש להם אחריות הם הקרקעות וממנם מקרקע כך לפי שאחריות הוא חזרה והשגה והחזרה והשגה אמנם הוא על קרקע בלבד ע"כ ובערוך ואחריתך תאכל בלשון תרגומו ושפר אדרעך תחזוק בגורא ע"כ: **ן כל הנעשה דמים** וכו'. פ' האזהב דף מ"ו וירושלמי ר"פ האומר דקדושין דף ס"ד ודר"פ האזהב ופי' ר"ר יהוסף ז"ל פי' כל דבר שעושין אותו בדמים ונותנים אותו בעד אחר שהרי דרך הארץ הוא שהקונה נותן דמים בעד מה שהוא רוצה לקנות והשם מי שאין לו דמים לוקח איזה חפץ אחר ונשם אותו הדמים שהוא צריך ליתן בעד החפץ שהוא רוצה לקנות ונותנו במקום הדמים למוכר והרי זה החפץ נעשה ומקום כליו הוא דמים ונותנין אותו בעד אחר ע"כ: **כיון שזבה זה נתחייב זה בחליפין.** לרב דס"ל דקונין בכלאי של קונה וקיימא לן שהיה מי גרסינן זה [הגה"ה פי' מלת זה מאחר מלת נתחייב] הכי נפרש כיון שזכה זה דהיינו המקנה בסודר של קונה נתחייב זה הקונה באותם חליפין שהן ברשות המקנה בכל מקום שהם ואם נאבדו נאבדו לו ואי לא גרסי' זה פירושו הכי כיון שזכה זה קנה בחליפין כלומר כיון שזכה המקנה בסודר של קונה נתחייב המקנה להביא לקונה חליפין ולא מצי הדר ביה תוס' ז"ל: **כיצד החליף שור בפרה** וכו'. הלי דמס' לה במטלטלין לאו לאפוקי קרקעות דולאי קרקעות נמי דיינא הכי אלא בחליף אלא בשלה כיון שהחזיק זה באחד מהם עמד האחר ברשות הלה ונתחייב בו והכי איתא בהדיא בתוספתא דתניא התם החליף קרקעות בקרקעות מטלטלין במטלטלין קרקעות במטלטלין בקרקעות כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו ותנא דמתני' אורחא דמילתא נקט שדרך המטלטלין להחליפן תמיד מה שא"כ בקרקעות הר"ן ז"ל. וכתב עוד בשם ר"ת ז"ל שלריך לשום המטלטלין בשעת חליפין לראות כמה שוה כל אחד מהם והיינו ליטנא דכל הנישום לומר שלריך שומת בשעת חליפין ע"כ. וכתב עליו דלא נהירא אלא ס"ק כל הנישום פ' כל דבר שאין ערכו ומשבע אלא דרכו לשומו כמוכרין אותו בהאר ע"כ בקיצור מוסלג. ועיין ברב אלפס ז"ל בר"פ האזהב בדף ס"ז שפ' שם כל הסוגיא דעלה דמתני'. וז"ל פירוש הריטב"א ז"ל כל הנעשה דמים בהאר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו **פי'** מתני' פירי בדין קנין חליפין בין חליפי סודר בין חליפין ממש ואיתיה בין במקרקעי בין במטלטלי והיינו דנקט בלאלא כל הנעשה דמים וכללא הוא לכל הנישום בדמיסוקע"ג דלא ברים בסיפ' אלא החליף שור בפרה דהיינו מטלטלין חדא מינייהו נקט ומ"ה בקרקע ונקט מטלטלין דחליפין שכיחי בהו עפי שאם אתה אומר אלא נשנית משמיעתו אלא במטלטלין א"כ תקשי לן היכי לא קתני תנא דין קנין חליפין בקרקעות אלא ודאי כדלאמרן ובתוספתא אמרו החליף קרקעות בקרקעות ומטלטלין במטלטלין קרקעות במטלטלין ומטלטלין בקרקעות כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו. ואי קשיא הא דלעמרי' בשמעתא קמייתא דהשתפין וכי קנו מידו מתי הוי קנין דברים בעלמא הוא ולהדרו נמי ופרקינן שקנו בידם ברוחות. א"נ כגון שהלך זה בעצמו והחזיק בחלקו וזה בעצמו והחזיק בחלקו והתם חליפין הוא שמחליף כל אחד בחלקו זכות שיש לו בחלק חברו ובעי' שיחזק כל א' בחלקו ואמאי לא קני בחזקה דחד וגימא כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו תירץ רבינו הגדול ז"ל דהתם לאו מדין חליפין היא דהא קאמר מעיקרא חליפי' שקנו מידו ומה לי חליפי סודר או חליפין דעלמא דקאמר בהר הר אי נמי. אלא ודאי דהכא מדין מכירה היא וקנין חזקה ומעיקרא קאמר שזכה בחליפין ובהר הכי קאמר אי נמי בלאו חליפין אלא שזכה כל א' בחלקו בחזקה דקאמר ליה חבריה לך חזק וקנה והא דקתני נתחייב זה בחליפיו ולא קתני זכה זה בחליפיו חדא דאית בה תרתי נקיט

דלא

דלא תימה מע"ע דאכה בים הלה בכל מקום שהוא הרי הוא באחריות בעלים ראשונים לענין נגיעה ואבידה כענין שומר שכר עד דאתי לרשותיה דמידר דבהיא הנאה דמהליף אהדדי נעשה עליו שומר שכר קמ"ל דזכה הלה ונתחייב בחליפיו לגמרי ואין בעליה ראשונים שומר עליו כלל משהמת ואפי' ס"ח כיון שכבר נפל הוא שלו לא נעשה לו שומר כלל עכ"ל ז"ל: אמירתו לגבוה וכו'. פ"ק דב"מ דף ו' וכפ' כל האסורין דף כ"ט וירושלמי רים פרק האומר דמכילתין. וכתוב במרדכי פ' שור שנגח ד' וחמשה שהביב רבינו מאיר לה"ר שלמה דס"פ אמירתו לגבוה דמכירה המועלת להדיוט באיזה ענין שתמלא שתועיל מכירה להקנות להדיוט מהני נמי אמירה לגבוה אבל אמירה דאסמכתא לא מהניא להקדש כי היכי דמכירה דאסמכתא לא מהני להדיוט ע"כ. וזה לשון פי' הריטב"א ז"ל אמירתו לגבוה כמכירתו להדיוט וכן הדין בהקדש לעניין בזמן הזה והלי כמכירתו דקאמר לאו מכירה ממש דא"כ דבריה בלין נקנין במכירה להדיוט א"ע קרקעות לא זכי בהו לגבוה באמירה ואם ליתא שהלומר בית זה הקדש קנה כלליתא בגמ' בכירוש מתני' אלא מכירתו פי' בהקנאתו כל אד ואד בהקנאה דילה ובשטרות הוי ככתיבה ומכירה ובקרקעות בחזקה הלכך האומר שטר זה וכל שעבודו יהא לעניים זכו לגמרי והוא דקאמר וכל שעבודו לגבי הקנאה להדיוט לא בעי אמירה להדיוט בעי מפי' מורי הר"ר עכ"ל ז"ל. וביד רפ"ה דהלכות מכירה וסי' ד' ה' ופ"ט ורפי"ג. ובטור ש"ל סי' רכ"ח. ועיין במ"ש בר"פ הזהב בשם רבינו ירוחם ז"ל: ן כל מצות הבן על האב. פי' מבוא לתנא דשנות הגבוה בכסף ורשות הדיוט בחזקה שם חלוק בין גבוה להדיוט תנא נמי החלוק שם בין האיש ובין האשה תוס' רי"ד. אבל הריטב"א ז"ל כתב והא דקתני לה רבי להא מתני' הכא מסתבר לי משום דבמלות המוטלות על האב לעשות לבנו דקתני רישא חדא מינייהו להשיאו אשה כדמפרש בברייתא ואיידי דתנא הא תנא אידך ע"כ. ובירושלמי משמע דגרים כל מצות האב על הבן אבשים חייבים ונשים פטורות וכל מצות הבן על האב אחד האנשים ואחד הנשים חייבין ומפ' התם מצות האב על הבן מצוה שאדם חייב לעשות לבנו למולו וכו' מצוה שהבן חייב לעשות לאביו מורא וכבוד וכו' וכן הוא בה במסכת הרכב הר"ר יהוסף אסכנזי ז"ל. [הגה"ה וכתב ר"ל לפרש זו הגירסא דה"ק כל המצות המצוות האב על בנו האנשים חייבין וכו' וכל מצות הבן על האב וכו' כלומר כל המצות שנצטוה הבן על האב לעשות לו אחד האנשים וכו' וכן כ"ל הגירסא הנכונה במצות האב ר"ל מה שמצווה האב לעשות אד בפ' בתרא דבכורות משמע שאין פירושו כן דגרסי' הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם את בנו ר' יהודה אומר בנו קודמו שמצוה על אביו ומצות בנו עליו עכ"ל ז"ל]. אבל בתלמודא דידן גרסי' כל מצות הבן על האב ומפרש רב יהודה דה"ק כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו אנשים חייבים ונשים פטורות תמיה להא דת"ר האב חייב בבנו למולו ולפדותו וכו'. בפי' רע"ל ולא יכריע את דבריו יש מפרשים אפי' לומר דראין דברי אבא אלא אם יש לו להשיב על החולקים יעיב: וכל מ"ע שהזמן גרמה נשים פטורות. הסכמת הרשב"א ז"ל בתשובותיו סימן קכ"ג כדברי מי שאומר שאם רצו עושות כל מצות עשה ומברכות. ואיתה בשבת פ' במה אשה דף ס"ב ובר"פ בכל מערבין. וביד פי"ב דהלכות עכו"ם סימן ג'. ובנמ' מפיק לה רב אחא בר יעקב מקרא דכתיב גבי תפילין למען תהיה תורת ד' בפיך הוקשה כל התורה כולה לתפילין מה תפילין מ"ע שהזמן גרמה ונשים פטורות דאיתקוש תפילין לת"ת דכתיב ושיננתם לבניך ולא לבנותיך וסמיך ליה וקשרתם לאות אף כל מ"ע שהזמן גרמה נשים פטורות ומלמדות עשה שהזמן גרמה נשים פטורות מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמה נשים חייבות דאי פטורות ה"ל למיכתב היקשא דתורת ה' בפיך על ת"ת או על פדיון הבן להיקשא אלא ולומר דכי היכי דנשים פטורות מתלמוד או מפדיון דהיינו מ"ע שלא הזמן גרמה ה"נ פטורות מכל מ"ע שלא הזמן גרמה כמו דמקיש לפיטור להזמן גרמה לתפילין אלא ש"מ מדכתב האי היקשא לתפילין דהוי הזמן גרמה מכלל דאתר מ"ע שלא הזמן גרמה נשים חייבות ולר"מ דס"ל בפ' בתרא דעירובין דתפילין הוי מ"ע שלא הזמן גרמה ליף לה למ"ע שהזמן גרמה דנשים פטורות מענין לב ונמר מרליה דכתיב בה יראה כל זכורך וכי פרכת מילף לחיובא ממלה והקבל איהו ס"ל דשני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ולר' יהודה נמי דסבר בתפילין כר"מ וס"ל דשני כתובין הבאין כאחד מלמדין הכא שאשה כתובים איכא מלה שמחה והקבל ולכ"ע שאשה אין מלמדין: כל מ"ע שהזמן גרמה וכל מ"ע שלא הזמן גרמה אלו מלמדין מן הסכלות ובלבד. רע"ז"ל. וכתב הר"ן ז"ל אבל דקתני בברייתא בגמרא אין למדין מן הסכלות ובלבד. רע"ז"ל. וכתב הר"ן ז"ל אבל דקתני בברייתא בגמרא איזו היא מלות עשה שהזמן גרמה סוכה ולולב שופר וציצית ואיזו היא מ"ע שלא הזמן גרמה מזוזה מעקה אבידה ושלוח הקן כתב הוא ז"ל דפרושו קא מפרש היכי דמי וכגון קתני אבל ממנה לא מני להו דא"כ שייר עוד דהזמן גרמה שייר תפילין וציצית ובלא הזמן גרמה שייר תלה ותרומה וכסוי הדם ואחריני עוד אלא כגון קתני וליעבוד הכי דייק דקתני איזו היא מ"ע ולא קתני אלו הן ע"כ. ובתוס' ז"ל הקשו היכי קרי לציצית מ"ע שהזמן גרמה לא"ד ציצית חובת גלית הוא כיון דכלי קופסא חייבין בציצית ואתם ליכא זמן גרמה אלא דבין ביום בין בלילה אפי' לא"ד ציצית חובת גברא הוא דאם לבשו בלילה פטורים כשהוא לובשן ביום ה"נ כשם יום הייבת בלילה דהכי אמרי' בירושלמי כשהיה יום שלבשה בלילה חייבת בציצית ומ"ש היכי חייב לה זמן גרמה כיון שחייבת בין ביום בין בלילה ואומר ר"י כיון שחיובו תלוי בדמה שזמן גרם לביאתה ביום יש לה להחשב זמן גרמה שזמן לביאתה גורם החיוב ע"כ ועיין שם עוד שייחבו במעקה ובכיוצא בו היכי משכחת עשה לחוד דהא אית ביה לאו אלא תשים ותיפוק לי דנשים חייבות משום שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ע"ש: חוץ מבל תקוף ובל תשחית דהוא"ל ולאתנהו בהשתתה ליתנהו בהקפה וכתב הר"ן ז"ל ומיהו מדרבנן מיתסרא להקיף ראש של זקן ואפילו קטן כדאמרי' במזר דילך מקון מקפה לזו חוצה מיקברינהו לבנה ובבדיים כיון שיש לה זקן חייבין בהקפה אע"פ שהאשה פטורה ע"כ: ובל תיטמא למתים גמרא אימי אף בל יקרחו נשים פטורות ורבא מפרש טעמיה דיליף ולא תשימו קרחה בין עיניכם מתפילין דכתיב בהו בין עיניכם מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ולית הלכתא כאימי: ח הסמיכות והתנופות וההגשות והקמיצות והקטרות והמליקות והקבלות והתזאות כולהו עמייהו משום דכתיב בכל חדא מיניהו בני ולא בנות ומליקות יליף מומלק והקטיר מיתקם מליקה להקטרה דכתיב בה והקטירו אותו בני אהרן. והזאות בגמרא פריך מי דברה אדומה אלעזר כתיב בה אי דפנים הזאות הפרכת ומזבח הזהב משום כתיב בהו ומשני אלא האמה דבן שוף דכתיב והזה מדם החטאת ואינריך לאמ"ע נשים פטולות ומפקת ליה בקל ומיתר ומה בן אהן בלא קבע לו כהן לשחיטה שהשחיטה כשרה בזר קבע לו כהן לזריקתו וזרקו בני אהרן בן עוף שקבע לו כהן למליקתו דכתיב והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו אינו דין שיקבע לו כהן להזאתו: הקבלות וההזאות והולכה וזריקה לא קתני דהולכה בכלל קבלה שהרי מן והקריבו הכהן ופקא כמו קבלה וזריקה בכלל הזאה וא"ת אמאי אינריך קראי בגמרא למעוטי נשים תיפוק לי דכולהו הוו מ"ע שהזמן גרמה שהרי אינם מוהנות אלא ביום כדכתיב ביום צוותו להקריב את קרבניהם וי"ל דמ"מ אינריך קרא למעוטי ולמיפסל קרבן בנשים לאמוטינן דמחללי עבודה. מיהו מסמיכה קשה דהא אם לא עשה סמיכה לא מתחלל קרבן בהכי וא"כ אם נעשה סמיכה בנשים לא מיפסל קרבן בכך וי"ל דמ"מ אינריך קרא למעוטי דסל"ח משום לכתיב וסמך ושחט ואיתקש סמיכה לשחיטה מה שחיטה כשרה בנשים וכדתנן רפ"ע דזבחים שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים אף סמיכה כשרה בנשים. ותנופה נמי אינריך למעוטי משום דאתקש תנופה לכשרה בנשים כדמפ' לקמן: חוץ ממנחת סוטה וכו' וא"ת תיפוק לי דכל הני לאינם כשרים בנשים לפי שהן מחוסרי בגדים לאפי' כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וי"ל דמיירי שלבשו את הבגדים מ"ע וי"ל כיון שלא נעשו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים עכ"ל ז"ל. והקשה בתוס' ר"י"ד אמאי לא הני כל סדר המערכה הרמת הדשן שני גזרי עצים הסמת הגדות והלבתם וקטורת שחרית וערבית ש"כ. ופי' הריטב"א ז"ל ואם דלא קתני במתני' יציקות ובלילות ופתיתות ומליחות מפני שכשרות בזר וכיון שכן כשרות בנשים ע"כ. ועיין במ"ש בפ' שתי מדות סימן ח': והקבלות וההזאות גרסינן וכן היא בירושלמי ונם בתוספות שהשתקתי. חוץ ממנחת סוטה ומירה שהן מיוחדות לפי' לא יד יד מבלמים כתיב הכא ולקח הכהן מיד האשה ובשלמים כתיב ידיו תביאנה ותנופה בעלים משתעי ומה כאן כהן אף להלן כהן ומה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד כהן מכניס ידו תחת יד בעלים ומניף ומירה אתיא כף כף מסוטה ביד פ"ש דהל' מעשה הקרבנות סי' ס"ז: מ ה"ג לה בירוש' ובספרי כתיבת יד כל מצות שאינם תלויה בארץ מוהנת בין בארץ בין בחו"ל וכל שהיא תלויה בארץ אינה מוהנת אלא בארץ חוץ מן הערלה והכלאים ר"א אומר אף החדש והכי איתא נמי בירושלמי דס"פ בתרא דערלה. וכן משמע נ"כ שהיא הגרסא מתוך פירוש הרמב"ם ז"ל ורעז"ל וכן הביאו ה"ר יהוסף ז"ל וכן הוא בערוך בערך נף ופי' רש"י ז"ל בגמ' אינה תלויה בארץ אינה מוטלת על הקרקע ולא על גדוליו אלא על גופו של אדם כגון שבת תפילין ע"ז פטר חמור מילה ערוות ומיוחדת בשם ושהיא תלויה בארץ שמוטלת על הקרקע או גדוליו כגון תרומות ומעשרות חלה לקט שכחה ופאה שביעית חדש ערלה כלאים ע"כ. ומשמע מתוך פירושו שקולר דמתניתין ונם מן התוספות דתלויה גרסינן בריש ושאינה תלויה גרסינן בסיפא וכן הוא בסדר המשנה דבגמ' וגם בהרא"ש ז"ל ובגמ' מגא ש"מ דחובת קרקע מוהנת בכל מוצות וחובת הגוף אינם מוהנת אלא בארץ דת"ר החוקים אלו המדרשות והמשפטים אלו הדינין אשר תשמרון זו משנה לעשות זה מעשה בארץ שומעני יכול כל המצות כולן לא יהו מוהנין אלא בארץ ת"ל כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אי כל הימים יכול יהו מוהנים בין בארץ בין בחו"ל ת"ל בארץ אחר שריבה הכתוב ומיעט לא ולמד ממה שאמור בענין אבל תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים מה ע"ז מיוחדת שהיא חובת הגוף ומוהנת בין בארץ בין בחו"ל אף כל שהיא חובת הגוף מוהנת בין בארץ בין בחו"ל: ומצאתי בפירוש ה"ר יצחק ב"ר מודרום ז"ל לאזהרות דה"ר שלמה בן גבירול ז ל וז"ל דבריו שיש מרפא כי' שיעים על לבו כל המצות שהן חובת הגוף ולעשותן בכל מקום במו בארץ שנאמר ושמתם את דברי אלה על לבבכם והעיון שבבר הזכיר בפרשת שמע תפילין ודברי תורה ומזוזה והחזירן פעם שנית לרמוז בהיקש הזה שהיה חייבין בהן לאחר הגלות בארץ ומהם נלמוד בכל המצות שהן חובת הגוף שחיובן בכל מקום כך נדרש בספרי וכוונת המדרש מפני שסמך ושמתם אל ואבדתם כלומר שתפילין אחר שיגלו מן הארץ יתחייבו בעשייתן זה מצאתי להרמב"ן ז"ל בס"ל ז"ל: ור' אליעזר ביו"ד נרסי' ליה והלכתא כותיה דסתם לן תנא כותיה בסוף מסכת ערלה: אף החדש בירושלמי פריך אמאי לא אמר אלא זכן ומשני לפי שאינה בעיסה של גוים ולא מיירי מתני' אלא בדברים המותרין בישראל ובגויים וקשה אמאי לא פריך נמי התם אמאי לא תני תרומה ומעשר וי"ל דלהכי בעי מחלה לפי שנזרו על חלה בכל מקום אבל על הרומה ומעשר לא גזרו במקומות הרחוקים מארץ ישראל אלא דוקא לעיירות הסמוכות לארץ והיינו שמעת דגזרו על החלה בכל מקום מפי מתרומה ומעשר לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף שהרי הטיבו בא ע"י נגעול שאדם עושה והלכך דין הוא שינהוג בכל מקום אפי' בחו"ל אבל תרומה ומעשר אינם מוטלות אלא על מי שים לו קרקע ודמי שפי לחובת הארץ ועוד י"ל וכו' ומן הירושלמי שהבאתי יש להוכיח דערלה וכלאים וחדש מוהגין בשל גוים וכן משמע וכו' תוס' והר"ן ז"ל. וגגמרא הנים ר' אלעזר ב"ר יוסי אומר משום ר' יוסי בן דורמסקית שאמר משום ר' יוסי הגלילי שאמר משום ר' יוחנן בן טורי שאמר משום ר' אליעזר הגדול אין ערלה בחו"ל ופרכינן ושא אמן תנן ר' אליעזר אומר אף החדש אלמא בערלה כת"ק ס"ל דקא מוסיף חדש ומשני הני חדש ולא היתני אף וה"ק ערלה וכלאים הרי הם כשאר התלויה ואין מוהגין בח"ל אבל חדש ניהג בח"ל דכתיב ביה מושב כל מקום שאתם יושבים ושיפא ואינני תריפי דמבדיחא בני רחבה ס"ל כהאי ברייתא דאין ערלה כלל בח"ל. ואיתא לרישא דמתני' בתוס' פ' הספינה דף פ"א ובפ' בתרא דע"ז דף ס"ג. ומילתיה דר' אליעזר איתיה פ"ק דתמורה דף י"ב: ות"ק דמתני' היינו ר' ישמעאל דשמעו' ליה בברייתא דאמר כל מקום שנאמר מושב לאחר ירושה ושיבה משמע והדש נמי דכתיב ביה מושבותיכם לאחר ירושה ושיבה לומר שאף הארץ לא תתחייבו כל י"ד שנה שהיו בנגעל שכבשו וחלקו עד שתישבו בה והכיר כל אחד את שלו ר' אליעזר סבר כל מקום שאתם יושבין משמע ור' עקיבא פליג אר' ישמעאל בברייתא. ותנא דבי ר' ישמעאל אחריינא ס"ל דלא אמרי' לאחר ירושה ושיבה משמע אלא היכא דכתיב ביה ביאה ומושב וגבי חדש כתיב ביאה ומושב ור' אליעזר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ס"ל דאפי' היכא דכתיב משהו כל מקום שאתה יושבים משמע וביאה דכתיבא בחדש לפסר שידרשנה עשה מעה זו שבשבילה תכנס לארץ וכדדרשינן בגמרא ביאה דכתיבה גבי תפילין וי"א ב"ר שמעון אשכחן גמי בברייתא בגמ' דס"ל כר' ישמעאל דמוקמינהו לאחר ירושה וישיבה משמע ואמנה ר"ש פליג עליה וס"ל דמשהו אתה כל מקום שאתה יושבים משמע וס"ל גמי דערלה וכלאים מדאורייתא נוהגין בחוצה לארץ דאתו בקל וחומר מחדש דלאיתא בברייתא בגמרא ועיין בספר קרבן אהרן סוף פרשה עשירי דפרשת אמור. וביד פי"א דהלכות בכורים סי' ו' ובכ"מ דהלכות שביעית סימן כ"ה: י עושה מצוה אחת עשה אין לא עשה לא ואם תמיה יאבד ולא עבר עבירה מותנין לו שכר שב שם מלוה מייתי כגון שבאה עבירה לידו וניצל הימנה דאין לך מלוה יתירה מזו. מלוה אחת יתירה על זכיותיו קאמר דאי לא הימה כבי תיקבי לן מתני' דרים פאה לקתני אלו דברים שאדם אוכל בגירותיהן בעה"ז והקרן קיימת לע"ע וכו' דמשמע מהתם הכי הוא דאוכל פירות והקרן קיימת אבל מצוה אחריתי לא ואפי' רש"י ז"ל אביי מפ' נמתני' הכי מי שעושה מצוה יתירה דהוי רובא זכיות מתקיין לי בעה"ז יום טוב שנפרעין ממנו עוונותיו וזהו תקון יום טוב לו לעולם הבא וכל שעונותיו מרובין דקתני מרשיעין לו הייני דעבדין ליה הזמנת יום בים שמשלמין לו שכר מצוותיו להיות מתוקן לו יום רע ע"כ: מטיבין לו גם' נח דף כ"א ע"ב פי' הרב משה אלשיך ז"ל וז"ל ומאמרו מטיבין לו לשון רבים יורה שגם מדת הדין מסכים ואין מעכב על ידו ע"כ: ומאריכין לו את ימיו יש שאין נורסין מלת לו וכן ג"כ בוטין מאריכין לו את ימיו. בפי' רש"ל ומאריכין את ימיו לעולם הבא ומוחל את הארץ אין החיים. אמר המלקח נלע"ד שאריך לחיות ומאריכין את ימיו בעולם הזה ומוחל וכו' וכן הוא בפי' הרמב"ם ז"ל וכדמוכח מסוגיית התלמוד שבתבתי. ובגמרא פריך מדקאמרת דמלוה אחת דמתני' יתירה קאמר מכלל דהכך דתנינן ברים פאה אפי' בחדא נמי ואפי' לא קיים שאר מצות יש לו קרן ופירות ואמאי והא רובא עונות ומתרץ רב שמעיה הא דקתני התם אלו דברים וכו' בהתם זכיות ומהתם עונות קאמר ואם יש בהתם זכיות אחת מאלו מכריעת את הכף כאילו הוי רובא זכיות ואינו צריך למלוה יתירה דמתניתין: כל שישנו וכו' ריש"א דמתני' הוא בגמרא וכן נראה קצת מפי' הרמב"ם ז"ל אבל בהרי"ף והרא"ש ז"ל וגם בירושלמי וספרי כתיבת יד גרסי' לה וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן היישוב וכל המחזיק בשלהם עליו הכתוב אומר והחוט המשולש לא במהרה ינתק וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: וכל שאינו לא במקרא וכו' תוס' פ' העור והרוצח דף קכ"ז: וכתבו רש"י ז"ל והרא"ש ז"ל אינו מן הישוב מקיים על דבר שאינו בכוד לו ואין לו בושת פנים ומהאי טעמא פסול לעדות ובגמרא דרש בר קפרא רבון לא עלתה בידו אלא רבונותו ולאדם טוב משתמין אותו מפרי מעשיו וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ כדור הפלגה שיתנו אלא שמאמר ומשובב לעים לא יבא וזה שאינו באחד מאלו בתה יתעסק אם לא בגיאות. וביד ר"פ שני דהלכות עדות. ובטור חמן משפט סי' נ"ל:

פרק ב **האיש מקדש** רפ"ק דמכילתין וירושלמי פ' התקבל ועיין במ"ש בר"פ דלעיל וביד פרק ג' דהלכות אישות סימן י"א ל"ד י"ש. ובפ' חמשי סי' כ"ז כ"ז כ"ח. ובטור א"ה סי' נ"ט ופי' הריטב"א ז"ל האיש מקדש בו ובשלוחו פי' שליח שעשאו בעדים לקדש לו הן אשה זו הן אשה אחת והאשה מתקדשת בה ובשלוחה פי' שליח שעשאוהו בעדים לקבל קדושין הן מאיש זה הן מכל איש אחר ובין בשליח לדידיה בין בשליח לדידה לא בשאין קנין כלל כי היכי דלא בשאין בשליחות דעלמא אפי' בדבר של ממון ואפי' באחרכתא דהא לא מקני ליה מידי לגבי קנין וכ"ש בשליחות נישין וקדושין שאין מקום לקנין מיהו עדים בשאין דאי לא אין אחד מהם נאמן שהוא שליח ע"כ. עוד כתב אחר דפריך בגמ' אשה בו מקדש בשלוחו מיבעיא ומשני אמר רב יוסף מלוה בו יותר מבשלוחו כתב פי' בלאו הכי נמי ס"ש לשנויי דלא זו אף זו קתני כדאמינן בעלמא אלא דכל היכא דאשכח לשרוטי באלפא אחרינא לא מוקמי' מתמי' אלא זו אף זו ע"כ. אבן תוס' ז"ל תרצו דבשתי תיבות לא שייך לאימר לא זו אף זו קתני ע"כ. וכן דעת ספר כריתות בלשון למודים שער ב' דבבבא א' לא מצי הכי. אבן בשער שלישי בלשון למודים דף מ"ה סקשה על מאי דאמרינן דבבבא אחת לא אמרינן לא זו אף זו אם תמשעה דף ה' ובשלוחו שליח קדושין יליפינן בגמרא מדכתיב בגירושין ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלחה תניינא עושה שליח וקדושין יליפי' מגירושין מהקשא דוילאה והיתה ואיכא מאן דיליף בשליחות מקראי אחרינו ועיין במ"ש פ' האשה דכסחים סי' ז'. וז"ל הר"ן ז"ל תניא ר' יהושע בן קרחה אומר מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר ושלחו אותו כל קבל עדת ישראל בין שערביים וכי כל הקבל שוחטין וכלא אינו שוחט אלא אחד דנפקא לן מדכתיב תזבח אלא יהו שנים שוחטין זבח אחד כדאיתא בחולין פ' השוחט ואפ"ה אמר רחמנא ושחטו דמשמע שכולן שחטו והיינו משום שהוא שוחט בשביל כולם ובשליחותם ושלוחו של אדם כמותו מיהו בגמרא מסקינן דמאלי קרא לחודיה ניחא לגיגמר לכל התורה כולה דמה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י שליח כלומר שהקרבים שלוחין הם ולדרבא ע"י שליח דוקא ולא ע"י הבעלים אלא בגירושין נמי יליפי' שליח מדכתיב ושלח ושלחה בלאיתא בגמרא ומבייהו דהיינו מגירושין וקדשים יליפי' לכל התורה כולה דדיינינן הכי ומה קדשים שהן קדש יצאו בשליח שאר מילי כגון תרומה שהיא חול לא כ"ש מה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע"י שליח גירושין יוציאו מה לגירושין שכן הן חול אבל תרומה וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הלך הבעל שהוא שבהן שיכנס על ידי עצמו ושלוחו של אדם כמותו אף אי אינה תרומה וכ"ש שאר מילי שהן חול גמור. ומתרומה יליפי' דשלוחין בני ברית בעינן דלהוו בכל התורה כולה כדאיתא בפ' איזהו נשך ע"כ בקיצור: **האשה מתקדשת בה ובשלוחה.** לשון אחרון דבגמ' דעל הא פיפא אמר רב יוסף מלוה בה יותר מבשלוחה אבל אם לא רצתה אינה דאשה ניחא לה בבעל כל דהו דעבד נמיתב שן דו מלמיתב ארמלו ואיכא למיחש שמא יתגנה בעיניה אבל באיש אינה אינה נמי איכא אם לא רצה אינה דאמר רב אשר לאדם שיקדש את בתו אינה בה דבר מגונה ותתגנה עליו ורחמי אחר ואהבת לרעך כמוך ומאי דקתני האיש מקדש לכתחלה לא נקט ליה אלא לאשמועינן דין קדושין: **האיש מקדש את בתו**

בשהיא נערה. הקשו תוס' ז"ל מנא ליה לחלמודא למילף נערה אין קטנה לכתחילה לא משום אורחא דמילתא ותרצו דדייק מדקתני בסיפא נערה משמע דלגבי הך מילתא הוי דוקא ולא קתני האיש מקדש את בתו נערה משמע דוקא נערה אבל לא קטנה ע"כ ע"ל דדייק מדלא קתני במתני' האיש מקדש את בתו סתם כדתנן בבתו ולא מפרש נערה כי הכא משמע דהכא דמפרש נערה הוי דוקא ולא קטנה ע"כ: **בו ובשלוחו.** נרים נקיים דאמר כמחלוקת לגירושין בפ' שני דמסכת גיטין גבי נערה המפורסת היא ואביה מקבלין גיטה כך מחלוקת לקדושין דלרבנן אם קדשה עצמה מקודשת ולר' יהודה אינה מקודשת מוקי מתני' דקתני בו ובשלוחו דמשמע מינה בה ובשלוחה לא כר' יהודה ולאו דברי הכל היא ופריך בגמ' והא קתני סיפא התקדשי לי בתמרה זו וכו' ואמרי' עלה מאן הנא התקדשי התקדשי הוא דאמר דסוי סרסא אבל בזו ובזו בלא התקדשי לא הוי פרסא ואמר רבה ר"ש היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל א' וא' גבי היו חמשה תוכעין אותו דבפ' חמשי דמסכת שבועות ותיו ר' יהודה פליג עליה בברייתא דאמר שבועה לא לך לא לך לא לך חייב על כל אחת ואחת אע"ג דלא הזכיר שבועה לכל א' וא' ומסיק אלא דיש כולה ר"ש הוא ובשלשות סגר לה כר' יהודה דאביה ולא היא אבל לר' יוחנן אינה ריעה דמתני' לדברי הכל דע"כ לא פליגי רבנן וס"ל בין היא ובין אביה אלא בגירושין משום דבעל כרחה דמה לנו ולדעתו כי מקבל ליה אם נמי על כרחו הוא אבל בקדושין דמדעתה ד"ה אביה ולא היא: **התקדשי לי בתמרה** זו בפירקין דף מ"ד. וי"ש דגרסי התקדשי לי בזו פעם שלישית גם בריש. ובירושלמי מאן תנא ווין ר' יהודה ברם כר' מאיר אם בזו אם בזו אם בזו ע"כ. ועיין במ"ש בפ"ה דשבועות סימן ג': **עד שיהא באחת מהם ש"פ.** בגמ' פרים ר' אמי דסתי בבא דהיתה אוכלת לא אוכל דאשונה קאי אסיפא דקתני בזו ובזו ובזו ומאי עד שיהא באחת מהן ס"פ עד שיהא בא אחרונה ס"ה וכדמפרש רש"ל מקום דמקדש במלוה קיימא לן דאינה מקודשת דמלוה לאיתאה ליהנה וכיון שרשאי לאוציאה אינם של המלוה כלל ולאו מידי יהיב לה. אבל רב ושמואל דאמרי תרויהו לעולם דקאי אריבא כי אמר התקדשי התקדשי ול"מ קאמר ל"ע פנחת דאי איכא ס"פ אין אי לא לא אבל אוכלת הוא ומיקרבא הנאתה אימא גמרה ומקייא בספק קמ"ל והא מתני' א"ר יוחנן הרי שלחן והרי בשר והרי סכין ואין לו פה לאכול כלומר הרי בסיפא אם אין לו אינה מקודשת אלא מספק שמא תשוה תמרה אחת פרוטה במקום אחר: **ב התקדשי לי בכום זה** וכו' עד סוף סימן ג' ביד רפ"ח דהלכות אישות וסימן ב' ובתשובות הרשב"א ז"ל סימן אלף ופקפ"ו. וטור א"ה סי' ל"ח. ולשון התקדשי לי כתבו התוס' כלומר לשון לי מקודשת לשון בשבילי כמו הרי הן מקודשין לשמים לשון לשמים ופשטא דמילתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי ע"כ: **של זהב ונמצא של כסף** וכו'. ובגמ' פריך ולית ליה לר"ש הא דתנן בפ"ה דבבא בחרא יין ונמצא חומץ חומץ ונמצא יין שמיסס יכולין לחזור בהן אלמא איכא דיעה ליה בהא ואיכא דיעה ליה בהא והכא נמי איכא דיעה לה בכספא כגון שאריכה להשלים חפצים של כסף שעשה ומשיך רבא הכ"ע כגון שאמרה הילא לא נשלחה לא וקבל לי קדושין מפלוני שאמר לה התקדשי לי בדינר של כסף וסלק ונתן לו דינר של זהב מ"ם קפדא ור"ש סבר מראה מקום היא לו ואם אם לא יתן אלא כסף קבלנו ומאי נמנא דקחני דקא נייר בבנייתא פי' כשנתנו לשליח היה צרור בסמרטוט ומצאתו של זהב ומיהו היכא דטעאי אינו גופא אפי' ר"ש מודה: **ר"ש אומר אם הטעה לשבח מקודשת** על שבח יוחסין כגון לוי ונמצא כהן או ממזר ונמצא נתין לא פליג ר"ש דהא לא פליג במתני' דשמעון ואמרינן בגמרא ובסרק גם פשוט דף קס"ה דר"ש ורשב"ג דברים גם פשוט דבסמוך ואמרינן בגמרא ובסרק גם פשוט דף קס"ה דר"ש ורשב"ג דברים גם פשוט בדפתבינן התם ור' אלעזר דהתקבל לי ניסי ממקום פלוני דבפ' שני דמסכת גיטין כולהו ס"ל מראה מקום הוא לו ובפ' המוכר את הספינה ד' ע"ו מולת דרבי נמי ס"ל מראה מקום הוא לו: **ג ע"מ שאני כהן** וכו' בפירקין ד' מ"ם קודם מקומה: **נתין** אמרינן בגמ' דף' הערל דדוד גזר עליהם ונראה ממתני' שסיא בשבח יוחסין יותר מן הממזר. ובקשה לע"ד דהתנן ס"פ בתרא דטהרות כהן קודם לוי ולוי לישראל ולישראל לממזר וממזר לנתין ונתין לגר וגר לעבד משוחרר דמשמע דממזר עדיף מנתין ועוד קשה קצת אמאי לא תנא נמי לוי ונמצא ישראל או מיפכא יכן נמי ע"מ שאני גר ונמצא עבד משוחרר או מיפכא ולא מצאתי עד הנה מי שדבר בזה מאותה. ואפשר לומר דאמר קושיא בתרייתא דאמר"ג אלא דלא כי דוכלא ליזיל ואיתני ולקושיא קמייתא לע"ד נמי דלא קשי מידי דהכא דלעניין נשואין מיירי ודאי נתין עדיף לה יותר דודאי אפי' אתא הכשלת לממזר או לנתין ממזרת היא שהיא מותרת לפסח ופשוטה נתין מתנאה עליה ומיהו ממזר ומסקנא דרב מכרעה לא בעיא ואפשר ג"כ שאם היא רחוקה ומיהו ממזר לא בעיא נמי משום שמא יתגאה עליה לומר שסוף סוף הוא ממזר ישראל אבל לענין להחיות ולהשבת אבידה דמיירי ביה התם בסוף טוריות ודאי דממזר קודם שהוא ממזר ישראל כדתנן התם כך נלע"ד: **בן כרך ונמצא בן עיר** אע"פ שהעבד נשבה בעבת עעות הוא רש"י ז"ל. ובירושלמי ניחא בן כרך ונמצא בן עיר ונמצא בן כרך יכולא היא מימר בעיא הוינא מינגנעא: **ע"מ שביתו קרוב למרחץ ונמצא רחוק** מיחא קרוב ונמצא רחוק רחוק ונמצא קרוב יכולא היא למימר בעיא הוינא מפרפסא אחלא מפרפסא אחיא ע"כ: **בת או שפחה מגודלת גרסי'** במתניתין אבל בערוך משמע דגרים גודלת וגמ' מפ' מאי מגודלת גדלת פי' גדלה בשבח יוחסין כגון שנולדה מעבד עברי שסיה מיוחס ומשו"ה בע"מ שאין לו ויש לו מלא אמרה לא ניחא לי שתהא שפחה חשובה דתתון כך שהיא חשובה הא מלוה לספר עם שכלותי ותשמע ממני דבר ותלך ותתולד כי נאני שכמותי ותתן אותי לגוד ולקלס ומש"ה לא פליג ר"ש בה. ופירשו תוס' בשם ר"ת ז"ל מגדלת שיער כשיש כמו מרים מגדלה נשיא שמחזר שסוכלת מבית לבית לקלוע מסרגת כל הדברים ממני ע"כ. וכתוב בתוס' יוס טוב ולי משנה שלימה ס"פ עשירי דשבת וכן הגודלת ע"כ ור"ח ז"ל סובר ערבך ערבא אריך לכן נלע"ד דנקט מגדלת נשיא שהוא מבואר יותר. ולשון הרמב"ם ז"ל שם רפ"ח דהלכות אישות שפחה או בת גודלת או אוסה פירש מלשון גדילים ונקט לישנא קמא דאתמר בגמ'. ומאלתי כתוב עליו נקט רבינו כלישנא קמא מאי מגודלת גדולה ממש כלומר רואים לשמשני דהיינו גודלת מלשון גדילים והיינו נמי אוסה ורואים לשמש ע"כ: **אע"פ שאמרה בלבו היה להתקדש לו** אע"פ שאין הדבר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בן אלף כמו שהוא עכשיו שאין תנאו אמת רש"י ז"ל. והקשה הר"ן ז"ל בפ' המדיר דף תק"ד אם איתא דיכולה באשה למחול בתנאי שאינו של ממון אמאי איכא מקודשת ושעלה הוא ז"ל דזו מפני שאמרים דנלבה היא להתקדש לו אעפ"כ הן נ"ב דברי האשה וכדמוכח מן המפרשים ז"ל ולא היה צריך דבר זה להכתב אלא מפני שהיה מי שחלק עמו על זה שאמר שהן דברי התנא אע"פ שכבר קתני בריש"א אף על פי לכן כתבתיו הכא והמסכיל יבחר. אחר זמן רב מצאתי שגם מחכם הר"ם ז"ל כתב כדברי. וכן היא שהעתיק ס"א וכן הוא בוי"ו וק"ל: **ד האומר לשלוחו** להכי לא תנא להאומר לחברו כדתנן בריש פירקין לרקמן משום דהא תברו הוא דכי קדשה במקום אחר אינם מקודשת דשבר לא טרח אבל שלחו דטרח אינא מראה מקום הוא לו קמ"ל דאינם מקודשת דדוקא קאמר ליה מקום פלוני שיש לי שם אוהבים ואם בא אדם לומר דבריה עלי בפניהם יאמר ביה. וכתוב בתוספות רי"ד לא קניא אמאי לא פליג ר' אלעזר בשליחות לקבלה של אשה ומכשר דפליג שהם נגי גם משום דקבלת הגט הוא בעל כרחה משא"כ הכי מראה מקום אבל קבלת הקדושין אינם אלא מדעתה אלכך כך היא קפידא באשה כמו בשאר ותנא אינם וה"ה אשה וה"ל אמרינן שהם ור' אלעזר מ"ש רישא דלא פליג ומ"ש סיפא דפליג ומשני אינם דמדעתיה מגרש קפידי קפיד אשה דבין מדעתה בין בעל כרחה מיגרשא מראה מקום היא לו ע"כ. וכירושלמי מאמי דלא כר' אלעזר מרש כר' אלעזר לעולם הרי היא מקודשת עד שיאמר לו אל תקדשהו לי אלא במקום פלוני ע"כ: הרי היא במקום פלוני (וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל האומר לשלוחו לא וקדש לי את פלוניה) שם תמצאהו ה"ז מקודשת דמראה מקום הוא לו ואין זה תנאי ותכן ממי בנישין פ' שתקבל כה"ג האומר הן גם זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פטול הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר ולריכא דאי אשמועינן נגי קדושין משום דלקרובה קא אתי בשאי אתרא רחמו לי ולא ממלנו מילי עילוותי ובשאי אתרא שנו לי וממלנו מילי עילוותי אבל נגי נישין דלרחוקה קא אתי אימור לא איכפת ליה ואי אשמועינן נגי גירושין בשאי אתרא ניחא ליה לגיבזי בשאי אתרא לא ניחא לה אבל נגי קדושין אימא לא איכפת ליה לריכא. וביד פ"ז דהלכות אישות סי' כ"א ובטור א"ה סי' ל"ה ל"ו: **ה על מנת שאין עליה נדרים** וכו' ביד פ"ז דהלכות אישות סי' ו' ז' ובטור א"ה סי' ל"ט: כנסה שהם ביד שם ר"פ כ"ם וסימן ב'. ושהם בכתובות מפרש הלי כיסה אי קאי אריש אהלי לקדים על תנאי אי מילתא באפי נפשה וכבר הארכתי שם פ"ז סי' ז': **תצא שלא בכתובה** שהם בגמ' אמרי' כתובה הוא דלא בעיא הא ניחה בעיא מ"ש כתובה דלא בעיא דאמר אי אפשי באשה נדרנית נם ממי לא תיבעי אמר רבה נם מדבריהם וכן אמר רב חסדא נם מדבריהם רבא אמר פשוקי מפשקא ליה נגי ממונא לקולא שהמנו"ה נגי איסורא לחומרא: **ו ובן קטן שקדש** שבלוות שבלה אח"כ לאו לקדושין ניתנו ושהם בגמ' פ' המדיר דף ע"ד בברייתא מכיים עלה אם בעל זה הקטן מהגדיל או זה שקדש בפחות מש"פ חזר ובעל קנו לגמר ובעל לבעל לשם קדושין ור"ש בן יהודה משום ר' שמעאל אמר דאם בעלו לא קנו דכי קא בעיל אדעתא דקדושין הראשונים קא בעיל וראיתי שהגיה ה"ר יוסף ז"ל שמחמת קידוש הראשון שילא וכו'. וגם שם יוד במלת שלא דרישא ולהאי סיפא. וביד פ"ד דהלכות קדושין סי' ז' ד'. ובטור א"ה סי' ל"ח וכו' מ"ג: **ז כאחת אמר**. הרי שתיהן מקודשות לי. רש"י ז"ל. ולפיכן לא בגמ' מקרא דכתיב לא תקח לעורר בשעה שנעשו ערות זו לזו לא יהא לך לקוחין באחת מהן ואי קדושין לא תפסי כרת מי מיחייב אלא אמר רבא קרא לא מיתוקם אלא בשקדשן זו אחר זו ומתני' דברבא ובברא בעלמא הוא דאמר רבה כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו אלכך כיון דבאחות אשה לא תפסי קדושין בזה אחר זה כי הא קדשיהם בבת אחת ממי לא הוו קדושין: **מעשה בחמש נשים** וכו'. ביד רפ"ד דהל' איסות ובפ"ה סי' ג' ובכ"מ וסי' ב'. ואיתה פ' מי שמת דף קמ"ג ותוס' ר"פ בתרא דע"ז: **וקבלתה אחת מהן על ידי כולן** וכו' סי' בשליחות כולן. ומה שפירש רש"ל במתני' אינא דהלכתא וכו' הייגו כאבי דקיימא לן כותיה בקדושין אלא נמסרו לביאה שהיא קו"ף דיש"ל קנ"ם. בסוף פי' רש"ל אבל אם אמר כלכם כי היכי לאין אחיות מקודשות כך אין נכריות מקודשות. אמר המלקט דכשאמר כלכם קני את וחמור הוא ואת וחמור לא קנה דכמו שבחמור אינו קונה הרא אין בו דעת לקנות כך האדם אע"פ שהוא בר דעת לא קנה שהרי בכאן אינו ש"פ שלא איתן לחולאו אלא בירושלים ואי ממי לא רמי אחריות עליה לא ניחא ליה לשיתנים מינה פן תשלב ותאמר לו קדשתי בדבר אלא הכיתי בו אלא הקדש בשלמא אינה לא דמתחיל הקדש על ידה אלא אינו מי לא ניחא ליה דיקני אינתא ממילא ואע"פ שעלו לבלם להקדש אשתא מיהא ניחא ליה שמא אין לו משלו עכשיו כלום ע"כ: **רבי יהודה אומר במזיד קדש** מפרש בגמרא דאשה חברה עסקינן דידעה שאין מעשר שני מתחלל ע"י קדושים ושולה ומולכלין בירושלים והלך קדושים הוו קדושין אבל נגי לוקח בהמה ממאה בדמי מעשר שני תנן בפ"ק דמסכת מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדן דמיירי בשאם מוכר דלא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה ממאה ומהאי טעמא ממי אמר עלה דמתני' דהתם דהלוקח בהמה במזיד תעלה ותאכל במקום א"ר יהודה בר"א במתכון ולקחן תחלה בשם שלמים אבל במתכון להיות משות מעשר שני לחולין בין שוגג בין מזיד יחזור דמים למקומן דקנסינן ליה לאוכר דידע הוא שהמעות מתחללות על בהמה וחולין הן בידו ועבר על לפני עור לא תתן מכשול דידע הוא שהלוקח מכרן לאכלה בעירו. ועיין עוד במ"ש בפ"ק דמסכת מעשר שני: **ובהקדש במזיד קדש** ביד פ' שני דהלכות מעילה סימן ב': **מן המקדש בערלה** וכו' ביד רפ"ה דהלכות איסות וסי' ב'. ובטור א"ה סוף סימן כ"ט: **בערלה** וא"ת והא ערלה מותרת היא שלא כדרך הנאתה כדאמרי' בפ' כל שעה דרבינא הוא שאיף לנרתיה בנוסרקי דערלה לא קנייא היא דהתם חולה היתה ושלא מחיים היינו לפי מאי דס"ל דהתם מעיקרא אבל לפי המסקנא דהתם במתנות כהונה אפילו מחיים הוי ממון גבוה כגון בכור לו אפילו חזה וסוק של שלמים מחיים ממי הוי ממון גבוה. ועיין עוד שם במ"ש בפ"ק סי' ב'. ובירושלמי דפירקין ודפ"ק דדמאי דף כ"ב ודפ"ק דמעשר שני דף ג"ב איתא דבהאי ריש"א ממי דהמקדש בהלקן פליגי נמי ר"מ ור' יהודה ע"ש. ובגמרא ממי לאחר פטירתו של ר"מ א"ל ר' יהודה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי ר"מ לכאן מפני שקחריגים הם ולא לגמוד תורה הם בתיש אלא לפחתי בהלכות הן בתין דחק שומכות וכלכם אמר להם כך שנה לי ר"מ המקדש בחלקן בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אינה מקודשת כשם ר' יהודה אמר להם לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי ר"מ לכאן וכו' וכי אשה בעזרה מנין א"ר יוסי יאמרו מאיר שבב יהודה כשם יוסי שתק תורה מה תהא עליה וכי אין אדם עשוי לקבל קדושין לביהו בעזרה ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קדושיה בעזרה ושוד דחקה ונכנסה מאי. תמיה ר' יהודה אומר מקודשת ר' יוסי אומר אינה מקודשת א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו וזה יסיה לך מקדש הקדשים מן האם ר' יהודה שבר לך לכל ערכך ור' יוסי שבר כאם מה אם לאכילה אף הוא נמי לאכילה וכי רש"י ז"ל כאם חלקו של אהרן הוצרה לחלקו של מזבח מה מזבח לאכילה אף כהן לאכילה ולא לדבר אחר ע"כ. אבל רעז"ל בפ' מה אם אין אתה משתמש בו אלא לאכילה העתיק מפי' הרמב"ם ז"ל. ובגמרא וא"ר יוחנן נמנו וגמרו המקדש בחלקן בין קדשי קדשים בין קדשים קלים לא קדש ותניא כותיה: **ר' יהודה אומר** וכו' פ' הפועלים דף י' ובפ"ק דבכורות דף ט'. בכי' רעז"ל ובשעבר כתיב לה' הוא בהוייתו יהא בגמרא ס"ג לה מגא ה"מ אמר רב אחא משמיה דגמ' כל מעשר אתרן שבא לידו מזרע אהרן מפרי הגן הוא לה' הוא ולא נקדש בו אשה. וכתוב בתוי"ט דגראה לו דלא איטריך אלא לר' יהודה אבל לר"מ הא ס"ל מעשר שני ממון גבוה הוא וכ"כ רש"י ז"ל בפי' במעשר שני וכו' דקסבר ר"מ מעשר שני ממון גבוה הוא ע"כ. בסוף פי' רעז"ל והלכה כר"מ במעשר. אמר המלקט הואיל ואתה לן תנא כותיה בבחירתא דהיינו מסכת עדויות בפ"ד דתנן כרם רבעי בש"א לן לו תומם ואין לן ניטור ובה"א יש לו בש"א יש לו פרש ויש לו שולות והעלייה פוקין לעלמן ובה"א כולו לגת כמעשר שהוא ממון גבוה ואין בו חיוב פרש ושולות ומאן שמעת ליה דאמר דמעשר הוי ממון גבוה ר"מ הוא דאילו ר"י ס"ל דממון הדיוט הוא ובית הלל כסתם משנה הסיב לה דהלכה כמותם. והלכה כר"י בהקדש הואיל וסתם לן תנא כותיה בפ' בתרא דמעילה דתנן שלח ביד פקח ונזכר עד שלא הגיע אלא חנוני חנוני מעל כשיגיע בשנה אחרת אבל הני מזידין ניחוסו גזבר ושליח דמיירי כשהוזכרו שיחסם ואע"ג דבמשנה דמשך היינו מעשר בשלא בפ"ל דמסכת מעשר שני שהם לן תנא במעשר כר' יהודה נמי וכדכתבינן שהם אע"ה הלכה כר"מ חדא דתרי סתמי אינהו כר"מ חדא בסדר זרעים בפאה פ"ז ונם במעשר שני פ"ה תנן כהם רבעי ותרוייהו חביבי חד סתמא ואידך בעדויות וכדכתיבנא ולולי שהם דבעדויות לא הוי פסקינן הלכתא כותיה דר' מאיר דמה לי חד סתמא מה לי תרי סתמא. ובפ' כל שעה דף ל"ח גרסי' עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר"מ משום דממון גבוה הוא וחכמים אומרים חייבת ופסק הרמב"ם ז"ל בפ' שני דהלכות בכורים כחכמים. ולע"ד דאע"ג שהוא פסק בגמרא דוכתי כר"מ דמעשר שני ממון גבוה הוא כיון דהכא קרי ליה לר' יהודה חכמים פסק כותיה ואע"ג דהתם בפ' כל שעה קאמר דלר"מ אין אדם יוצא י"ח בכסח במלת מעשר שני והרמב"ם ז"ל הוא עצמו פסק בפ' שני מהלכות חמץ ומצה דיוצאין במלת מעשר שני אפשר לחיות דשאני לענין פסח דלא אפשרן ברייתא בהיא דכליג ר"מ ולעיין בכסף משנה שם פרק שני דהלכות בכורים שנתן עוד טעם לשבח בשם הר"י קורקוס ז"ל: **במעשר שני** וכו' גמ' א"ר יעקב שמעת מיניה דר' יוחנן טעמא דתרתי באני דמתני' שנגת מעשר דר' יהודה ושנגת הקדש דר"מ דשניהם אין אשה מתקדשת בהם בחדא מיניהו פי' לפי שאין אשה רוצה אם היתה יודעת שהוא כן לא היתה מקבלתו לשם קדושין והוו להו קדושי טעות ובחדא לפי שאין שניהם רוצין וכ"מ דבהאיא דפריש הם ר' יוחנן לפי שאין אשה רוצה אם בדקנוה ואמרה רוצה אני ואינה מקפדת אין אנו צריכין לבדוק אותו דמסתמא מינה ניחא ליה ולא ידעינא בהי מיניהו תלה באשה ובהי מיניהו תלה בשניהם א"ר ירמיה מיחזי אלן מעשר אינו ניחא לה משום טרחא דאורחא איהו ניחא ליה דיקני ליה איתתא ממילא בלא טורח אלא הקדש דרוחו לא ניחא לה דתחיל הקדש על ידיהו שהוא דבר איסור וקרקן הכתוב מועלי מעל ואם קדושין הן הרי נתחלל שזו הוצאתו מרשות גבוה ונתנו לה ור' יעקב דאמר לא ידעינן הי מיניהו אמר לך אנו אפשא נמי מי ליכא לפרושי ולמימר במעשר לפי שאין שניהם רוצין דאיהי לא ניחא לה משום טרחא דאורחא ואיהו נמי לא ניחא ליה משום אונסא דאורחא דשכיח לאיתויי נבי איתתא עכי מגברא דע"ל אונסא דאורחא עליה שהרי בכאן אינו ש"פ שלא איתן לחולאו אלא בירושלים ואי נמי לא רמי אחריות עליה לא ניחא ליה לשיתנים מינה פן תשלב ותאמר לו קדשתי בדבר שלא הכיתי בו אלא הקדש בשלמא אינה לא דמתחיל הקדש על ידה אלא אינו מי לא ניחא ליה דיקני איתתא ממילא ואע"פ שעלו לבלם להקדש אשתא מיהא ניחא ליה שמא אין לו משלו עכשיו כלום ע"כ: **רבי יהודה אומר במזיד קדש** מפרש בגמרא דאשה חברה עסקינן דידעה שאין מעשר שני מתחלל ע"י קדושים ושולה ומולכלין בירושלים והלך קדושים הוו קדושין אבל נגי לוקח בהמה ממאה בדמי מעשר שני תנן בפ"ק דמסכת מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדן דמיירי בשאם מוכר דלא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה ממאה ומהאי טעמא ממי אמר עלה דמתני' דהתם דהלוקח בהמה במזיד תעלה ותאכל במקום א"ר יהודה בר"א במתכון ולקחן תחלה בשם שלמים אבל במתכון להיות משות מעשר שני לחולין בין שוגג בין מזיד יחזור דמים למקומן דקנסינן ליה לאוכר דידע הוא שהמעות מתחללות על בהמה וחולין הן בידו ועבר על לפני עור לא תתן מכשול דידע הוא שהלוקח מכרן לאכלה בעירו. ועיין עוד במ"ש בפ"ק דמסכת מעשר שני: **ובהקדש במזיד קדש** ביד פ' שני דהלכות מעילה סימן ב': **מן המקדש בערלה** וכו' ביד רפ"ה דהלכות איסות וסי' ב'. ובטור א"ה סוף סימן כ"ט: **בערלה** וא"ת והא ערלה מותרת היא שלא כדרך הנאתה כדאמרי' בפ' כל שעה דרבינא הוא שאיף לנרתיה בנוסרקי דערלה לא קנייא היא דהתם חולה היתה ושלא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כדרך הגאתה נגי חולה אע"פ שאין בו סכנה שרי אבל בגלח חולי אסור בכל ענין דלא אמריק אלא לאין נוקין עליהם. אלא כדרך הגאהן מלקות הוא דליכא הא איסורא איכא ואע"ג דמשמע דלא מיתסרא אלא מדרבנן כיון שאין נוקין עליהן קיימא לן דאם קידש באיסור מדבריהם אינה מקודשת וא"ת הרי כל הכשרפין אפרן מותר י"ל כשאין באפרה ס"פ והאי דלא תנא איסורי ע"ז משום דבעי למיתני מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ובאסורי ע"ז מכרן וקידש בדמיהן אינה מקודשת כדתניא בתוספתא המקדש ביין נסך ובע"ז ובכל דבר שהן עליו איסור ע"ז טולן אע"פ שמכרן וקידש בדמיהן אינה מקודשת פי' שהרי ע"ז תופסת והבנינת אחר הביטול ומיהו שייר חמץ בפסח ונותר ופיגול שאם קידש בדמיהם אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהן מקודשת הר"ן ז"ל. בפי' רע"ז והאבור הבחוטה גלבד היא שאסורה בהגאה. אמר המלקט אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה אלא להתלה שהתה למכשול עין ולבדנה אדם ויאכלנה ובגרייתה משמע לה אקרא דכתיב כל אפור שהורה תאכלו לרבות המשולחת: **וצפרי מצורע** גמרא אחמר אפרי מצורע מלאמתי אסורים ר' יוחנן אמר משעת שחיטה ורים לקים אמר משעת לקיחה וכי' רש"י ז"ל משעת לקיחה מאבורות שהיהן עד שיגלח המשולחת ונתרת בשלוחה ע"כ. אבל התוס' ז"ל כתבו דגם לר' יוחנן אינה אסורה המשולחת אלא עד שתגלח ח"ל משעת שחיטה פירוש ומשולחת נמי תאסר מפתיחת חברתה עד השלוח ואין לפרש משעת שחיטה בשחוטה ומשולחת ליכא איסור כלל דהא תנא ואמורי מצורע דמשמע הרוייהו ע"כ. וכן הוא ג"כ בפי"ת מוצלכות שומאת צרעת ח"ל אפור המשולחת מותר לעבר בה מצורעים מחרים מאחר שנשתלחה ומותרת באכילה אבל האפור הבחוטה אסורה בהגאה ומלאמתי תאסר משעת שחיטה ע"כ: **ובשער נזיר** ובגמרא פריך מי מה קדש הופס את דמיו ויוצא לחולין אף שער מזיר הופס את דמיו ויוצא לחולין ומשני מי קרינן קדש קדוש קרינן כי' דאע"ג דחסר ו"י הוא ניחו נהכי אהני קרינן קדוש לענוטי דמיו שאין דין קדושה עליהן. [וכתר חמור] לאחר עריפה לכ"ע אסור בהגאה ומחייב פלוגתא דר' יהודה ור"ש בפ"ק דבכורות וכמו שכתבתי שם סימן ג'. בהרע"ב ז"ל ובשר בחלב וכו' עד ואחד לאיסור הגאה. אמר המלקט ומתני' דלא כר"ש בן יהודה דאמר משום ר"ש בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהגאה דכתיב בים כי עם קדוש אתה וכו' וכתיב בעריפה ואכלו קודם מה לאלן מותר בהגאה דכתיב בלבד תבליכון אותו אף כאן. ואיתא למילתיה דר"ש בן יהודה ג"כ בפ"ק דבכורות דף י'. ובתבריה ג"כ בפ' כל הבשר סי' ד': **ובחולין שנשחטו בעזרה** דכתיב כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת ברחוק מקום אתה אוכל מה שאתה זובח ואי אתה אוכל מה שאתה זובח בקירוב מקום יכול וכו' כך נראה שלא"ל בני' ר"ע ז"ל אם אפשר דרשת דבריתא נקט. ותו גרסי' בברייתא בגמרא ואין לי אלא תמימים הרשויין ליקרב מנין לרבות בעלי מומין ת"ל ושחטו ושחט אותו ושחט אותו חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעופות יכול וכו' עד יכול לא ישחוט ואם שחט שלילכו לבלבים ת"ל לבלב תבליכון אותו אותו אתה מבליך לבלב ואי אתה מבליך חולין שנשחטו בעזרה פי' רש"י ז"ל דרים הכי אותו הוא דלאסר בגיאת מהיכא דהייו בשר שיצא חוץ לאהלתו דהייו בגלי כשדה וכגון הוצא העובר את יבו בשעת שחיטה הרי הוא כעריפה ולבלב תבליכון אותו דמותר בהגאה ולא חולין שנשחטו בעזרה הנאסרין ע"י כניסת מחיצה דאותן מבוררין אף בהגאה ע"כ בשינוי לשונו קלת. ובגמ' תניא המקדש בפטר חמור בשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה ר"ש אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומוקי לה רבא לחולין שנשחטו בעזרה כגון שנשחטה ונמצאת עריפה וא"ש לעשמיה דאמר לענין כסוי הדם ואותו ואת בנו והשלומי ד' וה' שחיטה שאינה רצויה נאכלים נאכלים לא המה שחיטה אבל אי לא נמצאת עריפה מודה ר"ש דאינה מקודשת דהא תנן בס"פ בתרא דתמורה ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה שרפו וכן היה וכו' דמשמע דחולין בעזרה לר"ש מדאורייתא בהוא בעריפה דאי דרבנן לא הוא בעריפה כן פי' רש"י ז"ל כאן אלא דבפ' כסוי הדם דף פ"ה מדקדק דלר"ש חולין שנשחטו בעזרה לאור יהא מדקתני וכן היה שנשחטה בעזרה דאי אמרת בשלמא חולין שנשחטו בעזרה לר"ש דאורייתא היינו דקתני וכן דנזרין היה אמו בהמה אלא א"ת דרבנן בהמה מ"ט בעי עריפה דילמא אתי למיכל קדשים בחוץ פי' דמאן דחיי דנשחטו בפנים סבר קדשים ניכו וחזי דקאכלי להו בתוך אתי למיסרי אכילת קדשים בחוץ מ"כ בהמה גוזרה ואמן ניקו ונינזור גזרה לגזרה: ועוד יש לפ' סוגיא דההם פ' כסוי הדם דס"ק אמ"ב בין בהמה בין חיה ועוף דאורייתא כיליף להו הכא בפירקין בגמ' מקראי היינו דנזרין הכא בהיה עריפה ולא כני להו בקורה אמו בהמה ואע"ג דבהמה גופה לא הוי בעריפה אלא גזרה אמו קדשים שיצאו לחוץ שהן בעריפה ובחיה ניכא למיסרי אמו קדשים אפ"ה לא חיישא גזרה לגזרה כיון דאסירה מיהא דאורייתא והוא כולה חדא גזרה. אא"ל דרבנן אמאי היה בעריפה כל זה פירשו תוס' ז"ל: **מכרן וקידש בדמיהן מקודשת** נגדרים פ' השותפין דף מ"ז ור"פ בתרא דש"ז ותוס' פ"ק דחולין דף ד' ועיין בהר"ן ז"ל שכתב בשם רש"י ז"ל שכתב בפ"ק דחולין דכי אמרינן דלמי איסורי הגאה מותרין שאין תופסין בדמיהן ה"מ לאחרים אבל למוכר עצמו אסורין דאל"כ מניחו דמיס לחמץ בפסח ותניא בתוספתא האוכל תרומת חמץ בפסח פטור אפילו מדמי עצים. ולדבריו היינו טעמא דמקודשת אע"פ שהיו הדמים אסורין למקדש משום דכיון שהיא מותרת ליהנות מסם וקנאתן מחמתו מקודשת דומיא דמקדש בגזל וכו' ע"ש. ואתב בסוף דבריו ומסתברא לדליידן דקיימא לן לקדשה בגזל לפני יאוש אינה מקודשת כי תנן מכרן וקדש בדמיהן מקודשת דוקא בשידע בגזילה נוקח שהן איסורי הגאה ונקח מ"ג כשמכרן לנכרי או אפשר דאפילו במוכר לישראל כיון שהלוקח נתן דמיהן למוכר לגאולן הלוקח הן בידו ומקדש בהן אע"פ שהוא חייב לגלם מביאו מפני שמקחו מקח טעות עכ"ל ז"ל. ובר"פ בתרא דע"ז כתב שמן הירושלמי שהביא שם גראה שאם עבר ומכר אינו אינו דמיהן מותרין אף למוכר עצמו חוץ מע"ז ובגיטין לפי שאין כל איסורי הגאה דמי איסורי הגאה אלא מתנה אי גזל בידו חוץ מע"ז ובגיטין הוא דלא כדברי רש"י ז"ל ע"כ בקיצור. בסוף פי' רע"ז וכל שני כתובים שאינם כאחד אין מלמדים. אמר המלקט ולמ"ל מלמדין מישהו כתיבי כתיב הכא והיית חרם כמוהו וכתיב כתם יוצל היא היא אין מידי אחרינא לא. ואיתא בפ' ר' ישמעאל דע"ז דף כ"ד: **המקדש בתרומות** וכו' כיל פ"ה דהלכות איסורי סי' ג' ד' ה' ו'. ואיתא בירושלמי דלמאי פ' שני: **ובמי חטאת**

ואפר חטאת וכו' עד סוף לשון רע"ל. אמר המלקט והיינו דתנן בפ"ד דמסכת בכורות להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה דאסור ליטול שכר למוד הזאה וקידוש דכתיב ראה למדתי וגו' כאשר צוי מה אני בחנם אף אתה בחנם ואמסכתא בעלמא הוא דלא מהני אפילו דיעבד. ומשם מפי' רע"ל דלא נרסינן אלא ומי אפר חטאת וכן משמע ג"כ מפי' הר"ן ז"ל: **ואפילו ישראל** לדעת רש"י ז"ל שם בבכורות דף כ"ט קאי גם אמי חטאת ואפר חטאת שכן פירש שם ואע"פ שהוא ישראל דכהנים רגילין בהזאה וקידוש ע"כ. אבל תוספות ז"ל פירשו שם דעיקריה נקטיה משום דישא תרומות ומעשרות ומתנות ע"כ. בפי' רע"ז ל"ק ואפי' ישראל שנפלו לו תרומות וכו' בגמ' לא איכי לה אלא שנפלו לו בגליים וכו' וכן הוא בפי' הרמב"ם ז"ל וכי' רש"י ז"ל והוא הדין אמי דמאי לאוקמי בתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו הא אלא הא קאיא ליה ע"כ מאי קמ"ל מתני' פשיטא דמקודשת ע"כ:

פרק ג האומר לחברו. עיין במ"ש בפירקין דלעיל סי' ד' והכא נקט חברו מקני אלא שלחו לכם כך אלא אם יודען לו במקום פלוני דרך אגלה: **והלך וקדשה לעצמו מקודשת** הגיה ה"ר יהוסף ז"ל מקודשת לבני. והקשו התוס' ולא"ת מה חדוש יש כאן פשיטא וי"ל דמיירי כגון דאמר בשליח לאשה בשעת קדושין פלוני שלחני לקדשך לו ובתוך כך אמר לה הרי את מקודשת לי ויש ידעה דקדשה לעפשיו דאל"כ לא היתה מקודשת לו ואשמועינן חדוש דמהו דתימא הא דקאמר לי לאו מן מלתו קאמר קמ"ל דלא עכ"ל תוס' ז"ל. וביל פ"ע דהלכות איסורי סי' ז'. ובטור א"ה סי' ל"ה וסי' מ': **הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום** תוס' פ' האשה רבה דף ל"ע: **ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני** ביל פ"ז דהלכות איסורי סי' י"ח י"ב. וכתב הרמב"ן ז"ל דמלא קתני ואינה מקודשת לראשון שמעינן שאם מת או גרש בני תוך שלשים יום אלו קדושי ראשון וכך הוא בירושלמי בהדיא וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ז מהלכות איסורי ביאה שכתב בא בני וקדשה בתוך שלשים ה"ז מקודשת לבני לפי שבשעה שקדשה הבני לא היתה מקודשת [לראשון] ותפסו בה קדושי בני ונעשית אשת איש ולאחר שלשים יום כביטלו קדושי ראשון מלאו אותה אשת איש ומלא הראשון כמי שקדש אשת איש שאין קדושין תופסין בה ע"כ. וגרסינן הו בירושלמי שאם מת הבני והיה לו אח מכיון שהיא זקוקה ליבום לא חלו עליה קדושי הראשון וכתב הרמב"ן ז"ל דהכא בירושלמי אחיה כרב וכו' אבל אנן קיימא לן כשמואל וכו'. והרשב"א ז"ל חולק בכל זה ואומר שכיון שקבלה קדושי בני מתבטלו קדושי ראשון לגמרי והביא ראיות הרבה וכו' וכולן דחה אותם הר"ן ז"ל וכתב בסוף דבריו והיאך נקל לדחות הירושלמי מפני ראיות הללו אלא ודאי ראוי לתת לו ולהגריבה נם ע"ש. וגמ' לא בא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מהו רב ושמואל דאמרי תרוייהו מקודשת ואע"פ שנתאכלו המעות מ"מ הני זוזי לא נמליה דמו ולא נפקדון דמו נפקדון לא דמו פקדון ברכותא דמתריה קא מתאכל והני ברכותא דידה קא מתאכלי למלוה ממי לא דמו מלוה לגאלה ניתנה הני ברורת קדושין יהניהו ניהלה לא בא אחר וקדשה וחזרה בה ר' יוחנן אמר מותרת אחי דבור ומבטל דבור: **מקודשת לשני בת ישראל לכהן תאכל בתרומה.** כך היא הגרסא בכל הספרים וכתב הר"ן ז"ל בת ישראל לכהן תאכל בתרומה תנא הכי לאשמועינן דלא תימא דכי אמרינן מקודשת לשני ה"מ לחומרא בלבד קמ"ל דליתא אלא מקודשת לשני לגמרי ואין הושבין לקדושי ראשון כלל ולגב דהני בריתא הכי תנא ממי בכיפה בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה אע"ג דמילתא דפשיטא היא דהא תנא ליה מקודשת ואינה מקודשת. מ"מ סיכא אינגריכא ליה דסד"א הני דלענין ערוה המורה חשבו לקדושי שני לענין הרומה לא מיהם קמ"ל. אבל בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל מלאתי ומה שאמר בת כהן לישראל חוזר לפסקא ראשונה ומה שאמר הרי לא מקודשת לי לאחר שלשים יום שהיא אוכלת בתרומה כל תוך שלשים יום ואם אמר לה מעכשיו ולאחר שלשים יום אינה אוכלת בתרומה מצא שקיבלה הקדושין ע"כ. ונראה שהוא נורס בת כהן לישראל תאכל בתרומה ומפ' בשלא בא אחר וקידשה וסד"א כיון שקבל הקדושין לאחר שלשים יום אף מהיום לא תאכל בתרומה משום דמתאכלת במקודשת מעכשיו קמ"ל וסיכא נמי דלא בא אחר וקדשה מיירי וסד"א כיון שקבלה מעכשיו ולאחר שלשים יום אף מעכשיו תאכל קמ"ל דלא עכ"ל הר"ן ז"ל. ונעי"ל פירוש לפירושו ז"ל דהע"ג דמתני' קתני בין בריאה בין בכיפה ובא אחר וקדשה ס"ל להר"ן ז"ל לדעת הרמב"ם ז"ל דלענין תרומה כי קתני להו במתני' לסיכא שלא בא אחר וקדשה קתני להו ופסקא ראשונה דקאמר היינו ראם של כל בבא בין בבא דלא אמר מעכשיו בין בבא דאמר מעכשיו כך ג"ל ואיה לי דרך אחרת ודחיתיה מפני זו. מכל מקום לפי דעת הר"ן ז"ל אינגא דהרמב"ם ז"ל נראה סברין להגיה בפירוש הרמב"ם ז"ל כך. ואומרו בת כהן לישראל תאכל בתרומה וכו'. ולפי מה שפירש רע"ל נראה שהוא מסכים לגרסת הרמב"ם ז"ל ונרסינן הרי בת ישראל דמתני' מקודשת לבני בת כהן לישראל תאכל בתרומה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה וזה שכתב בסוף לשונו ז"ל ואם בת ישראל לכהן היא לא תאכל בתרומה שעדיין אינה אשת כהן. וביל פ"ה דהל' תרומות סי' ח'. וגירסת הירושלמי בריאה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה ובכיפה בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה ועלה דסיפא קאמר התם בא כה לישראל לא תאכל לכן נריכא שאמילו הבני לכהן בתרומה ואסורה לשניהם אא"כ נתן האחד נם. וטעמא משום דמסקא לן האי ולאחר שלשים יום לא תנא הוא אם לא אחזור בי בתוך שלשים יום יהו קדושין מעכשיו אי אי חזרה בני ממתי דאמר מעכשיו וקאמר אינו אומר מעכשיו אלא האקדשי לי לאחר שלשים יום ולא אמר מעכשיו אלא כדי שהיא לא תוכל לחזור בה אבל הוא רוצה לחזור בו הלכך לעולם היא בספיקה דאי תנאי הוא קדושי ראשון חייבי קדושי שני לא חייבי ואי חזרה הוא קדושי שני לא חייבי קדושי ראשון. נמרא אלינא דרב אבל שמואל ס"ל דודאי הנאה הוי ומקודשת לשני עד שלשים יום לאחר שלשים יום שקני קדושי שני ונמרי קדושי ראשון: **ואם בת ישראל** לכהן היא אי בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה. ובמשנת החכם הר"ר יהוסף אבכמוי ז"ל הוגה בריאה מקודשת לשני בת כהן לישראל תאכל בתרומה וכתב רישא בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן תאכל בתרומה ובסיפא הוגה מקודשת ואינה מקודשת בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה. וכתב אאמי סיפא כך מצאתי בכל הספרים ע"כ: **ב הרי**

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ו מקודשת ויתן גרסי' וכגמ' הוא שמפרש רב הונא והוא יתן פי' דמי שיתן הויא מקודשת לגמרא. ורב יהודה פליג עליה דרב הונא בין הכא בין התם פ' מי שאחזו גבי הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז לתתן התם סימן ה' דרב הונא ס"ל בתרוייהו הויא תתן והוא יתן. ורב יהודה ס"ל בתרוייהו לכשתתן לכשיתן. והכא וגם התם בגיטין יהיב בגמ' גריכותא אמאי איצטריכו לאפלוגי רב הונא ורב יהודה בתרוייהו עיין בגמ' דבעי"ל דבהיא גריכותא נמי מתייחב אמאי איצטריך תנא לאמשוינן הא דיגא גבי גיטין וגבי קדושין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והא לך הסוגיא והגריכותא בתרוייהו אמר הא בגיטין דף ע"ל ס"ו מגורשת ותתן מאי ואתן רב הונא אמר והוא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי ביניהו איכא ביניהו איכא דאמר לכשיתן אמר הא אמר מקודשת ואתן מאי ואתן רב הונא אמר והוא יתן רב יהודה אמר לכשיתן מאי ביניהו איכא ביניהו שפשה ידא וקבלה קדושין מאחר קודם מתן מעות רב הונא דאמר והוא יתן תנאה בעלמא הוא מקיים תנאיה ואיל והוו קדושיה קדושין לגמרא ומל שני אינן כלום רב יהודה דאמר לכשיתן לכי יהיב לה הוא דהוו קדושין השתא לא הוו קדושין ואריכא דלא אמשוינן גבי קדושין בהא קאמר רב הונא והוא יתן משום דלקרובה קא אתי אגב מעכשיו קאמר לה משעה שתפץ בה אבל גבי גירושין דלרחוקה קא אתי ומסתמא בקושי היא מגרשה הלכך אימא דמודה ליה לרב יהודה דלכשתתן קאמר וקסבר אדהכי והכי מפייסא לה ואי אמשוינן גבי גירושין א"ה בהא קאמר רב הונא והיא תתן משום דלא כסיף לאתבע מעותיו מינה הלכך לא צריך ליה לאיהלי גיטא בתתן משום ומעכשיו קאמר לה אבל גבי קדושין דכסיפא איכא מודי ליה לרב יהודה. ואי אמשוינן גבי קדושין בהא קאמר רב יהודה לכשיתן משום דכסיפא לאיתבעה אבל גבי גירושין דלא כסיף לאיתבעה אימ' מודי ליה לרב הונא ואי אמשוינן גבי גירושין בהא קאמר רב יהודה לכשתתן מ"ש דלרקוקה קא אתי אבל גבי קדושין דלקרובה קא אתי אימא מודי ליה לרב הונא אריכא ע"כ: **על מנת שאתן ליך מכאן ועד שלשים יום וכו'.** ביד סס פ"ו סי' י': ע"מ שיש לי מאתים זוז וכו'. עד סוף סימן נ' ביד סס פ"ו סי' ב' נ' ד' ה': **ויש לו** וכל שיש לו אפילו במדי הרי זה מקודשת ולא אמרינן לבראותם לה מתכוון הר"ן ז"ל. עוד כתב גבי הא דאמרינן בגמ' אפשר לא מודע שיש לו ס"ו מקודשת מכפר דבתוספתא נמי תניא ע"מ שיש לי ביד פלוני אע"פ שאמר אין לו ביד מקודשת אמא עשו קנוניא לומר והוו קדושי ספק ומיהו כל שביד חוקה אסורה אבל ומקודשת קדושי ודאי ואע"פ שאין לו עדיין אפילו אינו אינו ע"כ: **ע"מ שאריך מאתים זוז ה"ז מקודשת ויראה לה.** מיה דגרסי ורלמה. וכתוב בטור סס סימן ל"ה בשם הרמ"ם ז"ל אפילו איכא אפדי דיכיל לאחויי לה לא הוו קדושין עד דמחזי לה דלכי א"ל ע"מ שארלוך ולא אמר לה ע"מ שיש לי דלא ניחא לה למיסק אפדי עד דמחזי לה ומכי מחזי לה אינלאי מילתא דמעיקרא תפסי בה קדושין ע"כ: **ואם הראה על השלחן** כך ל"ל בתחילת דבור האחרון דרביגו עובדיה ז"ל: **ג' על מנת שיש לי בית בור עפר.** בתשובות הרשב"א ז"ל סי' רי"ח. וגמ' מסיק דאם היה שם בור בבית בור עפר נקעים או סלעים גבוהים עשרה טפחים והנקעים מלאים מים שאינם ראויין לריעה אינם ממדדין בכלל הבית בור עפר ואינה מקודשת אבל אם אינם מלאים מים אע"פ שעמוקים עשרה טפחים ממדדין עמה ומקודשת ואם אינם עמוקים או גבוהים עשרה טפחים אע"פ שהנקעים מלאים מים ממדדין עמה דהנקעים נקראין אגמות הסדה והסלעים הפחתים מעשר טפחים נקראים סדרחות הסדה ומקודשת דמאי אמר לה אגמ' ערבא וחרבא ומיאזינא. והעלה הר"ן ז"ל שאפילו יש לו במקום אחר בית בור קרוב ממנו יכולה לומר ברשותה ליך לאותו מקום רחוק וכדאמרינן בירושלמי בפירקין דלעיל גבי מרחץ רחוק ומגא קרוב יכלא למימר בעיא הויא מטרפסא אזלא מטרפסא אתיא ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל וכי אמרינן בנקעים עמוקים עשרה טפחים אין ממדדין עמה כתב רש"י ז"ל בפ' בית בור דבעיקר ומי שיהא רחבין ד' על ד' הא לאו הכי ממדדין עמה ובירושלמי בעי לה וכו': **ואם הראה בבקעה ואפי' בחריסות בתי אבות** דמ"ג אינה אלא ואפי' מפסיד ומי יכול בעל הקרקע לסלוקה ע"כ מהר"ן ז"ל. ובטור אבן העזר סימן נ"ח: **ד' ר' מאיר אומר** וכו'. בפ"ק דקדושין דף י"א: **כל תנאי שאינו בתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי** שנאמר ויאמר משה אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם וגו' ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחוזה ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם בארץ כנען וגו' כתב הר"ן ז"ל כל הנאי וכו' לאו תנאי כפול בלאוד בעי ר"מ דה"ל דבעי כל אחד דקדוקי התנאים והן תמשה דברים תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ותנאי קודם למעשה ושיהא אפשר לקיים המעשה ע"י אנשים דכולהו איתנהו בתנאי בני גד ובני ראובן ע"כ. וכתב הרמב"ם ז"ל דר"מ חולק על כל הבנות הקודמות אפי' אם אמר על מנת וכן ג"כ בפי' רש"י ז"ל בגמ' [ניסך] ע"מ שתתני לי ק"ק זוז ולא פירש בכפול ואם לא תתני לא יהא גט אין כאן תנאי של מאתים זוז כלל ואפי' לא נתנה הוי גט ע"כ. וביד ר"ם שם דהלכות אישות. ובטור א"ה סי' ל"ח וסי' קמ"ג: **רבי חנינא בן גמליאל אומר** וכו'. אתנאי כפול בלאוד פליג בן פירש רש"י ז"ל וכתבו עליו תוס' והר"ן ז"ל דלא הויא דכיון דאמרתן בעלמא דפליגי רבנן עליה דר' מאיר באחריני ה"ה דפליג עליהו ר' חנינא בן גמליאל אלא דלא חש לאפלוגי אלא בתנאי כפול משום דבארא לא נריכי טעמי' דמעשה שהיה כך היה אבל בכפל ולאי צריך טעם לאמר הוצרך לכפול התנאי ע"כ. ועיין במ"ש בשם הר"ן ז"ל בפ' התקבל סי' ח': **צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו** [פי' התוס' דה"פ שאפי' וכו' לא מיבעיא] וכו' פי' דקשה דהרבה אפשר ה"ל למיתני שאפילו בארץ הגלעד שכבר ברחו בכבושה לא יאחלו ואי"ם בארץ כנען אלא ברחו ולא עברו עם אחיהם [לכאי כתבו התוס' דה"ם] ורש"י ז"ל פי' בגמ' דה"פ ל"מ בארץ הגלעד שתביבם להם ונחרו בה אלא יעלו אלא אפי' בארץ כנען שאינה חביבה להם לא יעלו. וכתבו התוס' אי לא כתיב ארץ כנען ה"א בתוככם בארץ גלעד פי' בקונטרס דאם לא יעברו יעלו חלקה כפי המגיעה בארץ גלעד שנאחזו בה כבר ואם סייעו לכובשה אבל בארץ כנען כלל לא שהרי לא סייעו לכובשה קמ"ל דאעפ"כ יעלו וקשה וכי אינו סברה היא שיסבו בבתיהם וירשו עם אחיהם שיעלו למלחמה לכך נראה לר"י לפ' דפשטיה דקרא הכי אם יעברו חלוצים ברמשי הגלעד להיות רמשנים במלחמה בשכר טובה זו שיעזו עם אחיהם תתן להם ארץ הגלעד [כו' ועי' בתוי"ט] וגמ' אינה כמה קראי דמוכחי כר"מ ואד קרא איכא דמוכח כר' חנינא בן גמליאל ואתם מתרץ לה אליבא דתרוייהו: **ה המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי** וכו' פ' האיש מקדש דף כ'. וביד ספ"ח דהלכות אישות. ובטור א"ה סי' ל"ח. ואית דגרסי מלת כסבור סבור בלא כף. ואית דגרסי בג' זכר וכן מלאתי שהה"ר יהוסף ז"ל כתב וי"ל בכל מלות כפנת: **האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו'** וכן האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת לי לא אמר כלום. ומעמא דכולהו משום דהוי דבר שלא בא לעולם שעכשיו אין בידו לקדשה והא דתנן בהדייהו לאחר שיתגיר ליך יבמיך ברב דאמר בפ' האשה רבה דאין קדושין תופסין בימאה אתי שפיר ומאמאל דאמר התם בעניותו גריכא נמי בעומר דמספקא ליה לי תפסי לי לא תפסי מוקי לה כר"מ דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין דהכי מוקי לה ריש לקיש התם ולדידן דקיימ"ל כן בשמואל ולא קיימא לן כר"ע הוי ספק מקודשת דדלמא תפסי בה קדושין השתא וה"ל כאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום הר"ן ז"ל: **האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר** וכו' פ' האשה רבה דף ל"ב אבל שם בדף ל"ג ובפ' אע"פ בדף ל"ח בריתא בפלוגתא דר"מ אומר מקודשת וג"כ איתא לבריתא בפירקין וכמו שהכתבנו בסמוך בס"ד וג"כ איתה בפ' שנים אוחזין ד' ט"ו. וע"ש בנמוקי יוסף בדף הכתוב עליו ע"ע. גם בפ' הספינה דף ע"מ איתה לעילתיה דר' מאיר: **לאחר שתמות אחותיך** ג' מילות הללו מחקן הר"ר יהוסף ז"ל: **לאחר שיחלוץ ליך יבמיך** ירושלמי פ"ק דיבמות וביד שם פ"ו סי' י"ל פ"ו ע"ו ובטור א"ה סוף סימן מ': **אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר עוברה דבריו קיימין ואם ילדה נקבה מקודשת.** מסוגיית התלמוד משמע שאינו מוסכם המשנה הר' חגיגה סוא דאמר עלה דמתני' לו על בריתא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין וכן בירושלמי ג"כ ליתיה וגם במלכת התכם הר"ר יהוסף אסכנזי ז"ל נמחק וכתב כן מצאתי בכל הספרים דל"ג זה ע"כ וכן עיקר. אע"ג דמתוך פי' הרמב"ם ז"ל משמע לקת דגרים ליה אינם אלא דברי עצמו וכן משמע ג"כ מתוך פי' מגיד משנה פ"ז דהלכות אישות. בפי' רש"ל שכתב עוברה דבריו קיימין כתב הרמב"ם ז"ל דאין לו לבוא עליה עד שיקדשנה קדושין שניים אין אדם מקנה דשלב"ל ע"כ. אמר המלקט והייט דלא כר"א בן יעקב ורבי ור' מאיר דאיתו ס"ל אדם מקנה דשלב"ל ראב"ע גבי פירות ערוגה זו מתברין יהיו הרומה על פירות ערוגה תלושים לכשיבלו שנים אלו המתוברין ויתלשו והבילו שנים ונתלשו דבריו קיימין ורבי גבי האומר לעבד לכשתגדל הרי עלמך קנוי לך מעכשיו ור"מ עלה דמתני' הרי את מקודשת לי לאחר שתגייר לאחר שתתגייר לאחר שתתחרר לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינם מקודשת ר"מ אומר מקודשת ר' יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת ר' יהודה הנשיא אומר מקודשת ומה טעם אמרו אינה מקודשת משום איכה פי' אינה אחותה ואינה בעלה ואתאמא כר' מאיר ס"ל. וכתבו תוס' ז"ל דמדלא קתני בהאי בריתא אם ילדה אשה נקבה אלמא דאפילו לר"מ אינה מקודשת אבל אם הוכר עוברה היינו הבאאה שנים דר' אליעזר בן יעקב מקודשת ור"מ ור"א בן יעקב אמרו דבר אחד. ועיין בסר"ן ז"ל שכתב דאע"ג דר"מ ס"ל אדם מקנה דשלב"ל אפילו בפירות דקל אלא באו לעולם כלל ורא"י בעי שבא לעינם קלת מכל מקום בחלא שיתא אזלי דאדם מקנה דשלב"ל ויש לנו כיולא בזה בפ"ק דסוכה דאמרינן כולהו ס"ל סוכה דירת קבע בעינן אע"ג דפליגי אהדדי כמו שכתבתי שם ע"כ: **ן האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאדבר עליך לשלטון** וכו' הרא"ש פ' מי שאחזו דף ק"ט תוספתא בפל נתא. תוס' פ' האיש מקדש דף נ"ב. וביד פ"ה דהלכות אישות סי' י"ט ובדפ"ז וז"ל שם פ"ה ודבר עליה לשלטון והמיתה השלטון ולא תבעה אינה מקודשת אא"כ נתן לה פרוטה משלו שהשלאה שבאה לה מדבריו הרי היא כמלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת ע"כ. ובדוב המוסחאות אני רואה לפועל בכ"ף. ונם הר"ר יהוסף ז"ל לא שלא במלה זו את ידו. ובטור אבן העזר סימן ל"ח וז"ל שם אם יש עדיים שעשה עמה בפועל ודבר עליה לשלטון מקודשת בודאי ואם אין עדיים מקודשת מספק עד כאן. וכתב עוד שם בשם התוס' שיון שדבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל מקודשת ואינה יכולה לומר לגלאכה זו לא הייתי הפלה לדברים הללו לא חפצתי ובתוספתא קתני אם דבר עליה כדרך המדברים מקודשת משמע שהדברים ידועים הם שיש לו לדבר עליה כשאומר ע"מ שאדבר עליך לשלטון ע"כ. כפועל כפעולת יום אחד ולאו המקדש לה בשכר פעולה כיון דקיימה לן שנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכו' ותנא ברא סבר אינה לשכירות אלא לנפוף. וגגמ' פרין ומאי לוחקיה דרש לקים לאוקומי למתני' ביישנה לשכירות ובדיהיב לה פרוטה ותירץ רבא דמתני' קשיתיה מאי אריא דתני על מנת ניתני בשכר אלא ש"מ כל ע"מ היינא דיהיב לה הוא. והכי איתא בהדיא בתוספתא ותן לה פרוטה אבל אם אמר לה בשר שאדבר לו נמה שאעשה אם הוא ש"ם מקודשת פי' דס"ל אינה לשכירות אלא לנפוף ולא הוי מלוה ואם לאו אינה מקודשת: **ע"מ שירצה אבא** פי' שהתן מדבר הרי את מקודשת לי ע"מ שירצה אבי. ובגמרא מפרש רב יוסף בר אמי שירצה אבא היינו שלא יאמר אבא ושבקבע זמן לאמתתו וכו' כדפירש רש"ל. ובפ' המדיר דף ע"ג איתא בריתא בפלוגתא הריני בועלך ע"מ שירצה אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת ומפ' התם דבהא קמיפלגי מ"ש ע"מ שירצה האב ע"מ שיאמוק האב והא שאיק ליה ומר סבר ע"מ שיאמר הן והא לא אמר הן. וכתב הרא"ש ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב לאוקמתא דר' יוסי וכן מסתבר דמתני' סתמא בלא קביעות זמן ע"כ אבן בפירוש המשנה נקט לפרושי בקביעות זמן כדפירש רש"ל. ואוקמתא דר' יוסי הוא דרישא בחד טעמא ומגיתא וסיפא בחד טעמא פי' כך סיפא דקתני מגמדין לא מיתוקמא כרישא בע"מ שיאמוק אלא בע"מ שלא ישמה וכל כמה דמתי עבר להו שהרי לא קבע זמן למחאה ורישא ליכא לאוקומה בסברי דא"כ מה רצה האב ולא יש בידו יכולת למחות לעולם ואין כאן קדושין לעולם וע"כ הכי מיתוקמא רישא בשאמר ע"מ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שיסתוק וסיפא בשאמר ע"מ שלא יאמרו אבא והכי קתני ע"מ שיסתוק אבא שתק אבא ס"ז מקודשת לא שתק מיתה לאלתר אינה מקודשת ואם אמר ע"מ שלא יאמרו מת האב עד שלא מיתה ס"ז מקודשת אבל כל ימי חייו אינם קדושין ומלעתא בחד טעמא וכו'. וכתוב בהר"ן ז"ל דיש ספרים שנורסין בסוגיית הגמרא רישא ומלעתא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא ואחריך לפרש סוגיית הגמ' כפי שתי הגרסאות גם כתב דלדעת הרמב"ם והרשב"א ז"ל שאומר ע"מ שירלה אבא כאומר ע"מ שיאמר אין ורב יוסף בר אמי נמי הכי ס"ל דשירלה משמעו דאמר אין וכי קאמר דאמר ע"מ שלא יאמרו אבא ס"ל דאמר הכי בהדיא ואע"ג דתנן ע"מ שירלה לפי דאמר לה הכי אבא דמשום דמי שאינו מוחה הוא מתרלה נקט לה בהאי לישנא וסמך התנא בזה על בבות משנתנו שאינם מתיישבות אבא בכך ומסרו לחכמים ולשולם דע"מ שירלה ממש דאמר אין משמע והביא ראיה מן ההוספתא וכו' ולדעת הרמב"ן ז"ל הוי כאומר ע"מ שלא יאמרו והאריך על זה ע"ש לו במניך מסנה. ועיין בשלטן ערוך סימן ל"ח סעיף ח' ט' י'. גם בספר הלבוש: ז קדשתי את בתי וכו' נאמן אף לכונסה כרב אסי דתניא כותיה וכתב הר"ן ז"ל ואע"פ שאין דבר שבערוה כחות משנים ועד אחד דמהימן לומר מת בעלך ה"ע משום דאיכי דייקא ומנסבא ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה והכא ליתיה להאי טעמא התם הוא דאיכא מחזקתה אבל זה שמעמידה בחזקתה אלא שאומר שנתקדשה לו נאמן ע"כ. ודלא כרב דאמר נאמן ליתן גט משום דאין אדם חושש ולא לו פי' חומא לסתיר אשת איש אם אם לא היה אמת שהוא קדשה ואינו נאמן לכנוס דאימא יצרו תקפו. וביד פ"ש דהלכות אישות פי' י"א ח"ב ע"ב. ובטור א"ה סוף סימן ל"ז: זה אומר אני קדשתיה וזה אומר אני קדשתיה שניהם נותנים גט להתירה לשוק: ואם רצו אחד נותן גט ואחר בונם כתב הר"ן ז"ל ומיהו משמע שהשני שבא לכנוס אחר נישואי ראשון שצריך קדושין אחרים שהרי הראשון הכניסה בספק לחבירו זה ע"כ: ח קדשתי את בתי קטנה קדשתיה ונישרשתיה וכו' ביד פי"ח דהל' איסורי ביאה פי' כ"ד ובטור א"ה סוף סי' ל"ז. וע"ש בספר הלבוש סעיף כ"ה. קדשתיה ונישרשתיה בשהיא קטנה לאו דוקא קטנה אלא אפי' נערה וכן הוא מפורש שם בטור וכמו שאכתוב עוד בסמוך גם"ד: נשבית ופדיתיה וכו' אינו נאמן לפסלה מן הכהונה דבנשבית ן הימנים רחמנא לאב דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה לאיש אסרה על הכל שאין אינו יודעין אמי וכי אמר הזה התירה לזה ובין אם היא נערה או אם היא קטנה מהימן אבל בבוגרת לא מיסתעי קרא דנערה כתיב בפרשה הלכך לא מהימן משנלמה ונשבויה לא הימנוה כלל. ומקשה הר"ן ז"ל והמניה בשבויה מנו דאי בעי אמר קדשתיה ונרשתיה דמהימן ופסיל לה מכהונה. וי"ל דמנו לתני מעמה לא אמרינן והכא הני מעמה הוא לפי שעכשיו הוא רוצה לפוסלה בין לענין תרומה בין לענין כהונה וכי אמר נישרשתיה לא פסיל לה אלא לכהונה וכי תימא הינה בת כהן בת ישראל מאי איכא לאימר שהרי כל כך הוא פוסל כשאמר קדשתיה ונרשתיה כאילו נשבית ואילו היתה בת כהן נאמן. ל"ל דשיינו טעמא משום דכיון דבנשבית פוגם אותה יותר שאילו היתה בת כהן היתה פסולה מן התרומה ובקדשתיה ונרשתיה אינו פוגם אותה כל כך אם אפילו בת ישראל אינו נאמן ואחרים אמרו דכיון דמה שהאמינה תורה לאב חדוש הוא שהרי לא היה ראוי להיות נאמן יותר מעד אחד דעלמא דיינו שנאמין אותו באותה טענה עצמה אבל אין אומרים מנו מחמתה דאין לנו בו אלא חדושו בלבד עכ"ל ובטור א"ה סימן ז' סעיף ח' ובשלחן ערוך ובלבוש: יש לי בנים וכו' פי' יש נוחלין דף קל"ד וכתב שם רש"ש ז"ל בשעת מיתתו אורחא דמילתא נקט ע"כ. וביד רפ"ג דהלכות יבום. ובגמרא מיקי מאי למאני דלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני אמר יש לי בנים נאמן דאחזקה קמייתא הוא דקא מיקי לה להיות מותרת לשוק ואפילו אחו שהרי דאית לו אח מותרת לשוק אמר יש לי אחים אינו נאמן לא כל הימנו לאוסרה אעלמא ובהכי אתיא מתני' אפילו כר' נתן דפליג עליה דרבי בברייתא ופירש הר"ן ז"ל מוחזק לן לא שיש עדים בדבר אלא חזקה בעלמא שכך שמעתו עליו ע"כ*): המקדש את בתו סתם פ' האיש מקדש דף נ"א. וביד כולה מתניתין עד סוף סי' י"ב ביד פ"ש דהלכות אישות סי' ח' ט' ט"ו. ובטור אבן העזר סי' ל"ז וסי' קנ"ז. מ מי שיש לו שתי בתי בנות פ' קונם דף ס"ב ובפ' האיש מקדש ד' נ"א ובטור א"ה סי' ל"ז וכתב שם ב"י שכולן כו' ופי' הר"ן ז"ל שתי בתי בנות משתי נשים שנשא הכני לאחר מיתת הראשונה וכו' והוא לשון רש"י ז"ל ויש לתמוה אמאי אצטריך לפרושי שנשא שני' לאחר מיתת הראשונה: ואמר קדשתי את בתי הגדולה אמר לבעל בשעת קדושין קדשתי את בתי הגדולה כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות. מפרשין בגמ' דבשאין בכת שניה אלא גדולה וקטנה עשיקין שאינו היו אמצעיות בכת שניה אפי' לר"מ היו מותרות משום דלא מקריא גדולה אלא א"כ היא גדולה לגבי כל כת שניה כמו אינו לא היתה לו אלא כת אחת דאמצעית לא קרי לה גדולה אלא בשמה קרי לה והיינו דלא קתני אינו יודע אם אמצעיות שבקטנות ואע"ג דלא קתני אינו יודע אם אמצעית שבגדולות אע"ג דולדי אסורות שהרי הן הגדולות לכל כת שניה הבאו לא אוסרינו להו לאיתני דכיון דקתני אינו יודע אם קטנה שבגדולות ממילא משמע דס"ש אמצעיות שבגדולות עכ"ל הר"ן ז"ל בשמו לשון קלת להרחבת ביאור הענין כפי עכ"ד. ולשון רש"י ז"ל אבל אי הוה בכת שניה אמצעיות הוה תני מאינו חוץ מן הקטנה שבקטנות ולא הוה תני חוץ מן הקטנה ע"כ. ומפרשינן בגמ' דלרבא דס"ל בפ' האיש מקדש דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוו קדושין וממתניתין דקתני כולן אסורות משמע דהוו קדושין ומש"ה כולן אריכות גם מוקי לה לאמתני' בשהוכרו ולבסוף מתערבו פי' שבשעת קדושין פירש לו איזו גדולה מהן הוא מקדש לו ולבסוף שכח איזו גדולה פירש לו ומש"ה כולן אריכות גם וקאמר התם דמתני' דייקא כותיה דקתני ואינו יודע ולא קתני ואינו יודע אבל נאמני אע"ג דהלכתא כותיה לשון מתני' דתוק דס"ל לא נמיתני ואינו יודע: דברי ר"מ ר' יוסי אומר וכו' יש לנרסי דברי ר"מ חוץ מן הגדולה שבגדולות ר' יוסי אומר וכו' וכן בסיפא גרסי' דברי ר' מאיר חוץ מן הגדולה שבגדולות ר' יוסי אומר וכו' וכן הגיה הר"ר יהוסף ז"ל וכתב כן מצאתי בכל הספרים. ובגדרים פ"ח כתבינן דלא קשה דר' מאיר אדר"מ ודר' יוסי אדר' יוסי מהתיא דעד לפי הפסת ר"מ אומר אמור עד שיגיע ר' יוסי אומר וכו' ע"ש: י האומר לאשה קדשתיך פ' בתולה נכנסת דף ט'. ובטור א"ה כולה מתני' עד סוף סי' י"ח בס' מ"ח: והיא

*) נ"ב על הגליון בזה הלשון. על הכל נ"ש לענין הדין ועוד מיש ואיכר בזה מוסרש"ך אלה"ס בס"ג ע"ש.

מותרת בקרוביו גרלה דמ"מ צריך ליתן לה גט. אח"כ מצאתי בהר"ם מיסרלין ז"ל שכתב שם בהגהה בשולחן ערוך סימן מ"ח שאומר קדשתיך וכיון לאומרת לא קדשתני ליתן גט משום חשש הסמנא לנוטלה אין האשה נאסרת בקרוביו מחמת הגט ע"כ. נלנום שם כל מקום שאמרנו כשאמרה האשה לאיש קדשתני והוא אומר לא קדשתיך הרי היא אסרה על עצמה לעולם כולו לפיכך מנקשים ממנו שיתן לה גט להתירה וכשיתן לה גט אע"פ שהוא איש מודה בקדושין וכבר אמרנו שהוא מותר בקרוביותיה ואחר שיתן גט נאסר כדי שלא יאמרו שהוא נוטל קרובת גרושתו שלא ידעו שאינו נותן הגט אלא בשבילה להתירה לעצמה וכתב מורי מהרמ"ו ז"ל וז"ל אבל אם הוא אומר קדשתיך וכיון לאומרת לא קדשתני ליתן גט משום חשש שהיו ממנין מלנוטלה אין האשה נאסרת בקרוביו מחמת הגט עכ"ל ולע"ע ע"כ: קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי וכו' הוא מותר בקרובות קטנה פי' אם יש לה אחות מאב אחר אז בת אם היתה כבר נשואה ואפילו גם אינה צריכה לאי בעיא גם הוי ליה נרושתו ואסר בקרוביותיה (וה"ה שהיא נאסרת בקרוביו) ובירוש' איכא מ"ד דר"מ פליג עלה במכל שכן דמתני' דלעיל. גמ' אתמר אמר רב נחמן אמר שמואל המקדש בעד אחד אין חוששין לקדושין ואפילו שניהם מודים לדברי העד משום דילפינן דבר דבר מממון ואע"ג דהתם קיימא לן דהולאת בעל דין כמאה עדים דמיא התם טעמא משום דאינו הב לאחרים בהולאתו שאינו נפסד אלא הוא אבל הכא קא מחייב לאשה דאסר לה אכולי עלמא וגם נאסרת בקרוביו כשם שהוא נאסר בקרוביותיה וכן הלכתא ואי דמשמע דחיישינן לקדושין אפי' על פי עדים מוקמינן לה בגמ' דמתניתין מיירי כגון דאמר לה קדשתיך. בפי פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים: קדשתני והוא אומר לא קדשתיך וכו' גמ' אמר שמואל מבקשין היאנו ליתן גט אע"פ שנאסר בקרובותיה ואם נתן גט מעצמו כופים אותו ליתן כתובה וכתב הר"ן ז"ל ומשמע דאפילו לכאורה דאמרוסה יש לה כתובה דלאיכא למימר דהכא בשכתב לה דא"ל היאך מכחישין זה את זה ואלא מספר כתובתה נלמוד שקדשה אבל אינה רואה דאיכא למימר דבאתרה דכתבי כתובה והדר מקדשי עסקינן וכן כתבו תוס' ז"ל ולמ"ד דסבר דאין לאחרוסה כתובה כתב הרב המגיד בפ"ט מהלכות אישות דלדבריהם הכא בשכתב לה וא"ת היאך יכול לומר לא קדשתיך י"ל דמיירי במקום שכותבין כתובה ואח"כ מקדשין ע"כ: יא קדשתי את בתך וכו' ירוס' כרב סונא אמר מפרשים אותו ליתן גט וכופין אותו ליתן קנס הגע עצמך חבר והיה יודע שחייב גט וקנס והלך וכתב את אחותה מוליאין את הולדי מפני הספק: יב כל מקום שיש קדושין ואין עבירה אלו דוקא שהרי כולא שהרי כו' לשון ר"ש ז"ל. אמר המלקט ולפי זה מתני' ר"יוסי היא דקיי"ל כותיה ולא כר"י דאמר נר לא יסא ממזרת ויש קדושין ויש עבירה הוא והולד הולך אחר הפגום: הולד הולך אחר הזכר ביד פי"ט דהל' איסורי ביאה סי' ט"ו ס"ז. ובטור א"ה סי' ח': ואיזו זו בהנת וכו' פירושואיזה עניין הוא שיש קדושין ואין עבירה זו כהנת וכו' והכי נמי מתפרשי כולהו בני דקתני במתני' ואיזה זו ואפילו בבא בתרייתא שייך לפרושי נמי הכי ושם בס"ד נוסף ביאור. ובגמרא אמרי' דלהכי תנא ואיזו זו כהנת לויה וישראלית לעבודי דם מחריס אע"פ שיש קדושין ואין עבירה כגון אלו דתנן במתני' אעפ"כ הולד הולך אחר הפגום וכר' יוסי וכלהתיבנא ופרכינן ומידי אחרינא לא אינו אחר הזכר גבי יש קדושין ואין עבירה והתנן לקמן באלידך פירקין בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם אלמא אחר הזכר ומיקרייא חללה ומשני דכר' דוסתאי ס"ל לתנא דידן דאמר בתם כשירה לכהונה דלהתיבנא בפירקין דלקמן סי' ו' והדר פריך והרי ישראל שנשא חללה דבתו כשירה לכהונה דיש קדושין ואין עבירה ומשני תנא כל מקום דרישא לאתויי הא ופרכינן ותנייה בהדיא ומשני משום דלא מתני ליה דהיכי מתני בסגת לוייה וישראלית וחללה שנשאת לכהן לוי וישראל וחללה לכהן מי חזיא ומרבה נמי מגרי שני שנשא מגרית דאסורה שהולך אחר הזכר והוי שלישי ומוחר לבא בקהל ר' כרבה בר בר חנא ואיידי דתנא רישא כל מקום ואיזו זו תנא נמי סיפא כל מקום ואיזו זו. והקשו התוספות דכי היכא דמשני חלמודא ישראל שנשא חללה דתנא כל מקום לאתויי ממזר לא משני נמי אחלל שנשא את ישראל הכי ולא ליאסרין לאוקמה כר' דוסתאי ותרנו דא"כ מלינו למפרך ותנייה בהדיא ולא מני לשנויי הכא אמי משום דלא מתני ליה דהיכי נתנייה הא ודאי מני למתני' במתניתין כשנת שנשאת לכהן ולוי וישראל ולחלל שהרי לא הוזהרו שיירוה ליאסר לפסולים ע"כ: וכל מקום שיש קדושין ויש עבירה תוס' שם"ק דיבמות ודר"פ אלו ערות ע"א ע"ב ומכאן הוכיחו לעתיקה אחר שנתיירה וכמו שכתבתי בר"פ דלקמן. ובגמ' פ"ק דתמורה דף ה': אלמנה לב"ג יש קדושין ויש עבירה דקסבר קדושין תופסין בחייבי לאוין: וכל מי וכו' תוס' פ' החולץ דף מ"ד: וכל מי שאין לה עליו קדושין אבל יש לה על אחריס קדושין הולד ממזר ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה כגון חייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושין ולפיכך להו מקרא דכתיב כל אשר יעשה מכל התועבות האלה כל העריות כולם לאחות אשה מה אחות אשה לא תפסי בה קדושין דכתיב בה לא תקח לא תקרב לאחות אשה ועוד כתיב והיה לאיש אחר שהוא אחר אלא אם היתה קרובה פרט לאחות אשה ואחר לכתחלה אלא יקדשנה ואידך לדיעבד דלא נתפסו קדושין אף כל עריות אמי לא תפסי בהו קדושין אבל אם קדם אשה בימי נדותה אע"ג דבלה בכרת אליבא דכולי עלמא לא הוי הולד ממזר דאמר קרא ואחי נדתה עליו אפילו בשעת נדותה תהיה בהויה. וביד פ"ד דהלכות אישות סי' י"ב. וכתבו תוס' ז"ל נראה לרבי דסך סתמא אחיה כשמעון התימני דאמר בס"פ האולך יש ממזר מחייבי כריתות ולא מחייבי לאוין וכה"ג קאמר הכא. ועוד נראה לרבי דהלכה כהך סתמא אע"ג דאיכא סתמא אחרינא ביבמות כר' עקיבא מ"מ הך סתמא עיקר משום דמתניתא נבי הלכתא פסיקתא דקדושין ועוד דמלינו בהרבה מקומות כי האי סתמא דכתיבי התם פסיקא בי חייבי לאוין כשרין נימהו ועוד תניא איזהו ממזר כל שאיסורו איסור ערוה ועוד כרת משמע דלא הוי ממזר אלא מחייבי כריתות ע"כ: וכל מי שאין לה לא עליו ולא על וכו' ביד עד סוף הפרק בס' מ"ו דהלכות איסורי ביאה סי' ג' ד': שפחה ונכרית לא תפסו בהו קדושין דכתיב שמו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור. וגבי נכרית כתיב לא תתחתן בם לא יסא לך בם תורת חתון. ודולדן

כמותן

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כמותן כבר פירשו רבנו שבדיה ז"ל. ולדעת הר"ן ז"ל אין מקרא לנכרית לדלא חפסי בה קדושין אלא ממילא שמעינן דלא תפסי בה קדושין כיון דולדה כמוס הוי דומיא לגמרי לספחה דולדה כמוס ולא תפסי בה קדושין מקראי כדלהיבא. ועיין בחוי"ם שכתב שגם קרא דשבו פס עם החמור לא גרים ליה הר"ן ז"ל בגמרא לפפסם מיהא דלא תפסי קדושין בספחה כנעית. ואני הדיוט ברב אלפס מוגה לא מצאתי רק מקרא דלא תתחתן דמייתי בגמ' לפפסם מיהא דלא תפסי קדושין בנכרית הוא דלא הוה גרים וכמו שכתבתי. וכתבו התוס' ז"ל אהא דבעי בגמ' ולדה דספחה כמותה מנלן ומייתי לה מדאמר קרא גבי ספחה כנעית בייחדה לעבד עברי האמה וילדיה תהיה לאדוניה לפום דיסבא משמע דה"פ כימא דישראל הבא על הספחה הולד כשר והיכי נוכל לכשיר בלין קדושין ויש עבירה יותר מיש קדושין ויש עבירה דאמרינן דהולד הולך אחר הפגום וכי תימא דאתא לאשמועינן דאפילו בא עליה ממזר הולד כמותה ויש לו תקנה בשחרור הא ליתא אלא לר' טרפון אבל לא [לר"מ] ונראה דה"פ ולדה כמותה מנלן אלא יהא קרוי בנו לגום דבר ואפילו כבנו ממזר לא הוי לא ליורשו ולא ליטמא לו ולא לייבם את אשת אחיו ולא לפעור את אשת אחיו מיבום ע"כ. ובזיל שם פ"ד סי' ט"ו ורפ"ט דהלכות עבדים. ובעור מ"ה סי' ד' וסימן מ"ד. בפי' רעו"ל ובנכרית כתיב כי יסיר את בנך מאחרי ומלא כתיב וכו' עד אבל אבא לא חתן לבנך צריך להגיס לא תקח לבנך וכו'. והייבו לר"ש אבל רבנן מפקי להו בגמרא מקראי אחריני משום דלדידהו אינעריך קרא לפרושי פעמא בשבעה עממין דלא תתחתן בם משום שעם הארץ לעשותי שאר אומות שבתה אליה ובעלתה והיתה לך לאשה והיתה דרים ביה הוי' אבל מעיקרא קודם היתר שמעת מינה דלא קריבן בה והיתה ואשכחן דלא תפסי בהו קדושין ולדה כמותה מנלן אמר קרא כי תהיין לאיש וגו' וילדו לו כל היכא דקריבן ביה כי תהיין קריבן ביה נמי וילדו לו דמשמע שמתייחס אחר אביו וכל היכא דלא קריבן ביה כי תהיין לא קריבן ביה וילדו לו אלא אחריה הוא מתייחס ופרכינן אי הכי ספחה נמי תיפוק לי ולדה כמותה מהכא ומשני אין הכי נמי אלא האמה וילדיה תהיה לאדוניה למה לי לכתביה וכו'. ובתב הרי"ף ז"ל בפ' שני דיבמות דף ק"ז משמיה דרב נטרונאי גאון ז"ל הכי הא דתנן וכל מי שאין לה לא עניו ולא על אחרים קדושין הולד כמותה ואינו לו ולד ספחה ונכרית ה"מ ספחה לאחרים דומיא דנכרית דלית ליה קמין בנוה אבל בא על ספחה לידיה וילדה ממנו בת אע"ג דלא נקיטא נמי חירות בתו היא דאמור רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וספחה שיחררה ונשא קדושין בא עליה (הגה"ה ונע"ל דשמא בזה יהודקדק שנוי לישנא דמתניתין דקתני הבא בשיפא הולד כמותה ולא קתני הולך הולך אחר האם כדקתני דישא הולד הולך אחר הזכר דאי הוה קתני הכי הוה משמע לעולם הולך אחר הזכר בשתא בשיפא וקתני ולדה כמותה משמע דשיפא דאין ולדה כמותה ובייך בם קדושין כגון אם בא על שפחתו ובזה ג"כ אפשר שיתיישב הא דשיפא ג"כ לשיתני בהאי שיפא ואיזה זה ולד שפחה ונכרית ולא קתני ואיזה זו שפחה ונכרית וכדקתני בכולהו בני דממילא משמע דולדי קתי אולד נמי כדבכולהו בהאי אע"ג דלא קתני בהו מלת ולד בתר מלות ואיזה זו. וכבר אפשר עוד לתרץ בשם שהעתקתי מרליות הספוקים או בשם שנכתוב בשמוך בפי' מילתיה דר' טרפון וכו' או אפשר שבשביין הללו בא לרמוז לנו דממשי אמו הוא חשוב כנמשי בשמה למו שנכתוב בסוף פירקין בס"ד ולא שייך משיקרא לומר בו שולד הולך וכו'). ואם בא עליה חייב משום בהו ואם בא עליה בו חייב משום אהותו ואחיו לגאון אחד דמספקא ליה בהא מילתא ומתוך דבריו נקטינן בהא מילתא לגבי איסורא לחומרא ולענין ממונא נקטינן לקולא ולא ירית אבל אינו נוטה לא מני מזבני ליה ירתי ואינו יכול לישא לא שפחה ולא בת חורין ואם קדם בת חורין לריבה גם וכו' כדמפרש התם ע"ש: יג ר' טרפון אומר וכו'. תוס' פסחים פ' אלו דף פ"ח ודרפ"ק דחגיגה ובגמ' פ' הערל דף ע"ח ותוס' פ"ק דבבא בתרא דף י"ג: יבולין ממזרין וכו'. תוס' פ' הטולה גם דף מ"ח: ואסיקנא בגמ' דאפילו לכתחלה קאמר ר"ש דכי כתיב לא יהיה קדש ומתרגמינן לא יסב גברא מבני ישראל איתתא אמה ושפחה הרי היא כבהמה וביאותיה ביאות הפקר וקדשות בישראל הוא דכתיב ואת ממזר אמאי מותר בשפחה הרי חייב הוא בכל לאוין שבתורה ומיחייב בשאר לאוי דתחון שהרי אסור הוא בנויה ואם ממשחרר לאסור אפילו בשפחה כדאמרי' בפרק הטולה ליבא שפחה אינו יכול. תירץ ר"ת ז"ל דלאו דשפחה אתי דלא אמר רחמנא לא תקח שפחה ומדאפקיה בלשון לא יהיה קדש דמתרגמינן לא יסב גברא מבני ישראל אמה משמע שאין ממזר בכלל שכיון שיצירתן בעבירה קדש ועומד הוא הר"ן ז"ל: ובתב הרי"ף ז"ל והייבו דאמר ר' יהושע בן לוי כסף מעבר ממזרים שנאמר ויבא מלך ומעבר כסף ופי' הר"ן ז"ל נראה שהרב אלפסי ז"ל היה מפרש אותה שהממזר יכול ליטהר בכספו שיקח שפחה ושאמה אבל אין נראה משמעותה כן בפ' עשרה יוחסין ע"כ: ר' אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר. טעמיה דר' אליעזר מקרא דכתיב גם דור עשירי לא יבא לו הלך אחר פשוטו דאפילו אין בו אלא לד ממזרת שוי ממזר ורבנן מוקמי ליה לקרא בישראל שנשא ממזרת ונאשמעינן דלא קריבן ביה למשפחותם לבית אבותם ור"ל לאו אע"ג דכתיב למשפחותם לבית אבותם אתא לו אפקיה ה"ג אע"ג דכתיב האמה וילדיה אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה הולך במעי בהמה דמי אין מתייחס אחר אביו כלל:

פרק ד עשרה יוחסין פ' ים מותרות דף פ"ם: **עלו מבבל** נסכי לא תנא הלכו לארץ ישראל נאשמעינן אגב אורחיה דארץ ישראל נבוהה מכל הארצות כדכתיב לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה וגו' ולהכי נמי תנא עלו מבבל ולא קתני עלו לארץ ישראל נאשמעינן שכל עלומו של עזרא לנקיות את בבל נתכוון והפרים פסוליהן והעלן עמו והדור שראו הפרשתן הכירו בהן ולא חשש שמתערבו בהן נעולים ובגמרא פליגי אביי ורבא דאביי אמר עלו תנן מיוחסים כיון שראו שהכירו בהן אבני מקומם ורבא אמר העלום תנן בעל כרחם שלא יתערבו עם המיוחסים מאחר שאין שם בית דין לבדוק עליהם: **ונתינים** בהדיא כתיב בעזרא סי' ב' כל הנתינים ובני עבדי שלמה שלש מאות תשעים ושנים נם בסי' ח' כתיב ומן הנתינים שנתן דוד והשרים לעבודת הלוים נתינים מאתים ועשרים. ומאתי

כתוב בתוי"ם בהני הכי"ן בחיריק כמו שאתה קורא בחגוכי הפנאי ע"כ. משמע שנ"ל בכולהו גרסינן להו הכי ותימה הוא בעיני דבשלמא לי הוה תני הכא הכי עשרה יוחסין עלו מבבל יהם הכהני לשון יחיד כדכתיב הם לחנוך משפחת החנוכי וכו' ניחא דגם הכא גרסינן לה כי התם אבל השתא דלא תנא אלא יוחסין לשון רבים אע"ל דגרסי' לכולהו בנקודת שירי שהוא לשון רבים בלשון חרגום והאי כאילו תנא עשרה משפחות הכהנים לוים וישראלים אלוים גרים חרורים ממזרים נתינים שתוקים אסופים שנקודת הירי בלשון חרגום לרבים תשמש במקום חיריק לרבים בלשון הקודש: **בהני לוי וישראלי מותרין לבוא זה בזה** לוי וישראלי אלוי גרי וחרורי מותרין לבוא זה בזה גרי וחרורי ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי מותרין לבוא זה בזה כך ע"ל ולריך למתוק מלות ור' יהודה אוסר דבמתני דהכא ופי' רש"י ז"ל אבל הכהנים בחללי גרי וחרורי לא שחללה בלאו וגיורת ומשוחררת בחזקת זונה ע"כ. ור' אלעזר פליג בסמוך אמתניתין. ומכאן נ"כ הוכיחו הוספות ז"ל בר"פ אלו נערות דתתין היינו בפסולא גר דאי עדיין הוא בעבדותו לישראל ולמזבח ה' היכי קתני דחרורי מותר בנתין הא תנן ליתא בספחה אינו יכול ע"כ ובסמוך אתתיב לשון הר"ן ז"ל. ובגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"מ כי' מתני' דקתני דעלו פסולין לארץ ישראל ומשמע דאין כל הארצות בחזקת מיוחסות הוון מבבל בלבד אבל חכמים אומרים כל הארצות בחזקת בשרות הן עומדות ואמוראי נינהו אלינא דשמואל דאיכא ד"ל משמע דכל הארצות ע"ד משמע לארץ ישראל ולארץ ישראל עיסה לבבל. עוד בגמרא הלל שונה עשרה יוחסין עלו מבבל ומותרין לבוא זה בזה. ועיין עליו בתוספות דף ע"ם שפירשו בתירוץ אחרון דמותרין לבוא זה בזה היינו בסדר דמתני' גם בתוספות רי"ד כתוב הלל שונה יוחסין וכו' פי' היינו מתני' שהיתה שנויה כך מימות הרשמונים ומשום דרבי קאתי מדבית הלל בנוה ולכבי אמר הלל בנוה ולדי ליקרב ואפילו לחלוק עליה אמרינן ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל הא דתנא חרורי דמשמע דעבדים לא אליבא דר' טרפון דקיימא לן כותים ה"ם לממזרים דמותרין בעבדים אלא דמשום דאיכר הסמויים נמשכתו שאין מותרין בעבדים תנא חרורי. ול"ת והכי כולהו גרי וחרורי ממזרי שתוקי ואסופי היאך מותרין בנתינה והא קיימי בלאו דלא תתחתן בם דקאי אסבעה עממין בגירותן אליבא דרבא בפרק הערל וי"ל דלא מחייבי בלאו לחיתון אלא היכא דאיכא תשמש דכי יסור לפי שלא תשמש תורה ליתם אלא המיוחסין אבל הפסולין לא אלא דבגיותם אסירי משום חשש הסרס אבל נתינים שהם גרים וחייבין בכל המצות אלו בני הסרס היינו. ועיין במה שכתבתי בשמו מה הם נתינים ברפ"ג דלחוכות. וכתוב בתוס' רי"ד עשרה יוחסין עלו מבבל זה בלינו מוגה עבדים עמהם מפני שאינם בתורת קדושין וכל הני פסולין דמתני' קדושין קדושין הבא מתגיירו ואינם עבדים נמורים אלא גזרו עליהם ועשאום כעבדים להבדל ישראל מהם ואתן ואלו נערות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית אלמא מדיש לה קנס בגיורת חזינא ולא בגויה ועדיפא משכחה לאין לה קנס ע"כ. וביל הפפ"ו דהלכות איסורי ביאה ובפי"ם סימן ע"ן י"ו. ובטור מ"ה סימן ח': **ב אסופי כל שנאסף מן השוק ואינו מביר לא את אביו ולא את אמו** ומפרש בגמרא דאביו לא אמו נאמנין עליו לומר בנו הוא זה כל זמן שהוא בשוק ואם הם שנות רעבון נאמנין עליו אפילו אחר שנאסף מן השוק: **בדוקי שבודקים את אמו** ואם אמרה לכשר לבעלתי הולד כשר כר"ע. ובגמרא פריך תניא חדא זימנא בפ"ק דכתובות היתה משוברת אמרו לה מה טיבו של עובר זה מאים פלוני וכהן הוא ר"ע ור"א אומרים נאמנת וא"כ ניחוש שמא נרסינן לה אבא שאול אומר כדברי ר"ג. ותשני לאבא שאול עדיפא מדרבן גמליאל דאי מהתם ה"א התם דרוב כשרים אצלה כגון שניה דרוב העיר מציאין לכהונה אבל היכא דרוב פסולין אצלה כגון ארוסה והיא אומרת מן האירוס הוא אי פנויה ואין רוב העיר מציאין לכהונה אימא לא גריכא. וכתב הר"ן ז"ל ומיהו אע"ג דמתניתא אפילו ברוב פסולין היינו דוקא להכשיר הולד שאם היו מתמירין בו לא היה לו תקנה אבל האמה אין מתירין אותה ליטמא אלא ברוב כשרין כדאמרי' וכו' ע"כ עיין במ"ש בספ"ק דכתובות. ואיתה בתוספות פ' אותו ואת בנו דף פ"ב. וביל פע"ו דהלכות איסורי ביאה פי' ט"א י"ב ובטור א"ם סי' ד'. וכתב הר"ן ז"ל על מה שכתב הרמב"ם ז"ל שם פט"ו שאם נתמנת לכשיר אינה נאמנת לפסול לומר ממזר הוא דמשמע דטעמא דלכשיר היינו טעמא דמתימנא משום דמלאוייתא נמי כשר דדבר הורה שתוקי כשר כדאיתא בגמרא אבל לפוסלו ולהתירו בממזרת לא דלאב הימנים רחמנא מדכתיב יכיר אבל לדידה לא ע"כ: **ג כל האסורין** וכו' יוחנני פ' הערל דף ס'. ר' אלעזר בתי יו"ד. ואיתיה פ' הטולה דף ל"ז: ר' יהודה אומר מפרש בגמ' דה"ק אפילו לר' יהודה שאיסר גר בממזרת וכו' פי' רעו"ל. אמר המלקט ומהני כולה חד תנא היא. ובפירקין דלעיל גבי כל מקום שיש קדושין ואין עבירה כתבתי דלא אתיא כר' יהודה. ובגמ' בסיקרא דף ע"ב אמר רבא דבר תורה שתוקי ואסופי כשר מ"מ וכו' אלא מעלה עשו ביוחסין. לשון הר"ם ז"ל ולאין נספקן אסור פי' משום שעשו מעלה ביוחסין ולעיל דתנן ממזרי ונתוקי ואסופי מותרין שיינו מן התורה ע"כ: **ודאן בספיקן** פי' רעו"ל כגון ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי והוא פי' רש"י ז"ל וכתב עליו הר"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות איסורי ביאה הביר שתוקי ואסופי בנתינים והוא תימה ואפשר דלעשמים אזיל שכתב בפי"ב שאיסור הנתינים אינו אלא מדבריהם ולפיכך הורה להקל בשתוקי ואסופי שהולין לומר ממזרים הם ומותרין בנתינים ור' אלעזר ורבנן בהא עלינו דרבנן סברי דכיון דבשתוקי ואסופי מדינא שרו ולא אסירי אלא משום מעלה בעלמא כי עביד מעלה בבסרים לומר למפסליהו בישראל אבל זה בזה מותרין ור' אלעזר סבר דאפילו בהני עביד מעלה ע"כ. וכתוב בתוספות רי"ד ז"ל ולאין בספיקן ודאין בודאן וספיקן בספיקן אסיר. נראה שאנו צריכין לומר דס"ל לר' אלעזר דקבל גרים לא איקרי קהל שאם לא כן במי יתחתנו הספקות ע"כ: **ספיקן בספיקן אסור** נראה לר"ו דהלל דשונה עשרה יוחסין כולן מותרין לבוא זה בזה היינו דלא כר"א דלדידיה ספיקן בספיקן אסור ולהלל מותרין לבוא זה בזה היינו כל מ' מוחר במינו ואפי' ספיקן בספיקן הוא' ז"ל: **ואלו הן הספיקות** וכו' תוספות דפרק אלמנה דף ס"ח ופי' רש"י ז"ל שם בפ' הטולן וכתי אין מקפיד על קדושי כסף ושטר דלית להו נזרה שוה דקיחה קיחה וכי מקדש חד מנסבא לאידך לפיכך טולן ספק ממזרים

שמא

שמא נתקדשה אמו לאחר ע"כ. ובגמרא נמי אמרינן בברייתא דר' אלעזר כותי לא יצא כותית לפי שאין בקיאין בכיקודי תורת קדושין וגירושין ובמה אחד מן הבקיאים שלא ירע פסול בנשואי אבותיו והבני משאים בקיאין ואירע שפק אצל אים בקדושי אבותיו שנתקדשה לאחר ואמרו אינם קדושין ונכנסת ולאחר ורבב"ג פליג עליה דכל מלוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ואפילו מלת כותי אחד יוצא בה ידי חובתו בגיל רמאון של פסח ור' אלעזר א"ר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מלות. וביד פ"ו דהלכות איסורי ביאה סי' כ"א ב"ג כ"ד ל"ג ובטור א"ה סי' ד': **ד הנושא אשה בהנת.** ביד פי"ט דהלכות איסורי ביאה סי' י"ח י"ט כ' כ"א ובטור א"ה סימן ג': **ארבע אמהות שהן שמנה.** ופירשו תוס' ז"ל הכן שבא לשאת אשה כהנת וקאמר דצריך לבדוק משום פלגא רוצין שבטה ישמה ע"ג המזבח אבל אין לפרש דמיירי בישראל הבא לישא אשה כהנת ורוצה בישא בנה כשר לכהונה דלא"כ אמאי נקט כהנת אפילו היתה חללה נמי הוי בנה כשר לכהונה דבנות ישראל מקום שהרה לחללים ע"כ. אבל הרב המגיד ז"ל כתב שם פי"ט הנושא כהנת וכו' מי שהיה הנושא אם כהן אם לוי אם ישראל וידוע הוא שהכהן יש לו לחוש אף לספק חללות ולא האחרים ע"כ. והתוס"ם הכריח דלא מיירי אלא דוקא בכהן הנושא ושכן דעת רש"י ז"ל ג"כ מדכתב בסיפא לוי וישראלית וכהן בא לכונסה וכו' וגם מלשון אחר ע"ש. ואיתה בתוס' פ' שני דכתובות דף כ"ד. וז"ל הר"ן ז"ל הנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה וכו' לוי וישראלית מוסיפים עליהם עוד אחת אם אחת בכל זוג וזוג ואמאי שהם שתים עשרה ומיהא בגמרא שם עשרה ומאי אחת דתנן במתניתין זוג אחד והחמיר בלוי וישראלית מפני שהפסול יותר מצוי בהם והוא דרך הרמב"ם ז"ל בפי"ט מהלכות א"ב אבל בטוסחאות כתוב לוי וישראלים מוסיפין עוד אחת ולפיכך פירשו משנתנו כך המשנה אשה כלומר שהוא נושא אשה כהנה לכהונה [הגה"ה. אפשר דבזה יתורץ קצת מלת אשה דלכאורה משמע דהוה פי' לגיתני הנושא כהנת] ובירוע שהוא כהן צריך לחוש לפסולי כהונה בודק ד' אחמות בלבד דפסול כהונה בהכי שני אבל לוי וישראלים שבדיקתם מפני פסולי קהל צריך שיבדקו עוד אחת ואין ה"נ שהכהן נ"כ צריך להוסיף ולבדוק מפני פסולי קהל עוד אחת ואתי' ס"ק שהבדיקה המיוחדת לכהנים בד' אמהות שני לה אבל בבדיקה שהיא שוה אף לוי וישראל"ים צריך להוסיף אחת ובהכי אתי שפיר מאי דפרכי' בגמ' ואיהי נמי הבדוק בדידים ומפרקינן מסייע ליה לרב יהודה אמר רב דאמר לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולין כלומר אה"ל דאיהי נמי בדקא בדידים אלא מש"ה לא תנא מתני' שהיא בודקת בו מפני שאינה דומה בדיקתה לבדיקתו איהו בדיק אף בפסולי כהונה ואיהי לא בדקה אלא בפסולי קהל. ואה"נ דסיפא דתנא לוי וישראלים מוסיפין עוד אחת אחד האנשים ואחד הנשים בשמעו וזה שהחמירו בבדיקת פסולי קהל מפורש בירושלמי שהקשו ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהן א"ר בון אחת זו ואחת זו קנס קנסו כדי שיהא אדם מידבק בשבטו ובמשפחתו כלומר כולה מתניתין קנס הוא [וכתב] שיהא אדם מידבק בשבטו ובמשפחתו שהיא בודקה בו ולא יהא צריך לטרוח לו לבדוק וקנסו בלוים וישראלים יותר מן הכהנים לפי שאין מדקדקין כל כך ביוחסין ואין מידבקין במשפחותיהם אי נמי דבפסולי קהל דשוה בכל הצריכו בדיקה יתירה עכ"ל ז"ל. וכן הוא ג"כ פי' הר"ן הלוי ז"ל שכתב דבכהן הנושא שיגיע וכשנשא לוי וישראלית מוסיף עוד אחת והכריח זה מן הירושלמי הזה אבל הרמב"ן ז"ל [כתב] ולדרבא מן הירוש' הזה מוכח דבלוים וישראלים הנושאים קאמר ומשום פסולי קהל ע"ש. ויכתב בסוף דבריו שגם גרסת משנתנו אינה לוי וישראלית מוסיפין אלא לוי וישראלים מוסיפין. ושכן נמצא בכל נוסחאת מדוקדקת ובירושלמי שלא עבר עליו קולמוסן של מגיהי ספרים וגם בפירושי ר"ח ז"ל תלא מלקתני סיפא מוסיפין ולא קתני מוסיף כי ריש"א ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל דעיקר הבדיקה ותקנה משום פסול חללות ואגב בדיקה דחללות בדקו נמי איכא דלא שייך אלא פסול ממזרות כגון לוי וישראלית אבל גבי אהיה לדיקא פסול חללות דלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים לא צריך לבדוק משום ממזרות. וי"ת כתב בספר הישר דהא דצריך לבדוק בשביל לבדוק משום ממזרות. ובספר הישר לעמוד בעבודה אבל לאחיזו בתרומה אין צריך בדיקה דתמרינן בפ' האשה שנתאלמנה אי כהן וחבירו כהן נאמן להאחיזו בתרומה ואין נאמן להאחיזו אשה ע"כ: **מוסיפין עליהם.** לפי שהתערובות מצויות בהם יותר הרמב"ם ז"ל וכן כתב בשמו הר"ן ז"ל וכן כתבתי כבר. בפי' רש"ל כשמנים זה את זה מתוך קטנה מנגיה ביוחסין ע"כ. אמר המלקט פירוש בעריות דאמהות אבל הכנסים אין לו מנגה את זו בפסול יחס אלא בזנות דעצמן. עוד בפירושו ז"ל ולא נאמרה היוב בדיקה זו אלא במשפחה שקרא עליה וכו' אמר המלקט הכי מוקי רב נמתני' בין לגישא קמא בין לגישא בתרא אלא דלגישא בתרא מימרא בפ"ע היא הכי אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם קרא עליה ערער צריך לבדוק אחריה אפילו לרבנן ונאיך אמורא אליבא דרב מתניתין דמצריך בדיקה ר"מ היא אבל חכמים אומרים כל המשפחות בחזקת כשירות וכן נמי בירושלמי מוקמי לה רב ור' יוחנן בר"מ וז"ל הירושלמי א"ר יוחנן דר"מ היא דתניא איזו היא עשה כשרה כל שאין בה לא חלל ולא ממזר ולא נתין ר"מ אומר כל שאין בה אחת מכל אלו בתה כשרה לכהונה אבל משפחה שנתקבע בה פסול ר"מ אומר בודק עד ד' אמהות וחכמים אומרים בודק לעולם רב אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים בודק מאיזו משפחה משיאין לכהונה ומשיאין ביד מי הוא בודק ר' חגיי בשם ר' יאשיה בודק ביד קרובותיו ע"כ: **ה אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה.** עיין בפ' שני דמסכת ערכין דף ל'. וביד פ' עשרים והלכות א"ב סי' כ'. והקשו תוס' ז"ל וא"ת אמאי לא קתני אין בודקין מכשרות ולמעלה דהא אמרינן בפ' שני דכתובות מעלין מכשרות ליוחסין וי"ל דאין זה רבותא דהא עדות מעליא היא וא"ת ניתני נמי אין בודקין מנפיות כפיס ולמעלה ומתרומה ולמעלה כדאמרינן בפ' שני דכתובות מעלין מתרומה ליוחסין וי"ל דגם זה אינו רבותא כיון דלא שייך אלא בכהנים אבל הא דתני אין בודקין מן המזבח ולמעלה רבותא היא דמיירי אפילו בעבודות הכשרות בזרים כגון שחיטה או הפשט אע"ג דשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסין ע"כ. וכן כתבו ג"כ שם פ' שני דכתובות. ובספר הישר פירש ר"ת דלאו בעבודת

מזבח ממש מיירי אלא כגון הפשט ויתוח דברים הכשרים בזרים דלא היו מייחין לעשות אותה אלא למוחסין מן המשיאין לכהונה אבל מילי דכהונה כגון תרומה ומנחות כפיס וקריאת ש"ת כהן לא מלעבדיך למיתני. ושוב אומר ר"ת דתרומה בכלל מזבח ומנחות כפיס בכלל דוכן אע"ג דבגמ' מוכח דהאי דוכן היינו איר מאן דס"ל מעלין מנפיות כפיס ליוחסין מוקי לה נמי בדוכן כהנים שבגבולים ולהאי מיגוייא קשה אמאי לא חשיב ס"ת וצריך לומר תנא ושייר בכולהו ע"כ: **שוטרי הרבים.** פי' רש"ל ז"ל דיינים בעלמא שאינם ממנין עשרים ומלא של סנהדרי קטנה. ובגמ' רמי עלה והתנן בפ"ד דסנהדרין הכל כשרין לדון דיני ממונות והכל לאתויי ממזר ומשני דהתם מיירי חוץ לירושלים אבל בירושלים לבה מיירי מתניתין היו מקפידין על כל דייניהם ליוחסין אפילו שאינם אלא ב"ד של שלשה ומנלאת למד שמה שכתוב בפירוש רעז"ל נני סנהדרין בירושלים מיירי לאו דוקא דבהדיא תנן בפ"ד דסנהדרין ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא הכהנים לוים וישראלים המשיאין לכהונה ומשמע אפילו בסנהדרין של כ"ג שבבית עיר ועיר והכי מיכח מן הגמרא דלא קאי תירוץ דהכא מיירי בירושלים רק אשוטרי הרבים וכן מתברר ג"כ מלשון רש"י ז"ל. שהעתקתי וכן משמע ג"כ מפי' הרמב"ם ז"ל. בפירוש רעז"ל שנאמר והתיצבו שם עמך וכן ג"כ בפירוש הרמב"ם ז"ל וגם שם פי' שני מהלכות סנהדרין והקשה שם מהרי"ק ז"ל דהא מהאי קרא ליכא למילף לדדייק בגמרא דדילמא משום שכינה ותירץ שאפשר לומר דש"ל דהאי קושיא לא הוי אלא לגיגא דר' יהודה ולא אליבא דרבנן דאמרינן בספ"ק דסנהדרין דסנהדרין גדולה של ע"א ואמרי' התם ור' יהודה עמך משום שכינה משמע ע"כ: **אף מי שהיה חתום עד.** מ"ש דייקי ומהתמי ופירש הרמב"ם ז"ל וערכי הישנה של לפורי לא היה מעיד בה אלא מיוחס ע"כ: **חתום.** הר"ר יוסף ז"ל הגיה חותם: **בערבי.** בערוך כתוב חתום בארכי ישנה של לפורי פי' ערכאות של ישראל. פי' אחר מי שהיה חתום בב"ד הקבוע בעיר שמשה ישנה והיא בלפורי דלא מוקמי דיין כי אם מיוחס ע"כ. משמע דאיהו ז"ל לא סוה גרים בחתמתין חתום עד בארכי אלא חתום בארכי וכו'. וכן בהרמב"ם ז"ל בפי' התורה פרשת כי תצא בפסוק לא תתעמר בפירש שהוא כמו לא תתאמר הניא לו כמה חברים חד מייניהו ערכי הדיינין כמו ארכי. ואני הדיוק לע"ד ארכי הוא כדמתרגמינן קרית ספר קרית ארכי וכמדומה לי שכן ראיתי בתוספת יו"ט. וגם מפי' רש"י ז"ל נראה דלא הוה גרים מלת עד וז"ל בערבי שהיה כתוב בסדרי הדיינים שהיו רגילין לייחס את הראויין לדון שהיו מיוחסין וכדכתיבון על הסדר סלוני ופלוני מיוחסין הן שאין רגילין בני המקום לנמנות דיין שאינו מיוחס ע"כ. לשון הר"ם ז"ל בפי' רעז"ל בסנהדרות של עיר שמשה ישנה רש"י ז"ל כתב בדיינין ולא כתב לשון סנהדריות ע"כ: ישנה עיר שמשה ישנה כדתנן נמי בפרק ה' דעירובין בעיר חדשה שביהודה כדכתיב לזן וחדשה: **באיסטרטיא של מלך.** בחיילות של בית דוד שכולן היו מיוחסות ואפילו שנה אחתי היה עמהם וגם ד' מאות ילדים שהיו לו בני יפת תאר שהם היו בעלי אגרופים של בית דוד והיו נלחמין בעלמא אבל לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל. ויליף לה בגמרא מקרא דכתיב והתיחסם בגבעה המלחמה: **ן בת חלל זכר פסולה.** ביד פי"ט דהלכות א"ב סי' י"ב ובטור א"ה סימן ז'. ופי' רש"י ז"ל בת חלל זכר דוקא נקט כדקתני ואזיל דבת שנשאת לישראל כשרה לכהונה: **ישראל שנשא חללה בתו בשרה לכהונה.** בגמרא יליף לה ר' יוחנן משום ר"ש מג"ש נאמר כאן בני הלל לא יחלל זרעו בעמיו ונאמר להלן בני מומאה לא יטמא בעל בעמיו מה להלן לענין מומאה זכרים בוהרו ולא נקבות שכן כתיב בני אהרן ולא בנות אהרן אף בפסולי חללות זכרים בפסלו ולא נקבות. ומוכח בגמרא דלא אהני ג"ש לכהן גדול אלא מבת בתו של כ"ג מן האלמנה ואילך אבל בתו ובת בנו אסורות בתו מלא כתיב בנו ובת בתו דכמלת זרעו בוהרו האב והזרע ומקום זרעו לו מה הוא בתו פסולה אף בנו בתו פסולה: **חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה.** בגמרא פריך הא תנא ליה רישא בת הלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם ומשני אידי דתנא ישראל שנשא הללה תנא חלל שנשא בת ישראל ומתני' דלא כר' דוסתאי בן יהודה דאמר כשם שבני ישראל מקום טהרה לחללות לכשיר את בתה ממנו לכהונה כך בנות ישראל מקום טהרה לחללין לכשיר את בתו ממנה לכהונה דמדכתב קרא לא יחלל בעמיו ולא כתוב בעמיו דיים ר' דוסתאי בעם אחד הוא דמיחל פי' בסלות ואשתו מעם אחד שניהם חללים אבל בני עממין אינו מיחל וא"כ לר' דוסתאי חלל זכר שנשא ישראלית בתו כשרה לכהונה. ופירש הריטב"א ז"ל אמר קרא ולא יחלל זרעו בעמיו בעם אחד הוא דמיחל כגון חלל בחללה בני עממין אינו מיחל וכי תימא א"כ בתו של כהן מגרושה וחללה זונה תשתרי דבני עממים מיהו הא לא אפשר דהא כתיב ביה ולא יחלל זרעו וכי דרשינן בעמיו לאתויי עם ל' הייט בזרעו שאין זרעו של כהן ממחלל מתחלל אחריו אלא כשנשא אשה בעמיו שהוא ואשתו מעם אחד שניהם חללים וכן מראה מפי' רש"י ז"ל ע"כ. ומשמע מזה דלפ"ג דרים מילתי' דר' דוסתאי דקאמר כשם שבני ישראל וכו' הוי דוקא בני ישראל ולא בני הכהנים מ"מ סוף מילתיה דקאמר כך בנות ישראל מקום טהרה לחללים לאו דוקא בנות ישראל דהש"ב בנות כהנים ודו"ק: גמרא ת"ר לא יחלל זרעו אין לי אלא זרעו היא עצמה מנין שהאלמנה מתחללת בביאתו מן התרומה ומן הכהונה ללקות עליה כהן הדיוט הבא עליה אחריו משום הללה אמר קרא לא יחלל פי' רש"י ז"ל עיקר חלל האמור כאן משמע ביאה עצמה שביאתה כשרה ומתחללת אבל זרעו מעיקרו הוא נפסל ואין זה לשון חלל: **ר' יהודה אומר בת גר זכר.** וכו' ירושל' פ' הערל דף מ': ובת"כ סוף פ' שני דפרשת אמור: **כבת חלל זכר.** יליף לה במה הלד דחלל ומגרי ראשון ומה חלל שבא מעשה כשרה בתו פסולה גר שבא מעשה פסולה אינו דין שבתו פסולה מה להלל שכן יצירתו בעבירה מגרי ראשון יוכיח פי' שבשא מגרית ראשונה שאין יצירתו בעבירה ולא ביאתו בעבירה ובתו פסולה הא שייה הא ורהמא אמר דור עליהם מה לגרי ראשון שכן אינו לאוי לבא בקהל חלל יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הלד הטוה שבהן שאינם ברוב קהל זה יצירתו בעבירה וזה אינו לאוי לבא בקהל ובתם פסולה אף אני אביא את הגר שאינו ברוב קהל ובתו פסולה מה להלד הטוה שבהן שכן פוסלין בביאתן את אמה מן הכהונה כדתניא וכו' גר נמי פוסל בביאתו ומייתי לה במה הלד מהאי דינא ומה חלל שבא מעשה כשרה פוסל גר שבא מעשה פסולה לא כל שכן: **ן ר' אליעזר בן יעקב אומר ישראל**

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שנשא. ומ' מילתיה דרא"ב ש"מ"ה בפ"ק דבכורים. ומייתי לה בפ' הבא על יבמתו דף נ"ז. וביד כ"ש דהלכות איסורי ביאה פ' י"ב ובעור מ"ה פי' ז': אחד גרים ואחד עבדים משוחררין ואפילו עד עשרה דורות עד שתהא אמן מישראל ר' יוסי אומר אף גר שנשא גיורת וכו'. גמרא תניא ר"ש בן יוחי אומר גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה שנאמר וכל הטף בשנים החיו לכם והלא פחות היה עמהם ורבנן דרבי החיו לעבדים ולשפחות ול' מחלוקות בדבר ר' יהודה ור' אלעזר בן יעקב ור' יוסי ור"ש וכולן מקרא אחד דרשו כי אם בתולות מזרע בית ישראל. ר' יהודה אומר עד דאית בה זרע מישראל כלומר כל עיקר הקרוי זרע דהיינו מן האב לאפוקי בת גר זכר דאב"י סבר מזרעו ואפילו מקצת זרע פירוש מלד אחד ואפילו זרע כתום כגון מן האם גר שנשא ישראלית ור' יוסי סבר מי שמזרע בישראל שבתוכה נ"כ בקדושה ר"ש סבר מי שמזרעו בתולה בישראל דהיינו בת שלש שנים שנגמרו בתוליה בישראל אע"פ שבועתה ולידתה שלא בקדושה ובגבר שלא תהא ראויה לביאה בגיותה ותיפוק לה מכלל זונה: חן אפי' שניהם מודים. יש גורסין אפילו מיכים אומרים וכן הוא בירושלמי ומפ' בגמרא דלא מבעיא קאמר לא מיבעיא איסו דלא קיים ליה אם ממנו נתעברה אם מאחר אלא אפילו איסי דקיים לה בגווה לא מהימנא ונ"מ על מי שיצא לאויר העולם שהיתה לו כבר חזקת כשרות אלא אפילו על עובר ממי לא מהימנא: ר' יהודה אומר נאמנין. מריש מ' מני פליג ונראה דרש"י ז"ל גרים ר' יהודה אומר נאמן ואפ"ה פירש וכל מקרי ממי מריש מ' והלכתא כותיה ומבואר בפ' החולץ שאם יש לבן בנים אינו נאמן ואפילו אבנו ממי לא מהימן דהא בבא תניא. וביד פ"ז דהלכות איסורי ביאה פי' ה"ז ה"ז. ובגמרא מ"ש דר' יהודה דתניא יכיר יכירנו לאחרים מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכורי [פנה"ש פירוש יכירנו לאחרים כלומר על אייה בן מבן הבנים שיכירנו לאחרים ויאמר עליו שהוא בכור ראשית אונו נאמן עליו לאת לו פי שנים ואפילו יאמר על בן השניים לו הרביעי בין הבנים שהוא בכורו נאמן אע"ג דאם כן ממילא הוו הראשונים ממזרים ודאי כך הוא גזרת הכתוב. וכשם שנאמן לומר זה בני בכורי כך נאמן לומר זה בן גרושה וכן העולה והחכמים אומרים אינו נאמן א"ל רב נחמן בר יצחק הכרע בשלמא לר' יהודה היינו דכתיב יכיר אלא לרבנן יכיר לגמרי לי בגרוש דמי הלכתא למיתב ליה פי שנים פשיטא למה לי קרא מנו דאי בעי מיתבא ליה מחצה מי לא יהיב ליה ומשני בנכסים שנפלו לאחר מכאן ולר"מ דאמר אדם מקנה דשב"ל יכיר למה לי שנפלו לו כשהוא נוסס לאחר שהגיע כך אמנו ליה שאם יפלו לו נכסים כשהוא נוסס יטול זה כחן חלק בכורה ואי לאו דהימנים קרא לאב להכירו משום מנו לא זכו בהן ע"כ: מ אם שלו קדמו קדושיו קדושין. דבעליה לשליחותא דעליה: ואם אינו ידוע. כך פ"ל: וכן האשה וכו' ר"פ האומר דמכילתין נרסינן אם לא קדשה עצמה וחזרה בה ר' יוחנן אמר חוזרת דאתי דבור ומבטל דבור: והלכה היא וקדשה את עצמה וכו': ואם אינו ידוע שניהם נותנים גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס כך פ"ל: שניהם נותנים גט אם בתת להנשא לאחר. וביד פ"ד דהלכות אישות סי' ד' כ'. ובעור מ"ה סי' ל"ה: י מי שיצא הוא ואשתו וכו' עד סוף סי' ו"ח פ' עשרים דהלכות איסורי ביאה סי' ו' ו' ח'. ובעור מ"ה סי' ג': מתה ואלו בניה מביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה פירש בקונטרס שהאשה היתה נבדקת כבר בד' אמהות קודם שהוליכה למדינת הים וגמרא מוקי לה בכרוכים אחרים ולא"ת מאי קמ"ל מתני' דאין צריך להביא ראיה על האשה פשיטא כיון דנבדקת כבר דשוב אין צריך להביא ראיה עד האשה ועוד קשה אמאי איצטריך לאחוז ולמיתני הא הנא ליה בריאה לכן פי' ר"י אין צריך להביא ראיה על הבנים שהן שלו דלא אמרינן שלקחה האשה אים אחד במדינת הים ולא על האשה שיהו בניה כיון דכרוכים אחריה: מתה וכו' מביא ראיה על הבנים פי' שהן מן האשה שהלכה עמו למדינת הים לדיעקיו בה שהיא מיוחסת שהרי כבר בדקוה ומאחר שהביא ראיה שהבנים הם מאשתו במדינת הים אין צריך מו להביא ראיה שאותה אשה היתה מיוחסת דאין לחוש שלקח אשה אחרת שם ואשה אחרת ממנה אלו דמסתמא מאשתו שהוליא מכאן כבר בדקוה שהלכה למדינת הים שמעמו שנשא שם אשה אחרת והאשה שהוליא מכאן כבר בדקוה קודם שהלכה למדינת הים תוס' ז"ל: יא אשה נשאתי וכו'. יהושלמי תני הביא ראיה על הגדולים יביא ראיה על הקטנים לחידה מצינו מ"ר יוסי מי שאומר שמא נתגרשה בתחילה. ובגמ' אמר ר"ל לא שנו דסמכינן אכרוכים אלא לקדשי הגבול שאם כהן הוא אוכל בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא פי' אם יש בהן בנות אינם נישאות לכהנים עד שיביאו ראיה שהן בנותיה של ר' ורי' יוחנן אמר אפילו ליוחסין ואפילו נישקל ונישקל זה ע"ג זה פי' שריפה אב על בתו שקילה אם עם בנה אם שיה לבן חזקה שזה אביה או שזו אמו נשקל לו נשרף. וכתב הר"ן ז"ל ולפי מה שכתבתי למעלה דאפילו לרבנן דאמרי בל מפסחה במחזקת כשרות הן עומדות אפ"ה כהן צריך לבדוק משום הגלות אתיא ספיר הר מתני' וגמ' דילה אבל לדברי האומרים דאפילו כהן אינו צריך לבדוק ע"ע לא הביא ראיה על האשה ואפשר דנתי דס"ל לרבנן דבל מפסחות בחזקת כשרות הן עומדות ה"מ היכא דאיכא חזקת מפסחה אבל היכא דליכא חזקת מפסחה לא עכ"ל ז"ל: יב לא יתייחד וכו' פ' אין מעמידין דף כ"ה. ופיפא דמתני' בזמן שאשתו וכו' שם בתוס'. ובעוב המסחאות אני רואה לא יתייחד אדם עם ולשון המורה הוא אבן מפי' הרמב"ם ז"ל וחבורו נראה דברים לא יתייחד אים אחד עם שתי נשים. וכן מלאתי מונה וכן ג"כ פיהו הר"ר יוסף ז"ל. אבל בפיפא בכל המסחאות מתייחד אדם וכן במימרא דרבא שאעתיק בסמוך גם במימרא דרב אסי מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו. וביד פכ"ב דהלכות א"ב סי' ד' ח' ובעור אבן העזר סי' כ"ב. ואיסור יחוד דעריות נפקא לן בגמ' מקרא דכי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך רמז דבן מותר להתייחד עם אמו כלומר אם אנוי עם אמו ואסור להתייחד עם כל עריות שבתורה: איש אחד עם שתי נשים. אפילו לאבא שאול דאמר כל שנשים יום נקבר באים אחד ובשתי נשים מודה במתני' דשתי שעת אמיתות דתבור ירחי ורבנן פליגי עליה בברייתא דאינו נקבר אלא באשה אחת ושני אנשים דסברי דאפילו בשעת אמיתתו של אדם ינרו מתגבר עליו:

אבל אשה אחת מתייחדת וכו' גמרא אמר רב לא שנו אלא בנכרים אבל בישראל אפילו בי עשרה נמי לא ולא שנו דאשה מתייחדת עם שני אנשים אלא בעיר אבל בדרך עד שיהיו שלשה שמא יצטרך אחד מהן להשתין ומאלא אחד מתייחד עם הערוה. ובגמרא אמר רבא מתייחד אדם עם שתי יבמות עם שתי ערות עם אשה וחמותה עם אשה ובת בעלה עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה ותימה אלא הזכיר ובת חמותה אבן בפירוש רש"י ז"ל מכרה. וביד בסוף הלכות איסורי ביאה: רש"א אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים וכו'. הקשו התוס' מר"ש שני דע"ז דתנן ולא התייחד אשה עמהן ומפרשינן אפילו כשאשתו עמו דבישראל שרו משמע דאשה אחת מתייחדת עם אים שאשתו עמו ואילו הכא משמע דר"ש לא התיר בשאשתו עמו אלא בשתי נשים וכל כהן לרבנן דאפילו אשתו עמו לא התירו אם כן הביא מתני' דלא כמאן והעלו ז"ל דלרבנן (הנה"ש בספרים כתוב דלר"ש) אינו אסור אלא כשאין אשתו עמו דוקא והכי גרסי' ר"ש אומר אף אים אחד מתייחד עם שתי נשים ובזמן שאשתו עמו ישן עמהם בפונדקי מפני שאשתו משמרתו ואתא אפילו לרבנן ואפי' עם אשה אחת ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל ר"ש אומר אף אים אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו משמרתו וישן עמהם בפונדקי מפני שאשתו משמרתו כך כתוב בהשחלות וקיימא לן הכי דסוגיין כותיה בפ' אין מעמידין והרי"ף ז"ל גורס אשה בזמן שאשתו עמו ישן ע"כ. וכן גרסה שנורס נ"כ הרא"ש ז"ל. ובפי' תוס' ז"ל אע"פ שאין הגירסא שוה לגמרי. וביד יוסף כתב בעור מ"ה סימן כ"ב ובכסף משנה שם פ' כ"ב דאפשר דהרמב"ם ז"ל ס"ל דר"ש לשרושי מילתיה דת"ק אחת ולאו דאפלגי והעלה דהיאתר נכון דגם הרמב"ם ז"ל גורס כמו רב אלפס והרא"ש ז"ל ולאו מדברי ר"ש היא ע"ש: מתייחד אדם עם אמו וכו'. ביד פכ"א דהא"ב סי' ז' ובריפב"ב: ויישן עמהם הבן עם אמו והאב עם בתו ובשוכן קטנים קאמר כדמפרש ואזיל גבלילו וכו' ע"כ: ומלאתי שהגיה הר"ר יוסף ז"ל הגדילו זה ישן בבכותו וזה ישן בבכותו: יג לא ילמד אדם רווק סופרים. פי' תלמידים רווק הוא אדם פעמי אלא אשה מעולם ותרגום של ובחורים כשול יכאלו הוי רווקים תוס' ז"ל אבל רש"י והר"ן ז"ל פירשו סופרים מלמדי הינוקות ולא ילמד פי' לא יגיע וכו' ולא הלמד אשה סופרים ג"כ פירשו בו רש"י והר"ן ז"ל לא תרגיל עצמה להיותה מן המלמדי הינוקות מפני אבותיהם של תינוקות שמביאים בניהם לבית הספר ע"כ. פי' אבל משום חשש יוקי גופייהו מפרש בגמ' לגיכא למיחש דלא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. ולע"ד שהכריחם לרש"י והר"ן לפרש כן מדהוה ליה למיתני לא ילמד אדם רווק ולא תלמד אשה ר' אלעזר אומר אף מי שאין לו אשה לא ילמד. דנראה לפשט ז"ל דמה לי ללמד תורה לו ללמד אוניות דנגרי ושאר מלאכות ולפי פירושם ז"ל גרסינן לא ילמד בנקודת חירק תחת היו"ד ובשו"א תחת הלמ"ד ובפת"ח תחת המ"ם ונראה דס"ל ז"ל דבאקראי בעלמא לכ"ע מותר לרווק ולאשה ללמד. ומשמע דגרסינן ר' אלעזר בני יו"ד. וכן הגיה הר"ר יוסף ז"ל. וירושלמי תני ר' אלעזר אומר אף מי שיש לו אשה וגיים ואינם עמו בתותו מקום לא ילמד סופרים. פירש בתותו מקום בבית הספר בתותו מקום שהוא יושב ומלמד. וביד שם פכ"ב סימן י"ג וז"ל שם ואין המלמד צריך שתהיה אשתו שרויה עמו בבית הספר אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו ע"כ בסק כ"ק. ובעור יורה דעה סוף סימן רמ"ה. ובפ"ה סימן כ"ב: יד לא ירעה רווק בהמה. מפני שיש לו תאוה יותר מן שאים המחר שכבא אשה תוס' ז"ל: וחכמים מתירין. והלכה כחכמים אלא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. וכתב הר"ן ז"ל דגיפא דאימר דמתני' סתם ואח"כ מחלוקת היא דבריטא הכן מתייחד אדם עם אמו ומשמע דכל שכן עם בהמה מדאמר שמואל בגמרא אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם בהמה ואקשי עליה בגמרא מהא מתני' דדילמא רועה שאני מפני שהוא רואה תמיד ברביעתה ומש"ה א"ר יהודה לא ירעה רווק ע"כ: כל שעסקיו עם הנשים. כל שמומומו בין הנשים וכו' כך נראה שלא. בפי' רש"ל לא אפשר דהוה גרים כל שמומומו: לא יתייחד עם הנשים. ואפילו עם הרבה נשים וכו' לשון רש"ל. אמר המלקט ותוס' מכת קושיא פירשו לא יתייחד אפי' אשתו עמו דשרינן לעיל דכיון דהוי רוכל אינא אשתא שפי ע"כ: ויבד שם סימן ח'. ומפרש לה הוא ז"ל למתני' הכי (אפילו) כל מי שעסקו עם הנשים לא שרינן אפילו משום כדי חייו ובמו שהעתיק רש"ל. ובשין בתשובות הרשב"א ז"ל סימן תקפ"ו. וסימן אלף וקע"ח. וכתב הר"ן ז"ל ואחריש פירשו דמשום דתנן בריטא ר"ש אומר אף אים אחד מתייחד עם שתי נשים קתני הכא דכל שעסקו עם הנשים לא יתייחד עמהן ואפילו הן נשים הרבה ע"כ והלשון שם מוטעה ואפי' כמו שהגהתי לא מיחא לי דא"כ היינו פי' רש"י ז"ל שהבא הוא שם קודם לזה. לכן נלע"ד להגיה כן ואחרים פירשו דמשום דתנן דאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים לכ"ע קתני הכא דכל שעסקו עם הנשים לא יתייחד עמהן ואפילו יש שם אנשים הרבה. ולפי זה כ"ל שלא האחרים אינם סוברים דפי' כי שעסקו עם הנשים אינו ר"ל שומומו אלא לומר דרכו ושבנו לשיות תמיד מתחבר ויושב בין הנשים אפילו שאינו משום עורך כדי חייו ולהכי קנסי' ליה שכולל כלל לא יתייחד עם הנשים אפילו כשיש שם אנשים הרבה שאם הם נ"כ מפרשים פירוש עסקו שומומו למה לא יודו שכשיש שם אנשים הרבה שיוכל לישב ויתן עם הנשים בפיסה משום כדי חייו ואפשר דס"ל דנגרינן היכא דיש אנשים הרבה אבו היכא דאין שם אנשים הרבה ודוק: לא ילמד אדם את בנו אומנות בין הנשים. כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל וכתב ס"א גרסינן כאן לא ילמד אדם את בנו חמר גמל וכו' על אומניתו אומנות לשיים ול"נ יותר במשנה ע"כ. ובעור מ"ה סימן כ"ב: ר' מאיר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה. ר"נ במשנה נקיה ולקה. ופי' הרמב"ם ז"ל והייב אדם שילמד לא בנו אומנות נקיה ולכך אסור שיעשה ספר ע"כ: אלא הכל לפי זכותו. פי' לפי מזלו דבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא תוס' ז"ל. והם ז"ל כתבו בסוף מס' שבת ובסוף מו"ק דלעשירים המזל משתנה ע"י זכות גדול ע"כ בקיצור. ובירושלמי לא גרסינן לאלי אלא הכל לפי זכותו ונם במשנת החכם הר"ר יהוסף אבוגמי ז"ל ממחק. ואיתיה ממי לאלי דרשא בס"ם הרוקח: ר"ש בן אלעזר פשוט שריך להיות אלעזר בלתי יוד בכל מקום שהוא: ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוני

ומה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ומה אלו שלא נבראו אלא לשמשני הם מתפרנסין שלא בצער אני שלא נבראתי אלא לשמש את קוני אינו דין וכו' כך הוגה במשנת החכם הר"ר יהוסף מזכנזי ז"ל וכן היא בברייתא בגמרא ומסיים בה אלא שהרעתי מעשי וכו' שגם עונותיכם הטו אלה: **אלא שהרעתי מעשי** כנ"ל: **וקפחתי את פרנסתי**. פירוש לבל אמר בעלי חיים הן וזונתם שלא הטאו על כן הם מתפרנסין שלא בצער. ופירש בתוי"ט ר"מ הביא ראיה מן הסכר שכך אמר מן העושר וכו' ורשב"ג הביא ראיה מן ע"כ: **אבא גוריון איש ציידן** [הגה"ה איש מרון] אומר משום אבא גוריא שלא ילמד אדם את בנו אמר נמל קרר בפן רועה וחמרי בשומנותן וכו' כנ"ל. ואית דגרסי נמי קדר וספן. וקדר פירשו רש"י והר"ן ז"ל בעל קרונות: **משמו**. של אבא גוריא: **החמרים רובן רשעים** מפני שבטיות: **הגמלים רובן כשרים**. שפורשין למדברות למקום גדודי חיות וליסטים ורוצים לנפשם ומשברים לבן למקום רש"י ז"ל. והקשו תוס' ז"ל בגדה פ' שני דף י"ד הכתה תנן גמלים רובן כשרים וחמרים רובן רשעים והתם הניח בברייתא רוכבי גמלים רובן רשעים וחמרים יש מהן רשעים ויש מהן צדיקים ותרצו הכתה שלא מיירי ברוכבים אלא בנותנים שחורה על הגמלים והם הולכים ברגל לחוק במקום סכנה וחמרים עושין רמאות במכה ומתן ע"כ. ומפי' התם בגמרא דהא דקתני בברייתא בחמרים יש מהן רשעים כשאין אוכף על גבי החמור אבל כשיש אוכף אינו נקרא רשע כיון שאינו בא לידי המוס מבשר החמור אבל דרך נמשא לרכוב בלא אוכף אלא בגמרדעת ומתחמס. והתם בהסיא ברייתא קתני הספנים כולן צדיקים ע"כ: **כשר שבטבחים** וכו'. ספקי טרפות באות לידו והם על ממונו ומאכילן. רב"י ז"ל. וכתב הרמב"ן ז"ל בפי' התורה גבי בלות הקן דבפרשת כי תצא שהטעם שאמר ומצינו מלשחוט אותו ואת בנו ביום א' ונלמה את אם קן לפיר אינו אלא רחמנות עליהם אשם כן היה אוסר השחיטה אלא הטעם לנמד אותנו מדת הרחמנות ולא יתאכזר כי האכזריות התפשט בנפש האדם כידוע בטבחים שוחטי הטורים הגדולים והתאורים שהם אבבי דמים זוהמי אדם מאכזרים מאד ומפני זה אמרו טוב שבטבחים שרפו של עמלק ע"כ: **רבי נהוראי אומר** וכו' אע"ג דר"מ הוא נהוראי וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים פרק שני קל לתדע דלא ליקבי ר' נהוראי דסבא אדר"מ דריש מ"מ דרישא כשתדקדק בלשונו דלעיל קאמר לעולם ילמד אדם את בנו וכאן קאמר אני אומר מלמד את בני אלא תורה: **והקרן קיימת לו לעולם הבא ושאר כל אומניות אינם כן אלא כשאדם בא** וכו' **יסורין**. ס"א ליסורין ה"ר יהוסף ז"ל: **אבל התורה אינה כן**. אלא אף כשבא לידי זקנה או יסורין ואינו יכול לעסוק בה הוא אוכל ממנה שכרה לכתיב שול יטובון בשיבה כי' עמתו ויתחדש שכרן לעת שיבתן דשנים ורעננים יהיו רש"י והר"ן ז"ל: **אחרית ותקוה**. ליעבא דקרא הוא בירמיה כ"מ מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה: **מצינו שקיים א"א את התורה עד שלא נתנה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי**. כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל ומחק הסופר:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת קדושין. הדרן עלך סדר נשים. בעזרת בורא ארצות ותרשישים. והדרך עלן: שנת ו'ש'ב'נ'ר' בתוך ירושלים: לפרט בריאת ארץ ושמים: מראשית השנה: עד שלחי אדר. החל וגמור פירוש חלק ראשון מהמשנה. בעזרת אל נערץ בקדושה ונאדר: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם:

לקוטים מספר הון עשיר.

מסכת נזיר

פרק א מ"ה רואין את הקופה כאילו מלאה הרגל ונזיר כל ימיו וכ"ש בבית דמסתמא היא גדולה יותר מן הקופה דמיר כל ימיו כשדיים אותה כמלאה הרגל משום הכי לא הוצרך להזכירו בפשט אחרת. **באלו** היא מלאה הרגל הגני מגיע לכניך תורף הסיפה דש"ס כי על ידה תרמה איך כל הקובעות שהקפה התי"ם על הר"ב והרמב"ם בסתירת פסקיהם זה עם זה בפי' משנה זו ובפי' משנה ז' והניחם בע"ע ותמה על הראב"ד והכ"מ אלא הענינו בזה כלל הם בטלות ומבוטלות: **ודע** מתחילה כלל זה הכי אתרינן דמירות אחד אחרון כדר הוי מיר עולם ומגלח אחת נ"ב חדש אע"פ שהוא באמצע מירותו וכי אמרינן דאינו מיר עולם כל כך מירות של שלשים שלשים יום ומגלח אחד לשלשים יום וכל אלשים מקרי מירות בפני עצמו: **והנה** בש"ס הקשו על משנה זו דלמה רואין לקופה כאילו מלאה הרגל ומיר כל ימיו ולתביה כאילו קשוחין ויהיה מיר כמנין הקשוחין ומשני דמתניתין ר"ש היא דאמר שפק מירות לתמיר ורבי יוחנן אמר אפילו תימא ר' יהודה דס"ל שפק מירות לקל דע"כ לא קאמר ר"י לקל אלא כשהספק הוא אם יהיה מיר-או לא אבל כשהספק כמתניתין דהכא דמספקינן אי הוי מיר זמן מושע או הרבה מכיון דמ"מ צריך שיתחיל הנזירות אף הוא מודה דמחמירין עליו לשתריכו עד שיגלח מידי הספק. והדר מקשה הש"ס ועל כי הוה ס"ד דס"ל לר' יהודה דזה מיר כל ימיו ר"ל שימנה כל כך מירות של שלשים שלשים יום ושאינו מיר עולם שבלו מירות אחד דסף סוף כי כלה למות כל כך מירות כמנין הקשוחין יפשר משם ואילך מהעשה דשפק מירות לקל שהרי כבר אמרנו שלעולם לר"י אינו מתחיל מירות חדש מספק ומבני דר"י כרבי ס"ל דהאי דמיר כל ימיו ר"ל מיר עולם דמגלח אחת נ"ב חדש ומגלח דכל ימיו הוי מירות אחד ולכן אף כי נמר לגמות כמנין הקשוחין מאריכין מירותו כמנין החרגל מספק שהרי אין זה תחילת מירות כי אם אריכות זמן למירות אשר התחיל בודאי בלי ספק. ופדר מקשה דהיכי ס"ל כרבי יהודה קאמר ר"י בתמיר הריני מיר כמנין ימות החמה מעשה היה וכיון שהשלים מת וא"א לומר עליו שהשלים אלא מ"ש נאמר שעשה הש"ס מירות של שלשים שלשים יום דאם נאמר שהיה מיר עולם כרבי ליבא למימר בהשלים כמ"ש רש"י. ומשני דאין הכי ומי דהשהכיר מנין קאמר דאף ר' מודה דאינו מיר עולם והדר מקשה מברייתא מפורשת דאף כשהזכיר מנין קאמר ר' דהוי מיר עולם ומשני דבשה דהזכיר מנין פליג ר' יהודה אר' אבל כשלא הזכיר מנין בפירוש הוא דמודה לר' דהוי מיר עולם: **הכלל** השולה מזה הוא דת"ק דמשנה ד' ס"ל דכל היכא דהזכיר לשון המורה דנחית למנין כגון כשבר ראשי כעפר הארץ וכחול הים דלמירות מחולקים איכון ומגלח אחת נשלשים יום וכ"ש כשהזכיר תיבת מנין בפירוש כגון כמנין ימות החמה והרמיה דתיבת כמנין תהיא במכ"ש מדהוה ס"ל דהגמרא דר' דאוקי על כשבר ודומיו מודה על כמנין ות"ק ור' יהודה דמשנה ז' מודים לת"ק דרבי בכמנין אבל בכשבר ודומיו כר' סבירא להו דהוי מיר עולם ורבי ס"ל דאף אם הזכיר מנין וכ"ש כשלא הזכירו אלא אמר בכשבר ודומיו וכ"ש כשלא אמר כן אלא מלא הבית ודומה לו דהוי מיר עולם דשיהו מירות אחד ומגלח אחד נ"ב חדש וות"ק דר"י ור"י דמשנה ז' מודו לרבי כשאמר מלא הבית ודומה לו דאפילו באמר כשבר ודומיו מודים לו: **אבל** ת"ק דר' עדיין לא ידענו היכי ס"ל אם מודה לרבי באומר מלא הבית ומלא הרים: הא"ל ולא הזכיר לשון המורה דנחית למנין או אם מונלח עליו אפילו בעינן זה: **והנה** לכאורה נראה מהש"ס גיא דלעיל דאף בזה תולק וס"ל דלעולם למירות מחולקות איכון מדרגה הש"ס לאוקמי משנה זו כר"י ומשום דס"ל כר' אלא בידו דמשמע דאי ס"ל כת"ק דר' לא היה כן ואם איתא דבהא אפילו ת"ק מודה ס"ל

גם"ם למימר דבהא כ"ע מודו דמיר עולם הוי הואיל ולא הזכיר לא שם מנין ולא דבר שבמנין. אבל אחר העיון נראה לי דאין זו דאין הכי ממי דהוה מצי למימר הכי דכ"ע מודו אלא הואיל ולא הזכיר לא שם מנין ופריא דש"ס הוא להודיענו סברת ר"י מה היא פירש ואמר דכר' ס"ל דבזה נדע דאולק עם ת"ק דר' באומר כשבר ראשי וכו' דאי הוה אמר שאם לאמתיא ממי כר' יהודה משום דבענין זה כ"ע מודו דהוי מיר עולם עדיין לא ידענו אם באומר כשבר ראשי אולק עם ר' ולא שני ליה בין הזכיר שם מנין לא הזכיר הואיל והזכיר דבר שבמנין או אי ס"ל פותיה בהא וכשהזכיר מנין דוקא קאמר לנזיריות ממולקות איכון אבל בלא הכי אע"ג דהזכיר דבר שבמנין מודה לו דהוי מיר עולם אבל באמרו דכר' ס"ל נילה לנו סברתו. אבל אין הכי ממי דבענין זה לא הזכיר אפילו דבר שבמנין אלא אמר מלא הבית ומלא הקופה אף ת"ק דר' מודה דהוי מיר עולם: **ויש** לי ראיה עוד לזה מהירושלמי דגרסינן התם ר' הילא בשם ר' אבי אמר הריני מיר כשבר ראשי וכעפר הארץ וכחול הים הרי זה מיר עולם ומגלח אחת לשלשים יום רבי אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום אלא אחת נ"ב חדש ואי זהו שמגלח אחת לשלשים יום כאומר הרי עלי נזירות כשבר ראשי לעפר הארץ וכחול הים אמר ר' זעירא בשהם מלוקים מה אמן קיימין אם באומר מלא שערי כל עמא מודוי שמגלח אחת לשלשים יום אם באומר כמנין שערות ראשי כל עמא מודוי שמגלח אחת לשנים עשר חדש אלא כי אמן קיימין באומר כשבר ר' אומר מלא ראשי ורבנן אמרין באומר כמנין שערות ראשי ע"כ: **והנה** קודם שנבא אל הביאור מוכרחים אנו לראות אמיתות הגירסא כי בעל כרחנו משובשת היא שהרי בתחילה אמר דבאומר מלא כ"ע מודו דהוי אחת לשלשים יום ובאומר כמנין כ"ע מודו אחת נ"ב חדש כי פליגי באומר שהם כלשונו דמתניתין באומר כשבר וכו' והדר אמר דר' חייא ליה כמלא ורבנן כמנין דמגלח לפי זה דלר' הוי לנ' יום ולרבנן נ"ב חדש ולא עיקר דאיפכא קאמרי דלת"ק הוא לשלשים יום ולר' הוא מיר עולם ונ"ב חדש אלא ודאי טעות סופר יש כאן: **והנה** לפנינו אי דרכים לתקן המשנה הזה. האחד הוא לפסוק הרישא דשם אמן קיימין ולומר דבמלא כ"ע מודו אחת נ"ב חדש ובכמנין כ"ע מודו אחת לנ' יום דבכהי אתי שפיר הא דאמרינן בסיפא דבכשבר ר' חייא ליה כמלא דהיינו נ"ב חדש ורבנן כמנין דהיינו לנ' יום אלא אנריכים אנו לפסוק הסיפא ולומר ר' חייא ליה כמנין ורבנן חייבין ליה כמלא: **אבל** הדעת מכרעת שהדרך הראשון הוא האמיתי שהרי בש"ס דילן כבר הוכחנו שבמנין יותר נראה דאחת לחלק המירות מכשבר או מלא הבית ואם כן הוא אי אשבר דבמלא כ"ע מודו דלגון לזירות מחולקות ובכמנין כ"ע מודו דהוי מירות אחד ומגלח אחת נ"ב חדש אלא עיקר רואות דהוי איפכא אלא ודאי מוכרחים אנו לומר דה"ג כמ"ש בדרך הראשון: **ומזה** שנוב דת"ק דר' מודה במלא דהוי אחת נ"ב חדש ואע"ג דבכשבין חולק עם הבבלי דלפי הבבלי אין ר' מודה לת"ק כלל והכא קאמר דמודה מ"מ אפשר פלוגתא בין הירושלמי והבבלי לא משביח ובאמת הוא דבר שהדעת מכרעת דבשלמא כמנין הוא דומה ממש לגון כשבר משום דפירושו הוא כמנין הבשר ומשום הכי אתי שפיר למימר דת"ק מדמה להו להדדי אבל במלא שער או ליונא בו גם בו מוכיח דלא נחית לדבר שבמנין אלא עשה אותו דבר בלילו הוא כלי המקבל דבר אחר ואת אשר יקבל אותו דבר הוא מה שאנו צריכים למות ומשום הכי נתמא למימר דת"ק דרבי מודה במלא דהוי מירות אחד כי אזינו שומעות דלא נחית למנינא אלא דפי' דבריו הוא כמ"ש שפירש מקום מוכן אשר יחויק שיעור ימי מירותו וכיון דנחית לכלים במקום אחד ש"מ דלמירות אחד איכון והוי מיר עולם ומגלח אחת נ"ב חדש: **העולה** מכל זה ס"ל דלפי הבבלי ת"ק דר' ס"ל דבכשבר וכמנין שער ודומה לו אינו מיר עולם ובמלא שער ויונא בו הוי מיר עולם ור' ס"ל דאפילו כשבר או כמנין שער הוי מיר עולם עד שיאמר הרי עלי מירות כשבר או כמנין שער דבבה"נ מודה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org